

İDARE

Dahiliye vekâletinin aylık mecmuası

Yıl : 5

MAYIS 1932

Sayı:50

Resmî Kısım:

Tayinler

Tekaüt edilenler

Vekâlet emrine alınanlar

İnzibat komisyonları mukarreratı

Vekâlet inzibat komisyonu kararları

Vilâyetler inzibat komisyonları kararları

Kanunlar

Türkiye Büyük Millet Meclisi kararları ve tefsirleri

İcra vekilleri Heyeti kararlameleri

Teşkilât, fek ve ilhaka ait kararlameler

Tamimler

Tekaüt muamelesi ikmal edilenler

Aramızdan ayrılanlar

Gayri Resmî Kısım :

Hukuku İdare

İbrahim Âfî

Mülkiye Mektebi Hukuku İdare Hocası

Londra'da toplanan Şehirler kongresi

K. Naci

Mahallî İdareler Umuru Müdür Vekili Muavini

İlâve :

Hukuku İdare (Berthelmy)

Tercüme eden :

M. Atıf

İktisat Vekâleti Ziraat Müsteşarı

.....
İstanbul — Hamit Matbaası

1932

Tayinler :

Valiler

Kararname No. 12800

Münhal bulunan Konya Valiliğine bulunduğu derecesile Adana Valisi Vehbi Beyin ve Adana Valiliğine birinci Umumî Müfettişlik Başmüşaviri Mümtaz Beyin birinci sınıf ile ve birinci Umumî Müfettişlik Başmüşavirliğine İstanbul Vali Muavini Fazlı ve İstanbul Vali Muavinliğine İstanbul Polis Müdürü Ali Rıza Beylerin birer derece terfi ile tayinleri; İcra Vekilleri Heyetinin 14/5/1932 tarihli içtimaında kabul olunmuştur.

14/5/1932

Kaymakam ve mektupçular

Kararname No. 8628

Bergama kaymakamlığına Urla kaymakamı Hasip, Urla kaymakamlığına Foça kaymakamı Gafur, Menemen kaymakamlığına Dikili kaymakamı Nihat, İncesu kaymakamlığına Pazarcık kaymakamı Kâmil, Kandire kaymakamlığına Ereğli kaymakamı Halit, Ereğli kaymakamlığına Kandire kaymakamı Emin, Uşak kaymakamlığına Zara kaymakamı Asım, Gülnar kaymakamlığına Davas kaymakamı Mehmet Emin, Gürün kaymakamlığına Saimbeyli Kaymakamı Nurettin beylerin naklen Mesudiye kaymakamlığına staj müddetini ikmal edenlerden Mektebi Hukuk mezunu Mahallî idareler Umum Müdürlüğü memurlarından Celâl, Vize kaymakamlığına Şişli nahiyesi Müdürü Demir beylerin üçüncü sınıfla terfian İzmir Mektupçuluğuna müktesep hakkı olan birinci sınıf maaşla Çankırı Mektupçusu Şem'i, Çankırı Mektupçuluğuna Erzurum Mektupçusu Besim, Erzurum Mektupçuluğuna sabık Bafra kaymakamı Süleyman Sırrı, Tokat Mektupçuluğuna Erzincan Mektupçusu Talât, Erzincan Mektupçuluğuna sabık Kars Mektupçusu Şevket, Elâziz Mektupçuluğuna Urfa Mektupçusu Hüseyin Hilmi Beylerin sınıfları ile naklen tayinleri tensip edilmiştir.

Bu Kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur.

3/5/1932

REİSİCÜMHUR
Gazi Mustafa Kemal

Başvekil
İsmet

Dahiliye Vekili
Ş. Kaya

Mülkiye müfettişleri :

Kararname No 8685

Münhal bulunan üçüncü sınıf Mülkiye Müfettişliğine esbak Menemen Kaymakamı Mektebi Mülkiye mezunlarından Mustafa Adli beyin tayini tensip edilmiştir.

Bu Kararamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur.

26/5/1932

REİSİCÜMHUR
Gazi Mustafa Kemal

Başvekil
İsmet

Dahiliye Vekili
Ş. Kaya

Kararname No. 8702

Münhal bulunan üçüncü sınıf mülkyie müfettişliklerine esbak Balıkesir Valisi İsmail Hakkı, birinci sınıf kaymakamlardan Şükrü, Sivrihisar kaymakamı Cavit ve vilâyetler idaresi umum Müdürlüğü ikinci şube müdürü Şevki beylerin tayinleri tensip edilmiştir.

Bu Kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur.

30/5/1932

REİSİCÜMHUR
Gazi Mustafa Kemal

Başvekil
İsmet

Dahiliye Vekili
Ş. Kaya

Tekaüde sevk edilenler :

Kararname No. 12799

Müddeti hizmeti otuz altı seneye yakın bulunan Konya Valisi İzzet Beyin 1851 numaralı Kanuna tevfikân tekaüde sevki, Dahiliye Vekâletinin 10/5/1932 tarih ve 4091 numaralı tezkeresile yapılan teklifi üzerine İcra Heyetinin 14/5/932 tarihli içtimasında tasvip ve kabul olunmuştur.

14/5/32

Vekâlet emrine alınanlar :

Kararname No. 12903

Aksaray Valisi Yusuf Ziya Beyin, görülen lüzuma mebni, Vekâlet emrine alınması, Dahiliye Vekâletinin 15/932 tarih ve 5586 numaralı tezkeresile vuku bulan teklifi üzerine İcra Vekilleri Heyetince 24/5/1932 tarihinde tasvip ve kabul olunmuştur.

13/5/1932

Kararname No. 8629

Görülen lüzuma binaen Ordu Mektupçusu İbrahim Beyin Vekâlet emrine alınması tensip edilmiştir.

Bu kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur.

3/5/932

REİSİCÜMHUR
Gazi Mustafa Kemal

Başvekil
İsmet

Dahiliye Vekili
Ş. Kaya

Tasfiye Edilenler

Kanunsuz muamelesinden ve irtikâp mes'elesinden dolayı 1609 numaralı kanun mucibince tahtı tevkife alınan ve ayrıca aciz ve iktidarsızlığı de meşhut olan Afyon nüfus müdürü Necati Beyin tasfiyeye tâbi tutulması hakkında Nüfus işleri Umum Müdürlüğünün 1/5/1932 tarih ve 5073/170 sayılı tahrirâtı okundu.

Hakkında kanunî takibat yapılmakta ve ayrıca aciz ve iktidarsızlığı da bildirilen mumaileyhin devamı memuriyeti caiz görülmediğinden Memurin Kanununun muvakkat 1 inci Maddesine tevfikân tasfiyesine karar verildi.

İnzibat komisyonları mukarreratı :

Vekâlet inzibat komisyonunun
15/5/1932 tarihli kararları

No. 239

Kaza idare heyetinde bulunan evrakın teahhürle karara raptına sebebiyet verdiği ve muhasebei hususiye tahsilatında lâkaydı gösterdiği anlaşılan Tavas kaymakamı Emin Bey hakkında Denizli Vilâyetinden mevrut tahkikat mumaileyhin müdafaanamesile birleştirilerek okundu.

Vazifede lâkaydisi görülen mumaileyhin memurin kanununun «28» inci maddesi mucibince ihtarla tecziyesine.

No. 240

Tüccardan bazılarının faiz mukabilinde ikrazatta bulunduğu ve kasap Hasan Beyle ortaklık etmek suretile bilvasıta ticaret yaptığı anlaşılan Kırşehir nüfus müdürü Sait Bey hakkındaki tahkikat evrakı mumaileyhin müdafaanamesile birleştirilerek okundu:

Memurin kanununun bu baptaki ahkâmına muhalif hareket ettiği anlaşılan mumaileyhin mezkûr kanunun «8» inci maddesi delâletile «38» inci maddesinin müzeyyel son fıkrası mucibince sınıfının bir derece tenzili suretile tecziyesine.

No. 241

930 senesi Sivas'ta bulunduğu sırada Sivas sabık iskân memuru Şevket Efendi hakkında şayi olan ve deveran eden

bazı hususatın mahiyetini tetkik ve tamik ve bir netice elde edilerek tahassül edecek kanaate göre takibata tevessül etmesi icap ederken bu hususta vazife icabını takdir ve ifada müsamaha gösterdiği iddia olunan Mülkiye müfettişi Rifat Bey hakkındaki fezlekeli tahkikat evrakı ve mumaileyhin müdafaanamesi birleştirilerek okundu:

Rifat Beyin mumaileyh Şevket Efendinin muamelâtını tetkik ederek gösterdiği yolsuzlukları muhtelif raporlarla Vekâlete iş'ar eylediği ve binnetice şifreli telgrafiye tasfiye edilmesini bildirdiği, bu suretle vazife icabını takdirde müsamaha görülemediği müdafaanamesinden ve celbolunan teftiş dosyalarının tetkikinden anlaşılmakla hakkında tayini muameleye mahal bulunmadığına ve evrakın teftiş heyetine iadesine.

No. 242

Alâkadarlara verdiği makbuzların dip koçanlarına, makbuzlara yazdığı miktardan noksan yazmak suretile zimmetine «349» lira geçirdiği cihetle Diyarbekir Vilâyeti idare heyetince kefalet kanununun «6» inci maddesi mucibince memuriyetinden ihracına dair verien karara itiraz eden Lice muhasebei hususiye tahsildarı Şevket Efendinin itiraznamesi ve evrakı müteallikası Vekâlet inzibat komisyonunca derece saniyede tetkik olundu: Mumaileyh Şevket Efendinin itirazatı varit görülemediğinden reddile vilâyet idare heyetinin ihraç hakkındaki kararının tasdikine ve evrakın mahalline iadesine.

No. 243

Kaza idare heyetine ve memurini muhakemat encümenine tevdi edilen işleri vakti zamanında çıkarmıyarak bilâmu-

mele kalmasına sebebiyet verdiği anlaşılan Lapseki kaymakamı Vasfî Bey hakkındaki tahkikat evrakı ve mumaileyhin müdafaanamesi birleştirilerek okundu:

Mumaileyhe isnat olunan suçun, ceza kanununun 239 uncu maddesine temas eden ef'alden bulunduğu görülmekle memurini muhakemat kanununa tevfikân muamele ifası için evrakın Çanakkale vilâyetine iadesine.

No. 244

Gireson vilâyeti inzibat komisyonunca mecburî tahvili hakkındaki karara itiraz eden Yavuzkemaî nahiyesi müdürü Ali Riza Efendinin itiraznamesi ve hakkındaki evrak birleştirilerek okundu.

Memurin kanununun 35 inci maddesine nazaran mecburî tahvili icap ettiren sebep ne inzibatî ve ne de cezaî bir muameleyi müstelzim olmamak iktiza ettiğine nazaran vilâyet inzibat komisyonunca verilen mecburî tahvil kararında isabeti kanuniye görülemediğinden bu cihetten nakzile evrakın mahalline iadesine.

No. 245

Resmî ve mahrem hususatta istimal edilmesi icap eden şifreyi şahsî hususatta kullandıkları anlaşılan sabık Başkale kaymakam vekili Faslı ve Ahlat kaymakamı İzzet Beyler hakkındaki tahkikat evrakı ve müdafaanmeleri birleştirilerek okundu:

Mumileyhimanın bu baptaki müdafaaları varit görülemediğinden reddile memurin kanununun «28» inci maddesi mucibince ihtarla tecziyelerine.

No. 246

Vilâyetin emri hilâfına şifreleri kasada hıfzetmeyip masanın gözüne bırakmak ve mezunen infikâkinde de vekiline tevdi etmemek suretile vazifede lâkaydi gösterdiği anlaşılan Kayseri mektupçusu Ali Neş'et Bey hakkındaki evrak ve müdafaanamesi birleştirilerek okundu.

Vazifede bu suretle lâkaydisi görüldüğü anlaşılan mumaileyhin varit görülemiyen müdafaasının reddile memurin kanununun «28» inci maddesi mucibince ihtarla tecziyesine.

No. 247

Hayvan sirkatinin men'i hakkındaki kanunun tatbikatına muhalif hareket eylediği iddia olunan Silivri kaymakamı Memduh Bey hakkındaki tahkikat evrakı ve mumaileyhin müdafaanamesi birleştirilerek okundu.

Hayvan sirkatinin men'i hakkındaki kanunun umumî hükümlerine nazaran mesruk hayvan izinin başka bir köye müntehi olması halinde, o köy ahalisinin çalınan hayvan izinin kendi hudutları haricine çıktığını isbat veya sariki ihbar ve yahut bedelini tazmin etmeğe mecbur bulunmalarına binaen mes'ele ceraimi adıye safhasına intikal ile ahkâmı umumiye dairesinde takibat icrası iktiza edeceğinden kaymakam Memduh Beyin bu husustaki tarzı hareketinde hayvan sirkatinin men ine dair olan kanun hükümlerine menafî bir hali görülmemiş olduğundan müdafaanamesinin kabulile hakkında tayini muameleye mahal bulunmadığına.

No. 248

Memuriyet haysiyet ve şerefine muhalif harekâtta bulunduğu iddia olunan Üsküdar dairei belediyesi sabık müdürü

Sedat Bey hakkında icra kılınan tahkikat evrakı ve mumaileyhin müdafaanamesi birleştirilerek okundu:

Mumaileyhin müddeabih harekâtının resmî vazifesile alâkası görülmeyip hususî ve ailevî mahiyette olduğu anlaşıldığından müdafaatının kabulile hakkında tayini muameleye mahal bulunmadığına.

No. 249

Başvekâleti Celileden gelen «4» kıt'a evrakı imzasile aldığı halde havalesiz ve kayıtsız olarak yanlış makama gönderilmesine sebebiyet verdiği anlaşılan vilâyetler idaresi üçüncü şube kâtiplerinden Faik Bey hakkındaki evrak ve müdafaanamesi birleştirilerek okundu.

Mumaileyhin serdettiği müdafaat şayani kabul görölmediğinden reddile memurin kanununun «28» inci maddesi mucibince ihtarla tecziyesine.

No. 250

Tevdi olunan teftiş lâyhalarını beş ay alakoymak suretile kanunî müddeti zarfında iade etmediği anlaşılan Bergama kaymakamı Hâşim Bey hakkındaki tahkikat evrakı ve müdafaanamesi birleştirilerek okundu.

Keyfiyeti vakıa; tahkikat fezlekesi münderecatı ve mumaileyhin müdafaanamesindeki ikrarile sabit olduğundan 1700 numaralı dahiliye memurları kanununun 20 inci maddesinin 2 inci fıkrası mucibince tevbihine.

No. 251

Tahsilâtta kayıtsızlıkları görüldüğü cihetle Denizli vilâyeti idare heyetince memurin kanununun 30 uncu maddesi delâletile 1777 numaralı kanunun birinci maddesinin 7 fıkrasına tevfigan beş ve yedi günlük maaşlarının kesilmesine dair

verilen kararın itirazın tetkikini isteyen Çal kazası idarei hususiye ikinci daire tahsildarı Kâzım ve beşinci daire tahsildarı Mehmet Hulûsi Efendilerin itiraznameleri ve evrakı aidesi birleştirilerek okundu.

Vilâyet idare heyetinin mumaileyhima Kâzım ve Mehmet Eluiûsi Efendiler hakkındaki kararı muvafıkı kanun görülmekle itirazlarının reddile kararı vakiin tasdikına ve evrakın mahalline iadesine.

No. 252

Köy kanununun tatbik ve yolların tamir ve inşasında fevkalâde yararlılığı görüldüğü gibi ayrıca kasabaya su getirtmeğe muvaffak olmak suretile pek ziyade hizmeti sebbeden Bayramiç sabık kaymakamı Kenan Beyin taltifi hakkında Çanakkale vilâyetinin 12/4/932 tarih ve 1807/81 sayılı tahrirâtı okundu.

Sureti iş'ara nazaran vazifesinde fevkalâde gayret ve faaliyet gösterdiği anlaşılan mumaileyh Kenan Beyin takdirname ile taltifine ve sicilline dercine.

No. 253

Bergama'daki beş senelik memuriyeti zarfında faaliyeti görülen bu meyanda millî seferberlik talimatnamesi ahkâmı hususâtının atbikinde ve bilhassa yol ve mektep işlerinde takdire şayan faaliyet ve gayrette bulunduğu cihetle taltifi istenen halen Mazgirt kaymakamı Hâşim Bey hakkında İzmir vilâyetinin 24/4/932 tarih ve 41716/170 numaralı tahrirâtı okundu.

Millî seferberlik talimatnamesi ahkâmının tatbikatında yol ve maarif işlerindeki faaliyeti şayani takdir görülen mu-

maileyh Hâşim Beyin takdirname ile taltifine ve sicilline dercine.

No. 254

Ehliyetsizliğinden dolayı Gireson vilâyeti belediye encümenince sınıfının tenzihle itfaiye neferi tayin olunmasına ve kabul etmediğinden bilâhare müstafî addedilmesine karar verilen Gireson sabık zabıtaî belediye memurlarından Hâşim Efendinin vilâyetten gönderilen itiraznamesi ve evrakı aidesi birleştirilerek okundu.

Belediye encümeninin bu baptaki kararı salâhiyet noktasından mevzuatı kanuniyeye muhalif görüldüğünden nakzile evrakın iadesine.

No. 256

Memuriyeti esnasında Üsküdar bankasında vazife kabul ettiği ve mezuniyeti hitam bulduğu halde bir ay vazifesi başına avdet etmediği anlaşılan Çatalca kaymakamı Emin Bey hakkında icra kılınan tahkikat evrakı ve mumaileyhin müdafanamesi birleştirilerek okundu.

Mumaileyh Emin Beyin mezunen İstanbul'da bulunduğu sırada Üsküdar bankasında vazife kabul ettiği kendisinin müevvel kararı ve İktisat Vekâletinden 6/3/932 tarih ve 2886/ 1365/16 sayılı tezkeresi ve mülkiye müfettişliğinin 1/3/932 tarihli fezlekesinden anlaşılmakla memurun kanununun 8 inci maddesi delâletile 32 inci maddesi mucibince sınıfının tenziline ve mezuniyeti bittiği halde bir ay vazifesi başına avdet etmediği muhaberatı vakıadan anlaşılmaya binaen 1700 numaralı dahiliye memurları kanununun 14 üncü maddesi mucibince mezuniyeti bittiği tarihten itibaren müstafî addedilmesine.

Vilâyetler :
İnzibat komisyonları mukarreratı :

ANTALYA

Kaş kazası birinci daire tahsildarı Dürdali Efendinin vazifesine devamsızlığından dolayı «8» günlük maaşının kat'ına karar verilmiştir.

İÇEL

Vazifesinde lâkayıt hareketinden dolayı merkez maliye «6» inci daire tahsildarı Ali Efendinin memurin kanununun «26» inci maddesinin «D» fıkrası mucibince kıdeminden «3» ay tenzili suretile tecziyesine.

İfayi vazifede lâkaydisinden dolayı Merkez maliye sekizinci daire tahsildarı Mehmet Efendinin memurin kanununun «26» ıncı maddesinin «D» fıkrası mucibince kıdeminden «3» ay tenzili suretile tecziyesine.

Ve mezuniyetsiz vazifesinden «9» gün ayrıldığından merkezi vilâyet varidat kâtiplerinden Vehbi Efendinin memurin kanununun «26» ıncı maddesinin «D» fıkrası mucibince kıdeminden «3» ay tenzili suretile cezalandırılmalarına karar verilmiştir.

KARS

Aciz ve kabiliyetsizlikleri tebeyyün eden sabık Arpaçay

ve halen Çıldır kazası hususî muhasebe tahsildarı Hasan ve sabık Kızıl Çakçak ve halen Hemak nahiyesi müdürü Şükrü Efendiler memurin kanununun muvakkat «1» inci maddesi hükmüne tevfikân tasfîyeye tâbi tutulmuşlardır.

KOCAELİ

Gevze kazası tahrirat kâtibi Enver Efendi orman memuru Halit Efendi hakkındaki tahkikat evrakının bilâsebeb uzun müddet vilâyete sevkini tehir ettiğinden dolayı memurin kanununun 29 uncu maddesi mucibince tevbihine karar verilmiştir.

ÇANAKKALE

Vazife başında âmirini tahkir ettiğinden dolayı Çom nahiyesi müdürü Sami Beyin dahiliye memurları kanununun «20» inci maddesinin «5» inci fıkrası mucibince sınıfının tenziline karar verilmiştir.

Kanunlar :

Askeri ve Mülkî Tekaüt kanununun ikinci
maddesine bir fıkra ilâvesi
hakkında kanun

Kanun No. 1956

Kabul tarihi : 12/5/1932

Madde 1 — 1683 numaralı askerî ve mülkî tekaüt kanununun 2 inci maddesinin 8 numaralı fıkradan sonra 9 numara ile aşağıdaki fıkra ilâve edilmiştir:

(Mülga menşei küttabı bahriden çıkanlar için bir kâtibi «mülâzımı sani» nasbedildikleri tarihten).

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden mdetberdir.

Madde 3 — Bu kanunun hükümlerini icraya Millî Müdafaa ve Maliye Vekilleri memurdur.

15/5/1932

1111 numaralı Askerlik mükellefiyeti kanu-
nunun 105 ve 106 ıncı maddelerini
muaddil kanun

Kanun No. 1958

Kabul tarihi : 12 /5/ 1932

Madde 1 — 21 Haziran 1927 tarih ve 1111 numaralı Askerlik Mükellefiyeti Kanununun 105 ve 106 ncı maddeleri aşağıdaki şekilde tadil edilmiştir:

Madde 105 — Bedeli naktî miktarı iki yüz elli liradır. Bunun mükellef veya namına aharı Türkiye dahilinde malsandıklarına ve ecnebi memleketlerde Elçilik ve konsoloshanelere resmî makbuz mukabili defaten veya iki taksitte verir. Bir taksitte vereceklerin içtima gününe kadar (içtima günü hariç) ve iki taksitte vereceklerin birinci taksit olarak yarı miktarını içtima gününe kadar ve ikinci taksiti altı ay içinde vermeleri lâzımdır. İkinci taksiti zamanında vermeyenlerin, ayrıldıkları esas sınıfta muvazzaf hizmetleri ikmal ettirilir.

İkinci taksiti vermeyenlere birinci taksit geri verilmez. Bedeli naktiden İdarei Hususiyelere ayrılan hisse dahi on ikide besine indirilmiştir.

İdare — 2

Madde 106 — Bedeli naktî verenler kendi mahallerinde bulunan veya yol masrafı kendileri tarafından verilmek ve talimü terbiye işkâl edilmemek şartile arzu ettikleri yerde bulunan piyade alaylarında (sakatlar geri hizmetlerde) altı ay talim yapmağa borçludurlar.

Bedel vermiş olanlardan hastalık, mahpusluk ve yolların kapanması gibi iradesi haricinde bir sebep olmaksızın, Millî Müdafaa Vekâletince tayin olunan zamanda talime gelmeyenlerin talimleri iki kat yaptırılır. Arkadaşlarının terhisine kadar talime gelmeyenlerin muvazzaf hizmetleri tamamlattırılır ve bedelleri geri verilmez. (Hasta ve mahpus olanlar veya yola çıkamıyanlar talim zamanından evvel mazeretlerini bulundukları mahaller askerlik şubelerine veya elçilik ve konsoloshanelere, bunlar da keyfiyeti asıl şubelerine bildirmeğe ve buna müteallik rapor ve şهادetnameleri göndermeğe borçludurlar).

Bedel efradının izin, tebdilhava, firar ve hapislikte ve ceman on beş günden fazla hastanede veya istirahatte geçirdikleri müddetler talim müddetine mahsup edilmez.

Muvakkat madde — 1932 nisanında celbedilmiş ve kıtaat ve müessesata sevk edilmiş olanlardan bedel vereceklerin bedelleri bu kanunun neşrinden itibaren nihayet kırk beş gün zarfında kabulolunur .

1932 nisan celbi için bedeli naktî olarak defaten altı yüz lira veya bunun birinci taksiti olarak üç yüz lira vermiş olanların fazla tediyesi iade olunur.

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde3 — Bu kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

15/5/1932

30 Temmuz 1931 tarih ve 1881 numaralı
Matbuat kanununun 51 inci maddesi-
sinin tadiline dair kanun

Kanun No. 1959

Kabul tarihi : 14/5/1932

Madde 1 — Yabancı bir memlekette çıkan ve bu kanunun 1 inci maddesinde yazılı olan matbuaların Türkiye'ye sokulması ve dağıtılması İcra Vekilleri Heyeti kararla menolunabilir.

Dağıtılan matbualar İcra Vekilleri Heyetinden müstaceren karar alınmak üzere Dahiliye Vekilinin emriyle karardan evvel toplattırılabilir. Menolunmuş matbualar memnuiyeti bilerek Türkiye'ye sokan ve dağıtanlardan 300 liraya kadar ağır para cezası alınır.

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

16/5/1932

1593 numaralı Umumî Hıfzıssıhha kanu-
nunun 288 inci maddesini
tadil eden kanun

Kanun No. 1961

Kabul tarihi : 14/5/1932

Madde 1 — 1593 numaralı umumî hıfzıssıhha kanununun 288 inci maddesi aşağıda yazılı surette tadil edilmiştir:

103 üncü maddedeki mecburiyete riayet etmeyenler bir haftadan üç aya kadar hafif hapis veya on liradan yüz liraya kadar hafif para cezasına mahkûm edilirler.

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu kanunun hükmünü icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

16/5/1932

1426 numaralı Vilâyet İdaresi kanununun
14 üncü maddesinin (B) fıkrasından
Kaza Malmüdürleri tabirinin
tayyına dair kanun

Kanun No. 1965

Kabul tarihi: 16/5/1932

1 — 1426 numaralı vilâyet idaresi kanununun «14» üncü maddesinin (B) fıkrasındaki kaza malmüdürleri tabiri tayy olunmuştur.

Madde 2 — Kaza Malmüdürleri muhasebei umumiye kanununun «134» üncü maddesi hükmüne göre tayin olunur.

Madde 3 — İşbu kanun tarihi neşrinden muteberdir.

Madde 4 — İşbu kanunun hükümlerini icraya Maliye ve Dahiliye Vekilleri memurdur.

19/5/1932

1932 senesi Haziran ayına mahsus
Muvakkat sarfiyat kanunu

Kanun No. 1979

Kabul tarihi : 26/5/1932

Madde 1 —1932 malî senesi umumî bütçesinden mahsubu icra edilmek üzere haziran ayı zarfında umumî hizmetlerin ifası için merbut (A) cetvelinde gösterildiği üzere devair namına 14,259,377 liralık muvakkat tahsisat verilmiştir.

Madde 2 —1932 malî senesi bütçesi için, Büyük Millet Meclisine verilmiş olan bütçe kanunu lâyihasında dahil bulunan hizmetlerin icaplarına göre tavizat icrası icra Vekilleri Heyeti kararıyla yapır.

Madde 3 — 1931 bütçe kanunıyla cibayetine mezuniyet verilen bilcümle vergi resimler ve müteferrik hasılat 1932 bütçesinin mer'iyete gireceği tarihe kadar kemakân cibayet olunur.

Madde 4 — 1931 senesi bütçesine merbut (D) cetveli azamî had olarak ve (H) cetveli de aynen ve 1931 senesi bütçe kanununun 4, 6, 7, 8, 10, 11, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 24, 25, 26 ıncı maddeleri haziran 1932 ayı içinde mer'idir.

Madde 5 — 1932 teklif bütçesine merbut (L) cetvelindeki memuriyetler 1 haziran 1932 tarihinden itibaren mevkuftutulmuştur.

Madde6 — Büyük Millet Meclisi 1931 bütçesinin 6 ve 17 inci fasıllarına istinaden, yapılmış olan inşaat ve tesisata müteallik mukavelenameler mucibince 1932 malî senesi haziranı zarfında tahakkuk edip tediyesi lâzım gelecek düyunun tediyesi için işbu kanun ile Büyük Millet Meclisine tahsis olunan miktar kifayet etmediği takdirde mukavelelere göre sarfi

zarurî olacak farkın ayrıca tediyesine ve 1932 malî senesi bütçesinde dahil bulunan tertiplerdeki tahsisatın icaba göre on ikide birini tecavüz ederek sarfiyat icrasına riyaşet divanı mezundur.

Madde 7 — Bu kanun 1 haziran 1932 tarihinden mute-

Madde 8 — Bu kanunun icrasına Maliye Vekili memurdur.

28/5/1932

A — Cetveli

	Lira
Büyük Millet Meclisi	201,955
Riyyaseti Cümhur	27,037
Divanı Muhasebat	45,835
Başvekâlet	80,200
Şûrayı Devlet	16,727
İstatistik U. M.	3,496
Diyanet İşleri Riyyaseti	50,599
Maliye Vekâleti	799,701
Düyunu Umumiye	4,562,041
Tapu ve Kadastro U. M.	83,803
Dahiliye Vekâleti	31 1,327
Emniyet İşleri U. M.	328,250
U. Jandarma K.	698,750
Hariciye Vekâleti	216,667
Sıhhat Vekâleti	291,824

Adliye Vekâleti	633,972
Maarif Vekâleti	511,071
Nafia Vekâleti	833,550
İktisat Vekâleti	104,884
Ziraat Vekâeti	339,541
Gümrük ve İnhisarlar Vekâleti	10,324
Muhafaza Kumandanlığı	213,011
Gümrükler	140,138
Millî Müdafaa Kara	2,680,609
Millî Müdafaa Hava	78,583
Millî Müdafaa Deniz	300,463
Askerî Fabrikalar	246,316
Harita U. M.	45,605
Posta Telgraf U. M.	403,818
Yekûn	14,259,377

Muvazene Vergisi Kanunu

Kanun No. 1980

Kabul tarihi : 26/5/1923

Madde 1 — Bu kanun mucibince:

A) Umumî, hususî ve mülhak bütçelerle ve belediye bütçelerde idare edilen daire ve müesseselerden verilecek maaş, tahsisat, ücret, yevmiye, hakkı huzur, aidat, ihtisas zammı, tekaüt ve sair zat maaşları, ikramiye, ihbariye, tazminat ve her hangi bir unvan ile olursa olsun yapılmış ve yapılacak hizmet mukabili tediye,

B) Hakikî ve hükmi şahısların nezdinde veya onlara merbut olarak çalışanlara, yevmiye suretinde bile olsa verilecek bilûmum ücret, bedel veya ayınlar, (mesbuk veya mahrum kalınacak olan bir hizmet mukabili verilecek mebalîğ dahil),

C) Şirket ve müesseselerin esas mukavelenameleri veya nizamnameleri veya heyeti umumiye kararları mucibince meclisi idarelerinde bulunanlara hisse senedi veya tahvilât mukabili olmaksızın verilen temettü ve ikramiyeler ve aynı mahiyetteki istihkaklar,

Muvazene vergisine tâbidir.

Ancak:

- 1 — Harcırâh,
- 2 — Yol masrafları olarak vuku bulacak tediyyatın hakikî masraflara tekabül eden kısmı,
- 3 — Ziraî işlerde çalıştırılan işçiler ve rençperler,
- 4 — Bir yere merbut olmıyarak çalışan serbest işçiler,
- 5 — Bir ay zarfında, her ne unvan ile olursa olsun aldıkları mebalîğ yirmi lirayı geçmiyen bilûmum resmî ve gayri resmî memur ve müstahdemlerle, tekaüt ve sair zat maaşları sahipleri bu vergiden müstesnadırlar.

Madde 2 — Muvazene vergisi, istihkak ve tediyyelerden kazanç ve İktisadî buhran vergileri çıkarıldıktan sonra kalan tediye miktarından % 10 nisbetinde alınır.

Madde 3 — Birinci maddenin (A) fıkrasında yazılı olup umumî bütçeden yapılacak tediyyelere ait vergi tevkifatı, Muhasebei umumiye kanununun 43 üncü maddesi mucibince toptan icra edilir.

Mülhak, hususî bütçelerle belediye bütçelerinden tediye olunan istihkaklara ait vergiler de bu idare muhasebecileri tarafından tediye sırasında tevkif ve bir hafta zarfında mal sandığına teslim olunur.

Vergiye muayyen zamanlarda tevkif veya mal sandıklarına zamanında teslim etmiyen âmiri italarla, muhasebecilerden, vergi % 10 zam ie ve tahsili emval kanununa tevfikân tahsil olunur ve haklarında ayrıca kanunî takibat yapılır.

Madde 4 — Birinci maddenin (B) ve (C) fıkralarında yazılı hakikî ve hükmî şahıslar nezdinde veya onlara merbut olarak çalışanların vergileri, bunları istihdam edenler tarafından istihkakın taallûk ettiği aydan sonra gelen ayın on beşinci günü akşamına kadar, alâkadarların isimlerini ve istihkak miktarlarını ihtiva etmek üzere, bir bordro ile mahallinin tahakkuk idaresine bildirilir.

Aileler nezdinde bulunanlar için istihdam edenler tarafından bordro vermek mecburî değildir, istihdam edilenler, şahsan pulşuz bir beyanname ile istihkaklarının miktarını ve ikamet ettikleri mahalli bildirmeğe mecburdurlar.

Bordrolarla bordro ve beyannameler mukabilinde verilecek makbuzlar damğa resmine tâbi değildir.

İktisadî buhran vergisi için verilecek bordro ve beyannamelerde bu vergiye tâbi istihkaklar da gösterilebilir. Bu takdirde muvazene vergisi için ayrıca bordro ve beyanname verilmez.

Madde 5 — Bordro ve beyannameler üzerine tahakkuk ettirilen vergilerin tamamı, bordro veya beyannamenin verildiği ayın yirmi beşinci günü akşamına kadar tediye olunmak mecburidir.

İkramiye, tazminat ve temettü gibi daimî olmıyan istihkakların vergisi tediye zamanında kesilir ve on gün içinde ödenir.

Ayniyat ve ecnebi parası ile yapılan tediye yukarıda yazılı tediye gününün rayicine göre kıymetlendirilir.

Bordroyu vaktinde vermiş olup ta tediyaı vaktinde ifa etmiyenlerin, tediye mecbur oldukları miktar %10 zam ile tahsil olunur.

Madde 6 — Aylık bordroları vaktinde vermiyenlerin istihdam ettikleri şahıslara ait istihkaklar resen takdir ve vergileri tarhedilerek bir misil ve tekerrürü halinde iki misli zam ile istihdam edenlerden tahsil olunur. Bordro ve beyannamelerde istihkaklar noksan gösterilir veya ketmedilirse vergi resen takdir ve üç misil zam ile tahsil olunur. Tekerrürü halinde, istihdam edene ayrıca elli liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezası hükmolunur.

Vergilere icra edilecek zamlar, istihdam edenlere racidir. Bunların müstahdemlere rücu hakları yoktur.

Madde 7 — Bu kanun mucibince resen yapılacak takdir vetarhlarda ve ketimlerin zahire ihracında ve buna karşı kanunî yollara müracaatta ve verginin ve zamların tahsilinde kazanç vergisi kanununun hükümleri dairesinde muamele olunur.

Madde 8 — Bu kanun mucibince hizmet erbabına tarhedilecek vergiler, mülhak ve hususî bütçelerde masarif meyanında gösterilmez.

Tediye edilmiş sermayesinin en az yarısı Devlete ait olan müesseselerle sermayeye verilecek faiz ve temettüü Devletin teminatı altında bulunan bilumum müesseseler, müntesipleri için bu vergiye mukabil verecekleri mebalîği masrafları meyanına koyamazlar.

Madde 9 — Bu kanun mucibince istihkakın tediye edildiği tarihi takip eden malî seneden itibaren üç sene zarfında tahakkuk ettirilmeyen veya verginin taallûk ettiği malî seneyi takip eden malî seneden itibaren beş sene zarfında tahsil edilmemiş bulunan vergiler müruru zamana uğrar.

Madde 10 — Bu kanun 1 haziran 1932 tarihinden, bir sene müddetle muteberdir.

Madde 11 — Bu kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

28/5/1932

1950 numaralı kanun hudut ve sahiller sıhhat umum müdürlüğü 1931 senesi bütçe kanununun 5 inci maddesile sarfına mezuniyet verilmiş olan (600,000) liranın (725,000) liraya iblâğına dair olup Resmî gazetenin 9mayıs 932 tarih ve 2093 sayılı nüshasında münderiştir.

1951 numaralı kanun 1931 malî senesi bütçesine tahsisatı munzamma ve fevkalâde verilmesine ve bazı fasıllar arasında münakale yapılmasına dair olup Resmî gazetenin 9 mayıs 1931 tarih ve 2093 sayılı nüshasında münderiştir.

1952 numaralı kanun Evkaf Umum Müdürlüğünün 1931 malî senesi bütçesinde münakale yapılmasına ve tahsisatı munzamma verilmesine dair olup Resmî gazetenin 10 mayıs 932 tarih ve 2094 sayılı nüshasında münderiştir.

1953 numaralı kanun Devlet Demiryolları ve Limanları işletme Umum Müdürlüğünün 1931 malî senesi bütçesine tahsisatı munzamma ve fevkalâde olarak verilecek mebalîğ hak-

kında olup Resmî gazetenin 10 mayıs 932 tarih ve 2094 numaralı nüshasında münderiçtir.

1955 numaralı kanun tahlisiye idaresinin teşkilât ve ve-zaifi hakkındaki 1455 numaralı kanunun 1755 numaralı kanun ile muaddel 3 üncü maddesinin 1 inci fıkrasının tadiline dair olup Resmî gazetenin 14 mayıs 1932 tarih ve 209 7 sayılı nüshasında münderiçtir.

1954 numaralı kanun 1931 malî senesi bütçesinde münakale yapılması hakkında olup Resmî gazetenin 10 mayıs 932 tarih ve 2094 sayılı nüshasında münderiçtir.

1957 numaralı kanun Evkaf Umum Müdürlüğünün 1932 malî senesi bütçe kanunu olup Resmî gazetenin 8 mayıs 932 tarih ve 2011 sayılı nüshasında münderiçtir.

1960 numaralı kanun 14 eylül 930 tarihli tayinat ve yem kanununa müzeyyel (demirbaş erzak ve yem) kanunu hakkında olup Resmî gazetenin 19 mayıs 932 tarih ve 2102 sayılı nüshasında münderiçtir.

1962 numaralı kanun ziraat makinelerinde kullanılan mevaddı müşteile hakkındaki 752 ve 1527 numaralı kanunlara müzeyyel 1710 numaralı kanuna tezyil edilen maddelere dair olup Resmî gazetenin 19 mayıs 1932 tarih ve 2102 sayılı nüshasında münderiçtir.

1963 numaralı kanun Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Umum Müdürlüğünün 1931 malî senesi bütçesine tahsisatı munzamma verilmesine ve münakale yapılmasına dair olup Resmî gazetenin 19 mayıs 1932 tarih ve 2102 sayılı nüshasında münderiçtir.

1964 numaralı kanun 1931 bütçesinde münakale yapılması ve istiklâl harbi malûllerine verilecek para mükâfatı hakkında olup Resmî gazetenin 19 mayıs 1932 tarih ve 2102 sayılı nüshasında münderiçtir.

1966 numaralı kanun hudut ve sahiller sıhhat umum müdürlüğünün 1932 malî senesi bütçe kanunu olup Resmî gazetenin 22 mayıs 1932 tarih ve 2104 sayılı nüshasında münderiçtir.

1967 numaralı kanun lise ve orta mekteplere alınacak leylî meccani talebe hakkındaki 8 haziran 1926 tarih ve «915» numaralı kanuna müzeyyel olup Resmî gazetenin 24 mayıs 1932 ve 2106 sayılı nüshasında münderiçtir.

1968 numaralı kanun 1 nisan 1926 tarih ve 796 numaralı kanuna bir madde tezyili hakkında olup Resmî gazetenin 24 mayıs 1932 tarih ve 2106 sayılı nüshasında münderiçtir.

1969 numaralı kanun Tahlisiye Umum Müdürlüğünün 1932 senesi bütçe kanunu olup Resmî gazetenin 24 mayıs 1932 tarih ve 2106 sayılı nüshasında münderiçtir.

1970 numaralı kanunun Tuz İnhisarı U. Müdürlüğünün 1931 senesi bütçesinde münakale yapılması hakkında olup Resmî gazetenin 24 mayıs 1932 tarih ve 21 de sayılı nüshasında münderiçtir.

1971 numaralı kanun Konya ovası sulama idaresinin teşkilât ve vezaifi hakkındaki 1053 numaralı kanunun 1 inci maddesinin tadiline dair olup Resmî gazetenin 28 mayıs 1932 tarih ve 2109 sayılı nüshasında münderiçtir.

1972 numaralı kanunun 1076 numaralı kanunun 3 üncü maddesindeki ilk fıkra ile cetvelin ve 1555 numaralı kanunun 5 inci maddesindeki birinci müzeyyel maddesinin tadiline dair olup Resmî gazetenin 28 mayıs 1932 tarih ve 2109 sayılı nüshasında münderiçtir.

T. B. M. M. kararları :

702 numaralı karar İstanbul hükümetince tekaüde sevkedilmiş iken bilâhare hükümeti milliye tarafından hizmete alınanların tekaütlükleri hakkında olup Resmî gazetenin 8 mayıs 1932 tarih ve 2092 sayılı nüshasında münderiçtir.

703 numaralı karar Yahşi köyünden Van'lı Osman oğlu Bekir'in 704 numaralı karar Eskişehir'in Çifteler nahiyesinin Belpınar köyünden Dobay Osman'ın ölüm cezasına çarpılma-

ları hakkında olup Resmî gazetenin 12 mayıs 932 tarih ve 2096 sayılı nüshasında münderiçtir.

705 numaralı karar teftiş mıntakaları merkezi haricinde tahkikat veya teftişatla iştigal ettikleri sırada hastalanan müfettişlere ikamet yevmiyesi verilmiyeceğine dair olup Resmî gazetenin 12 mayıs 932 tarih ve 2096 sayılı nüshasında münderiçtir.

706 numaralı karar nisbeti askeriyeleri katolunan zabitan ve askerî memurlara reddolunacak tekaüt aidatları hakkında olup Resmî gazetenin 12 mayıs 932 tarih ve 2096 sayılı nüshasında münderiçtir.

707 numaralı karar tekaütlüğü tasdiki âliye iktiran eden zabıt ve askerî memurların tasdiki âli tarihi ile vazifeden infikâk eyedikleri tarih arasında geçen müddetin tekaütlük müddetine ilâve edilmeyeceğine dair olup Resmî gazetenin 14 mayıs 1932 tarih ve 2097 sayılı nüshasında münderiçtir.

708 numaralı karar Balıkesir meb'usu Muzaffer Beyin kırmızı şeritli istiklâl madalyasile taltifi hakkında olup Resmî gazetenin 14 mayıs 1932 tarih ve 2097 sayılı nüshasında münderiçtir.

709 numaralı karar maarif vergisi kanunun 5 inci maddesinin mülga olduğu hakkında olup Resmî gazetenin 14 mayıs 932 tarih ve 2097 sayılı nüshasında münderiçtir.

Tefsirler :

Devlet memurları maaşatının tevhit ve
teadülü hakkındaki kanunun
5 inci maddesinin tefsiri

Tefsir No. 174

Devlet memurları maaşatının tevhit ve teadülüne dair olan 1452 numaralı kanunun 5 inci maddesinin mutlak ve umumî hükümleri, mülhak ve hususî bütçelere dahil bulunan maaşlı ve daimî ücretli tedris hizmetlerine şamildir.

5/5/1932

Belediye kanununun 103 üncü maddesinin
son fıkrasının tefsiri

Tefsir No. 175

10 nisan 1930 tarih ve 1580 numaralı belediye kanununun 103 üncü maddesinin son fıkrasında yazılı olan (mülkiye tekaüt kanunu) ibaresi, işbu kanunun kanuniyet iktisap eylediği zamanda hükmü cari olan 11 ağustos 1325 tarihli (memurini mülkiyenin tekaüdüne dair kanun)u istihdaf eylemektedir.

16/5/1932

İcra vekilleri heyeti kararnameleri:

HÜLÂSA :

Türk parası kıymetini korumaya dair «5» sayılı kararname hakkında :

Kararname No. 12565

Türk parasının kıymetini korumak üzere İktisat Vekâletince tanzim olunan merbut 5 numaralı kararın mer'iyete vaz'ı; Vekâleti müşarünileyhanın 9/4/932 tarih ve 2385/76 numaralı tezkeresile yapılan teklifi üzerine İcra Vekilleri Heyetinin 20/4/932 tarihli içtimaında tasvip ve kabul olunmuştur.

20/4/932

Türk parasının kıymetini koruma

Kararname No. 5

Madde 1 — Döviz mürakabesi ikame etmiş olup ta ülkesine Türkiye'den ithal edilen Türkiye eşyasına ait dövizlerin tedarik ve ihracına müsaade etmiyen veya müsaadeyi tehir eden memleketlerin Türkiye'ye vaki ithalâtı için talep edilen dövizlerin itası talep tarihinden itibaren bir sene müddetle tehir olunur. Bu hususta yapılacak müracaatler mukabili Türk lirası olarak Merkez Bankasına yatırılmış olmak şartile tarih sırasile nazari itibara alınır.

İdare — 3

Madde 2 — Türkiye'ye mal ithal eden tacirlerden ticaret bilânçoları Türkiye'ye karşı alacaklı olup ta Türkiye ile ticaret muahedesi yapmamış olan memleketler malî getirenler ithal ettikleri emtia esmanını Cümhuriyet Merkez Bankası emrine yatırırlar. Merkez Bankasında bu memeketlerin her biri için ayrı ayrı hesabı cariler açılır.

İşbu hesaplara yatırılan paralar alâkadar memleketlerin memleketimizdeki eshabı matlûba yapacakları tediyat nisbetinde ve tarih sırasile müstahaklarına verilir.

Birinci fıkra mucibince mal ithal etmek isteyen tacirlerden malların esmanını Cümhuriyet Merkez Bankasına yatırmıyanların malları memlekete ithal olunmaz.

Madde 3 — Geçen iki maddenin hükümleri Türkiye ile kıliring mukavelesi yapmış olan devletler müvaridatma tatbik olunmaz.

Madde 4 — Cümhuriyet Merkez Bankası, Türkiye ile münasebetleri olan ecnebi devletlerle veya bunların müsaadelerini haiz olmak şartile, ihraç bankaları veya diğer malî müesseselerle iki memleket arasındaki nakit muamelâtını kıliring usulü ile tanzim edecek itilâflar akit ve icra Vekilleri Heyetinin tasdikına arzylemeğe mezundur.

Madde 5 — Dördüncü madde mucibince bir memekete kıliring itilâfı yapıldığı takdirde itilâfname hükümlerinin tesbit ettiği tediyat itilâfnamenin mer'iyete girdiği tarihten itibaren bu hükümlere göre yapılır.

Madde 6 — 1 numaralı kararnamenin 14 üncü maddesi mucibince bankaların muamele vergisi makbuzu mukabilinde döviz satması memnu olup alelûmum ithalâta mütellik döviz ihtiyaçları için eshabı tarafından kambiyo mürakipliğine müraraat ve mezuniyet istihsal edilir. Maliye Vekâleti lüzum gördüğü takdirde bu memnuiyet ref'e salâhiyettardır.

Madde 7 — Türkiye’de mukim hakikî ve hükmî şahıslar ellerinde bulunan dövizleri işbu kararnamenin neşri tarihinden ve badema ellerine geçecek dövizleri bunların ellerine geçtikleri günden itibaren on beş gün zarfında bir beyanname ile Cümhuriyet Merkez Bankasına bildirmeğe mecburdurlar.

Madde 8 — Ecnebi memleketlere eşya ihracında elyevm gümrüğe verilmekte olan beyannameler bundan böyle malların nev’ini, miktarını, kıymetini, sahibinin ismini ve ihraç olunacakları memleketleri vazıhan gösterir şekilde tanzim ve mal sahibi veya vekili tarafından hakikate mütabakatını teyiden imza edilir.

İşbu beyannameler dört nüsha olaktır. Bunlardan biri gümrükçe tasdik olunarak hıfzedilmek üzere sahibine iade edilir. Ve diğer biri keza tasdikli olarak İktisat Vekâletine veya bildirileceği makama gönderilir.

Kararname No. 12566

Neşri tarihi : 1 / 5 / 1932

1833 numaralı Arazi Vergisi Kanununun sureti tatbiki hakkında Maliye Vekâletince bittanzim 9/4/1932 tarih ve 62 numaralı tezkere ile teklif olunan ve Şûrayi Devlet Heyeti Umumiyesince tetkik edilen merbut (Arazi Vergisi Nizamnamesi) nin meriyete vaz’ı, İcra Vekilleri Heyetinin 20/4/1 932 tarihli içtimasında tasvip ve kabul olunmuştur.

20/4/1932

Arazi Vergisi Nizamnamesi

Yerginin mevzuu

Madde 1. — Türkiye Cümhuriyeti hududu dahilinde bulunan bilûmum sahipli araziden 1833 numaralı Kanun mucibince alınacak arazi vergisine müteallik muameleler bu nizamname hükümlerine tâbidir.

Araziden maksat ; arz üzerinde hudutları duvar, çit, yol, ağaç, su mecraları, dağ sırtları gibi sun î veya tabîî işaretlerle tahdit ve tayin edilmiş bilumum sathı zemindir. Arazi hududu işerisinde bulunan kaynaklar ve göller ve dikilen şeyler arazi mefhumuna dahildir.

Madde 2. — Aşağıda yazılı yerler, mükellefiyet noktasından araziden sayılmaz.

A — Belediye teşkilâtı olan yerlerde belediye hududu dahilindeki binalar ile belediye teşkilâtı bulunmayan yerlerde köyü teşkil eden binaların mütemmimatından olan avlu, bahçe, bağ ve saire.

Mütemmimattan maksat; bina ile birlikte hudutlandırılmış olan yerlerdir.

B — Belediye hududu veya köy binalarının işgal ettiği saha içinde olmasalar bile ticaret ve san ata tahsis edilmiş olan binaların mütemmimatından madut bulunan ve aynı işte istimal edilen bilûmum yerler.

İstisnalar, daimî muafiyetler

Madde 3. — Aşağıda yazılı arazi, daimî surette arazi vergisinden muafıdır :

1 — Devlete ve mülhak yaya hususî bütçelerle idare edilen teşekküllere ve belediyelere ve umumun menfaatine hizmet eden cemiyetlere ait olup mücerret kazanç maksadile tesis edilmiş olmayan ve icar edilmeyen :

A — Ziraatın ıslah ve inkişafına matuf nümune fidanıkların, meyvalıklar, nümune tarla ve çiftlikleri;

B — Spor sahaları;

C — Umuma mahsus meccani parklar;

D — Çocuklara mahsus bahçeler ve çocuk oynama mahalleri ;

(Yukarıki tesislerin muhafaza ve idameleri için ihtiyar edilmesi lâzım gelen masarife mukabil ve ona teadül edecek miktarda alınacak ücretler, bu tesislerin kazanç maksadile vü-cude getirildiğini ifade etmez.)

2 — Devlete, vilâyetlere ve belediyelere ait:

A — Her nevi yollar, caddeler, sokaklar, meydan ve pazar yerleri;

B — Umumun istifadesine terk ve tahsis edilip icar olunmayan mer'a, harman yeri ve çayırılık gibi mahaller;

(Umumî istifadesine terk ve tahsisten maksat; o camiaya mensup her ferdin meccanen ve izin almaksızın istifade edebilmesi demektir.)

3 — Köy kanunu mucibince köylerin manevî şahsiyetine ait olan orta malı arazi:

4 — Ziraate elverişli olmadığı gibi sair suretle de (yani taşından, kumundan, sazından, fundasından dahi) istifade edilmeyen taşlık, kumluk, bataklık, fundalık ve ot dahi yetiştirmeyen çorak arazi; (bu hükmün arsalarla şümülü yoktur).

5 — Hususî kanunlar veya imtiyaz mukavelenamelerde muafiyeti kabul edilmiş veya edilecek arazi ve arsalar.

Madde 4 — Üçüncü maddede yazılı daimî muafiyetlerin mevcudiyeti alâkadar varidat tahakkuk idarelerince resen tetkik ve tahkik olunur. Daimî muafiyet hükümlerinden istifade eden arazi sahipleri; sahip oldukları araziyi üçüncü maddede tasrih edilen kayıtlar ve şartlar dairesinde istimal ettikçe varidat tahakkuk idaresine karşı bir mükellefiyetleri yoktur.

Muvakkat muafiyetler

Madde 5 — Aşağıda yazılı arazi; hizalarında tayin olunan müddetler zarfında arazi vergisinden muaftır.

A - Yeniden vücade getirilen bağlar ve güllükler (altı sene müddetle).

B - Yeniden vücade getirilen bilûmum fidanlı meyvalıklar (sekiz sene müddetle).

C - Yeniden vücade getirilecek fidanlıklar ve yabani ağaçların aşılınması hakkındaki 1528 numaralı kanunun hükümleri dairesinde aşılama suretile vücade getirilecek zeytinlikler (on sene müddetle).

Ç - Yeniden vücade getirilecek zeytinlikler (on iki sene müddetle).

D - 885 numaralı ve 31 mayıs 1926 tarihli iskân kanununa tevfikân hükümetçe muayyen bir mıntakaya iskân edilecek muhacir ve aşiretlere tahsis ve teffiz edilen arazi (üç sene müddetle).

E - Bataklık, çalılık, taşlık, dağlık, kıraç gibi halî mahallerden kanuna ve usulüne göre açılan ve ziraate elverişli bir hale getirilen arazi (üç sene müddetle).

F - Hususî kanunlarına ve sahiplerinin dikmek hususunda riayete mecbur oldukları usullere ve hükümlere göre yeniden vücade getirilen ormanlar (yirmi sene müddetle) ve dutluklar (on sene müddetle).

Madde 6 — Beşinci maddenin (D) fıkrasında yazılı olanlar hariç olmak üzere diğer muvakkat muafiyetlerden istifade için arazinin mezkûr maddede yazılı cihetlere tahsis edilmiş olduğunu alâkadar varidat idaresine tahsisin icra edildiği malî sene içinde, beyanname ile bildirilmesi meşruttur.

Bu beyannamede arazinin bulunduğu köy veya kasaba veya şehir ile mevkii, hududu, sahasının miktarı sahibinin veya sahiplerinin isimleri, arazinin beşinci maddede yazılı cihetlerden hangisine filen tahsis edilmiş bulunduğu dercolunur. Beyanname muhteviyatının hakikate muvafık olup olmadığı alâkadar varidat idaresi tarafından; beyannamenin tevdiinden itibaren bir ay zarfında tayin ve tesbit edilerek, eshabına tebliğ olunur.

Beşinci maddenin «D» fıkrasında yazılı muafiyetler için esbabının beyanname vermesine lüzum yoktur. Kanunu mahsusları mucibince yapılacak tahsis ve teffiz muameleleri, tahsis ve teffizin icrasını müteakip on beş gün zarfında bu muameleyi ifa eden merci tarafından varidat tahakkuk idaresine tahriren tebliğ olunur.

Madde 7 — Beşinci maddede yazılı muvakkat muafiyetler, arazinin tayin olunan cihetlere filen tahsis edilip beyanname ile bildirildiği malî seneyi takip eden malî seneden başlar. Esasen vergiye tâbi olan yerlerde beyannamenin verildiği seneye ait vergi alelûsul tahsil olunur.

Beyanname, tahsisin icra edildiği malî sene içinde verilmezse muvakkat muafiyet devresi, beyannamenin verildiği malî seneyi takip eden malî seneden itibar edilir. Bu takdirde

tahsis tarihinden itibaren beyannamenin verildiği malî sene nihayetine kadar geçen malî sene veya senelere ait muafiyet hakkı suku eder ve bu müddet muafiyet müddetinden eksiltir.

Madde 8 — Altıncı ve yedinci maddeler mucibince beyanname verilerek muvakkat muafiyetten istifade eden arazi, muafiyet müddetinin hitamını takip eden malî seneden itibaren vergiye tâbi tutulur.

Mükellef ve teklif mahalli

Madde 9 — Arazi ve arsanın mülkiyet ve intifa hakları bir şahsa ait olduğu takdirde vergi onun tarafından ödenir. Mülkiyet hakkı bir şahsa ve intifa hakkı diğer bir kimseye ait olursa vergi intifa sahibinden alınır. Ne mutasarrıf ve ne de intifa hakkı sahibi olmıyan arazi ve arsaların vergisi, o mahalli mubetinde mutasarrıf gibi istimal edenlere aittir, tasarruf gibi istimal edenlere aittir.

Madde 10 — Müşterek mülkiyet halinde tasarruf olunan arazi ve arsalar ait vergiler, hissedarların hisseleri nisbetinde tayin ve her birinden ayrı ayrı talep olunur.

Kanun mucibince veya bir mukavele ile iştirak teşkil eden ve arazi veya arsayı iştirak halinde mülkiyet şeklinde idare eden şahıslara ait arazi vergisi, bu şahısların her hangi birinden talep edilebilir.

Madde 11 — Arazi vergisi, arazi veya arsanın bulunduğu kaza varidat tahakkuk idaresince tarholunur. Müteaddit kazalar hududu dahilinde bulunan araziye ait verginin tarihinde, en büyük parçanın bulunduğu kaza varidat tahakkuk idaresi salâhiyettardır.

Verginin matrahı

Madde 12 — Arazi vergisinin matrahı, arazi ve arsaların kıymetleridir. Bu kıymetler tahrir usulile tayin olunur. Arazi ve arsaların umumî tahriri ve kıymetlerinin tayini, arazinin tahririne mahsus 1651 numaralı kanunun hükümlerine ve ona müteallik talimatnameye göre icra edilir.

Madde 13 — Arazi ve arsaların yeniden umumî tahriri icra edilinciye kadar bu nizamnamenin, arazi vergisi kanununun muvakkat hükümlerini izah eyliyen 1,2,3 üncü maddeleri mucibince tayin edilecek kıymetler, arazi vergisine matrah ittihaz olunur.

Madde 14 — Muvakkat muafiyetlerden istifade eden arazinin kıymetleri, muafiyet müddetlerinin sonuncu senesinde, hususî tadil usullerinde tayin edilerek, ertesi malî seneden itibaren vergiye matrah ittihaz olunur. Muafiyetleri hitam bulan arazi kıymetlerinin tayini, vardat tahakkuk memurlarının talebile icra kılınır.

Madde 15 — Tahrir kayıtlarına geçmeyip kısmen veya tamamen mektum kaldığı anlaşılan arazi için, yalnız mektumiyetin tahakkuk ettiği seneden evvelki beş malî sene için vergi tarholunur. Mektumiyetin tahakkuk ettiği seneden evvelki beş sene için tarhedilerek vergiler, mektumiyetin tahakkuk ettiği tarihte varidat tahakkuk memurunun talebile ve hususî tadil usullerinde takdir olunarak kıymet üzerinden hesap olunur, tarihinden sonra yapılacak hususî tadillerde ve tahrirlerde,

Arazi vergisi kanununun mer'iyete girdiği 1 haziran 1931 tarihinden sonra yapılacak hususî tadillerde ve tahrirlerde, vergi kayıtlarına miktarı eksik veya fazla geçmiş olduğu an-

laşılan araziye ait kıymetler vergi defterlerinde kayıtlı kısmının umumî kıymetlerine göre hesap ve tayin olunur.

Verginin nisbeti

Madde 16 — Arazi vergisi, 12 ve 13 üncü maddeler mucibince veya 27, 37 inci maddelerde yazılı hususî tadil usulleri ile bulunacak kıymetler üzerinden:

A - Arazi ve iratlı arsalar için kıymetlerinin binde onu,

B - İratsız arsalar için kıymetlerinin binde beşi,

Olarak hesap ve tarholunur.

Vergi nisbetlerinin tatbıkında; etrafı hail ile çevrilmiş olsun olmasın depo, imalât yeri gibi ticaret ve san'at işlerinde kullanılmak üzere, müstakillen kiralanan arsalar iratlı, bu suretle kullanılmıyan arsalar da iratsız arsa addolunur.

Bir arsanın mutasarrıfı tarafından ticaret ve san'atte kullanılması o arsanın iratlı arsa addini icap ettirmez.

Madde 17 — İratsız arsanın üzerine bina yapılmaksızın ticaret ve san'atta kullanılmak üzere müstakillen kiraya verilmesi suretile iratlı arsa halini alması ve yahut iratlı arsanın iratlı olarak istimalden sakit olması, istimal tarzındaki tebeddüle göre vergi nisbetinin değişmesini istilzam eder.

İratsız arsanın iratlı arsaya tahvili halinde, tebeddülün vku bulduğu tarihten itibaren iki ay zarfında beyanname ile mahallinin varidat tahakkuk idaresine ihbar edilmesi mecburidir. Arazinin yeni İstimal tarzına ait vergi nisbeti, bu tebeddülü takip eden malî seneden muteber olur.

İratlı arsanın İratsız arsaya tahvili halinde, yeni vaziyete ait vergi nisbeti, mükellefin varidat idaresine tahrirî müracaatının vukuunu takip eden malî seneden itibaren tatbik olunur.

Verginin tarhi

Madde 18 — Arazi vergisi mükellefiyeti, malî senenin bidayetinden başlar. Varidat tahakkuk idareleri, malî senenin hulûlünden iki ay evvel, her mükellefe ait vergi miktarlarını hesap ederek iki nüsha vergi cetvellerini hazırlarlar. Bu cetvellerin bir nüshası mükelleflerin kendi mükellefiyetleri miktarını öğrenmeleri için arazi ve arsanın bulunduğu köy veya mahallede halkın kalabalık bir halde bulunduğu ve resmî ilânların ve tebliğatın asılması mutad olan yere talik olunur. Cetvelin ikinci nüshası da tahsilat idaresine tevdi edilir.

Madde 19 — Arsalar üzerine bina yapıldığı takdirde, arsaya ait vergi bina inşaatına başlandığı malî seneyi takip eden malî seneden itibaren terkin olunur.

Bu terkinden istifade edebilmek için alâkadarların, inşaatın başladığı malî sene içinde, vergiyi tarhedecek varidat tahakkuk idaresine arzuhal ile müracaatleri ve belediye idaresinden aldıkları inşaat ruhsat tezkeresini ibraz eylemeleri icap eder. Ancak bina iki malî sene zarfında ikmal edilmezse üçüncü malî seneden itibaren arazi vergisinin tarhına devam edilir.

Madde 20 — Kanunî salâhiyetlerini istimal ederek ve hükümet tarafından arazi ve arsa mutasarrıflarının veya intifa hakkı sahiplerinin veya arazi ve arsayı mutasarrıf gibi kullananların tasarrufu menedilen ahvalde, işbu memnuiyet dev-

resinde arazi vergisi tarholunmaz. Memnuiyeti vazeden resmî daireler, vazettikleri bu memnuiyetten ve ne kadar devam edeceğinden, alâkadar varidat tahakkuk idaresini tahriren haberdar ederler.

Bu memnuiyet bir taksit devresinden daha az zamana da taallûk etse, memnuiyetin isabet ettiği taksitten tamamı tenzil olunur.

Bu memnuiyet arazinin zeriyaat mevsimine tesadûf ederse, arazi vergisi muafiyeti, o malî senenin tamamına şamil olur. Memnuiyetin nev'i ziraate göre, zeriyaat mevsimine tesadûf edip etmediği varidat tahakkuk memurunun talebi üzerine mahallî idare heyetince tesbit edilir. Tasarrufun menedildiği müddete ait olmak üzere tazminat veya o mahiyette bir ücret alanlar, bu müsaadeden istifade edemezler.

Madde 21 — Her hangi bir köy veya kasaba veya şehir arazisinin tamamının veya muayyen bir mıntakasının mahsulleri sel, dolu, kuraklık, yangın, muzir haşerat veya bulaşıcı hastalıklar gibi fevkalâde arızalar dolayısıyla en az üçte bir derecesinde zayıyata uğrarsa bu suretle zarar gördüğü İdarî tahkikatla sabit olanların o seneye ait arazi vergileri Maliye Vekâletinin müsaadesile kısmen veya tamamen terkin olunur.

Bu hükümden istifade için aşağıdaki anasırın mevcudiyeti lâzımdır.

A - Alâkadarların ayrı ayrı ve yahut toptan ve tahriren mahallinin en büyük mülkiye memuruna müracaatleri icap eder.

B - Zayıyatın nev'ine göre beklenen semerelerin belirmeğe başladığı andan, mahsulün toplanmasına kadar geçen zaman zarfında vukua gelmiş olması lâzımdır. Tohumlar zarar ve hasara uğrarsa vergi terkin olunmaz.

C - Zaiyatın, her hangi bir köy veya kasaba veya şehir arazisinin tamamının veya muayyen bir mıntakasının mahsullerine şamil olması icap eder. Münferit bir şekilde husule gelen haşarat dolayısıyla vergi terkin olunmaz.

D - Zaiyatın, sel, dolu, kuraklık, yangın, muzir haşarat veya bulaşıcı hastalıklar gibi fevkalâde arızalardan mütevellit olması lâzımdır. Fevkalâde arıza tabirile kastedilen mefhum, vukuu beklenilmeyen veya bu itibarla mâni tedbir ittihazına lüzum görülmiyen ve yahut vukuundan evvel tedabir ittihaz edilse bile önüne geçilmesi imkânsız olan arızalardır.

E - B fıkrası mucibince vukua gelen zaiyat miktarının, mahsulün en az üçte biri derecesinde olması iktiza eder. Zaiyat derecesi o mıntakadan o sene alınacağı tahmin edilen hâsılat miktarına göre tayin ve tesbit olunur.

F - Zaiyatın, idari tahkikatla tesbit edilmiş bulunması iktiza eder. Yapılacak tahkikat mahallinin en büyük mülkiye memurunun maliye memurlarından maada diğer memurlar arasından tercihan İktisat Vekâleti memurları arasından intihap edeceği bir memur ile mahallinin en büyük mülkiye memuru tarafından müntehap, varidat tahakkuk memuru ünvanını haiz olmıyan bir malmemurundan ve Ziraat Odası varsa bu odadan yoksa belediye tarafından müntehap bir azadan mürekkep üç kişilik bir heyet tarafından icra kılınır.

Bu suretle teşekkül edecek heyet tarafından verilecek rapor, mahallî idare heyetince tetkik ve tasdik olunur.

G - Arazinin icara verilmemiş veya mahsulâtı sigorta edilmemiş bulunması icap eder, icara verilmiş olan arazinin icar bedeli arazi sahibi tarafından alınmamış veya sigorta bedelinin tahsil edilmemiş bulunması, verginin terkin edilmesini istilzam etmez.

H - Arazi vergisinin tamamen veya kısmen terkinine Maliye Vekâletince müsaade edilmiş bulunması icap eder.

Madde 22 — Ziraat arazisinden iken fevkalâde bir arıza neticesi olarak taş, kum veya su altında kalan ve bu suretle zeredilmiyecek hale geldiği idari tahkikatla sabit olan araziden, sahibinin müracaatı tarihinden sonra gelen taksitten başlamak üzere, arızanın devam ettiği müddetçe vergi alınmaz.

Bu hükümden istifade edebilmek için aşağıdaki anasırın mevcudiyeti aranılır:

A - Arazi sahibinin, mahallinin en büyük mülkiye memuruna tahriren müracaatı lâzımdır. Arıza ne vakit vukua gelmiş olursa olsun vergi ancak alâkadarın müracaatı tarihinin müsadif olduğu taksiti takip eden taksitten itibaren terkin olunur.

B - Arızanın vuku bulduğu tarihte arazinin filen ziraate muhtas bulunmuş olması lâzımdır.

C - Arazi, fevkalâde bir arıza neticesinde olarak taş, kum veya su altında kalmış bulunmalıdır. Fevkalâde arıza 21 inci maddenin «D» fıkrasında tasrih edilmiştir.

D - Bu hal neticesinde arazi, zeredilmiyecek bir vaziyete gelmiş bulunmalıdır. Taş, kum veya su altında kalmasına rağmen zeredilmeğe müsait olan arazi, vergiye tâbi tutulur.

E - Arızanın İdarî tahkikatla sabit olması iktiza eder. İdarî tahkikatın ne olduğu 21 inci maddenin «F» fıkrasında tasrih kılınmıştır. Taş, kum, su altında kalan arazi kısmen zeredilmiyecek bir hale gelirse; vergi ancak zeredilmiyecek hale gelen kısım için terkin edilir.

F - Yukarıki fıkralarda yazılı arızalar;

Eğer, o seneki zeriyaatı muattal bırakacak olursa verginin tamamı terkin olunur. Arıza zeriyaatı bir tesir icra etmemiş ise berkin icra edilmez.

Eğer, arıza bir kaç sene devam edecek ise; devamı müddetince vergi aranılmaz. Arızanın devamı müddeti, senelik zeriyaata yapacağı tesir itibarile tayin edilir. İdarî tahkikat ile tesbit edilen müddetten evvel arazi ziraatte istimal edilirse, vergi alınır ve b suretle istimal olunan araziyi, ihtiyar heyetleri varidat tahakkuk idaresine bildirmeğe mecburdur.

Eğer, arıza, çok esaslı br surette vukua gelmiş ve arazinin yeniden ziraate tahsisini imkânsız bir hale koymuş ise bu kabil arazi vergiden daimî surette muaf olan arazi vaziyetine girmiş olacağından, yeniden (başka bir suretle) istimaline kadar, vergi tarhedilmez.

Verginin tahsili

Madde 23 — 18 inci madde mucibince tahakkuk ettirilen arazi vergisi, iki müsavi taksitte tahsil olunur.

Her sene vilâyet defterdarları; vilâyet umumî meclisinin in ikadından evvel, taksit zamanlarının tayini hususunda vilâyet umumî meclisinin mütaleası alınmak üzere valiye müracaat eder.

Vilâyet umumî meclisi, kazaların ziraî ve İktisadî vaziyetini tahsilâtın hangi aylarda kolay olacağını ve mükellefleri tazyik etmiyeceğini tetkik ederek bilumum kazalara şâmil olmak üzere taksit zamanları hakkında mütaleasını dermeyer eder. Maliye Vekâleti bu mütaleaya ve icap ederse ayrıca yaptıracığı tahkikata istinaden taksit zamanlarını tayin ve mahallerine tebliğ eder.

Taksit müddeti; taksitin tesadüf ettiği ayın birinci gününden sonuncu gününe kadar devam eden zamanı ifade eder. Bu müddetin hulûlünden evvel vergi talep olunmaz.

Madde 24 — 15 inci maddenin birinci fıkrası mucibince mektumen tahakkuk ettirilecek vergiler tahakkuku takip eden beş sene zarfında yeni senelerin vergilerine ilâve edilerek beş müsavi taksitte tahsil olunur.

15 inci maddenin ikinci fıkrası mucibince tahakkuk ettirilecek vergilerden, kıymetlerin tahrir kayıtlarına fazla geçmiş olması dolayısıyla fazla olarak tahakkuk ettirilmiş olan kısımlar, mükellefin varidat tahakkuk idaresine tarhiren müracaat ettiği mli sene iptidasından itibaren tenzil olunur.

Müracaatten evvel tahsil edilmiş olan taksit varsa, alâ-kadaranın tahrirî arzusuna göre ret veya diğer vergilerde veya müteakip senenin arazi vergisile mahsup olunur.

Madde 25 — 17 inci madde mucibince İratsız arsanın îratlı arsaya tahvili, mezkûr maddede yazılı iki aylık müddet zarfında ihbar edilmemiş veya ihbar gecikmiş olursa, tebeddülün vuku bulduğu tarihten beyanname ile ihbar tarihine kadar geçmiş olan müddet, verginin taallûk ettiği sene içinde ise taksitlerin; senesinden sonra ise senenin veya senelerin vergileri yüzde on fazlasile tahsil olunur.

Madde 26 — Taksit zamanlarında tediye olunmıyan vergiler hakkında tahsili emval kanunu mucibince takibat icra olunur.

Husus tadilat

Madde 27 — Arazinin hal veya heyetinde tebeddül vukua gelecek olur veya arazi ve arsaların kıymetlerinde 29 ve 30 uncu maddelerde yazılı şerait dairesinde tenezzül veya te-reffü olursa hususî tadilât icra kılınır.

Arazinin hal ve heyetinde tebeddül vukuu halinde, gerek alâkadarların, gerek varidat tahakkuk memurlarının tadilât talebine salâhiyetleri vardır.

Arazi ve arsaların kıymetlerinde 29 ve 30 uncu maddelerdeki şerait veçhile tenezzül veya tereffü olursa, alâkadarların münferiden veya bir kaçının veya tahakkuk memurlarının talepleri üzerine tadilât yapılır.

Her hangi bir mükellefin kendi arazi ve arsası kıymetleri hakkında, 29 uncu maddedeki tazmin mes'uliyeti uhdes'nde olmak üzere, tadilât talebine hakkı vardır. Fakat varidat tahakkuk memurları, münferit arazi veya arsanın kıymetleri dolyisile tadilât talebinde bulunamazlar.

Madde 28 — Arazinin; bağ, meyva, fidanlık, güllük, dutluk, zeytinlik ve orman haline getirilmesi ve yahut bağ, meyvalık, fidanlık, güllük, dutluk, zeytinlik ve orman halinde bulunan arazinin üzerindeki kütükler, fidanlar ve ağaçların sökülerek veya mahvolarak tarla haline girmesi, arazinin hal ve heyetinde tebeddül ve tahavvülü ifade eder. Bu vaziyetlerde mükelleflerin, mahallinin en büyük malmemuruna, doğrudan doğruya veya en büyük mülkiye memuru tarafından muhavvel arzuhal ile müracaatları veya alâkadar varidat tahakkuk memurlarının talepleri üzerine bu araziye yeniden kıymet takdir olunur.

Arazinin hal ve heyetinde vukua gelecek tebeddüller için tadilât taleplerinin, tebeddül ve tahavvülün vuku bulduğu malî sene içinde yapılması lâzım gelir. Bu takdirde tadilen tesbit olunan kıymetler tebeddül ve tahavvülün vuku bulduğu malî seneyi takip eden malî seneden itibaren vergiye matrah ittihaz edilir.

Tadilât talepleri, tebeddül ve tahavvülün vuku bulduğu malî sene içinde vuku bulmamış ise, tadilen tesbit olunan

kıymetler, tadil taleplerinin müsadif olduğu malî seneyi takip eden malî seneden muteber olur. Şu kadar ki, bu suretle yapılacak tadilâtta tebeddül ve tahavvülün vuku bulduğu malî sene, resmî müsaade veya muhabere veya sair şayanı kabul vesaik ile tadilât komisyonlarınca tesbit edilecek olursa tadilât taleplerinin vuku bulduğu tarih nazarı itibara alınmıyarak tebeddül ve tahavvülün vuku bulduğu sene esas ittihaz ve tadilen kabul olunan kıymetler o malî seneyi takip eden malî seneden itibaren vergiye matrah olarak kabul olunur.

Madde 29— Arazi ve arsaların kıymetlerinde husule gelecek tezayüt veya tenakuslar dolayısıyla tadilât talibinde bulunabilmek için:

A — Bir şehir veya kasaba veya köyün tamamındaki arazi ve arsaların,

B — Bir mıntaka veya mevkide bulunan arazinin,

C — Bir mahalle veya meydan veya sokakta bulunan arsaların, umumiyetle kıymetlerinin her hangi daimî bir sebeple en az yüzde yirmi nisbetinde artması veya eksilmesi ve aynı zamanda tadilât taleplerinin, salâhiyettar mercilerin karar ve mezuniyetlerine iktiran eylemesi lâzımdır. Aşağıdaki fıkrada yazılı münferit tadilât talepleri için salâhiyettar mercilerin karar ve mezuniyetine ihtiyaç yoktur.

İstisnâî olarak her hangi bir mükellefin, 25 inci maddede yazıldığı üzere kendi arazi veya arsasının kıymetleri ifraz veya taksim dolayısıyla veya her hangi bir suretle tebeddül ettiğinden bahsile vaki olacak tadilât talepleri kabul olunur.

Ancak bu suretle vaki talebin haklı olmadığı temyiz komisyonu karare tahakkuk ettiği takdirde, talebin tetkiki için tadilât komisyonu azalarına verilecek ücreti huzurlarla mevcut ise tetkikat için ihtiyar olunan sair masarif müracaat sahibine mahkeme hükmile tazmin ettirilir.

Madde 30 — 21 inci maddede yazılı salâhiyettar merciler, İdare Heyetlerde Maliye Vekâletidir.

Mıntıka, mevki, mahalle, meydan ve sokaklardaki arazi ve arsalar için; belediye hududu dahilinde olan yerlerde belediye ve köylerde Köy Heyeti mazbataları üzerine idare Heyeti kararıle tadilât yapılır

Yukarıki fıkralar haricindeki yerler için tadilât köylere taallûk ediyorsa Köy İhtiyar Heyeti; belediye hududu dahilinde ise belediye heyeti mazbatalarına istinaden mahallî idare heyetinin kararı ve Maliye Vekâletinin mezuniyetile tadilât yapılır.

Madde 31 — Arazinin hal ve heyetinde vukua gelen tebeddül ve tahayyüller dolayısıle gerek mükellefler ve gerek varidat tahakkuk memurları tarafından vaki olan talepler ile, salâhiyettar mercilerin karar ve mezuniyetine iktiran eyliyen kıymetlerdeki tezayüt ve tenakuslar dolayısıle vaki tadilât talepleri, tadilât komisyonlarınca 32 inci maddede beyan edilen kaidelere tevfikân tetkik ve karara raptolunur.

Tadilât komisyonları, belediye hudutları dahilinde bulunan arazi ve arsalar için mahallinin en büyük malmemuru tarafından tahakkuk memuru unvanını haiz olmıyan varidat memurları arasından intihap olunacak bir memurun riyaseti altında biri belediye meclisince diğer ikisi arazi ve arsanın bulunduğu mahalle ihtiyar heyetince müntehap dört kişiden mürekkeptir.

Köylerde yapılacak tadilâta, tadilât komisyonları köyün tabi bulunduğu kazanın en büyük malmemuru tarafından yukarıda ikinci fıkradaki şerait dahilinde intihap edilecek varidat memurunun riyaseti altında köyün ihtiyar Heyeti tarafından köy halkı arasından müntehap iki azadan terekkep eder.

İcap eden yerlerde Maliye Vekâletinin müsaadesi alınmak şartile müteaddit komisyonlar teşkil edilir.

Madde 23 — Arazi kıymetinin takdirinde alım ve satım kıymeti ile safî hasılat veya icar bedeli esas tutulur. Arazi kıymetleri safî hasılat veya icar bedelinin on mislidir.

Arsa kıymetlerinin takdirinde alım ve satım kıymetleri nazarı itibara alınır.

Alım ve satım kıymetleri, mümasıl arazi ve arsalar üzerinde yakın zamanlarda yapılmış olan alım ve satımlardır. Fevkalâdealım ve satımlar kıymet takdirinde esas tutulmaz.

Safî hasılat, arazinin gayri safî hasılatında tohum ve işletme gibi mahsulâtın elde edilmesi için icap eden masraflar çıkarıldıktan sonra kalan miktardır. Safî hasılatın tayini için gayri safî hasılatın tenzili icap eden masraflar, arazinin işletilmesi tarzına ve mahallî örf ve âdetlere göre tayin ve tesbit edilir. İcar bedeli, mümasıl araziye nazaran mutavassıt icar bedelidir.

Madde 33 — Tadilât komisyonları; mahallinin en büyük malmemurluğu tarafından verilecek tadil taleplerini, verildiği tarihten itibaren iki ay zarfında tetkik ederek karar ittihazına mecburdurlar. Tadilât talepleri üzerindeki tetkikatını, bu müddet zarfında intaç etmiyen komisyonların reis ve azaları hakkında, mahallinin en büyük malmemurunun talebi ile, vazifede ihmal ve terahi cürmünden dolayı kanunî takibat yapılır.

Tadilât komisyonları tetkikat sırasında, tadilât talebinde bulunanlardan lüzum gördükleri malûmatı, evrak ve vesaiki talep eder. Alâkadarlar tarafından resen ve tahriren malûmat verilmek istenilirse kabul ederek tetkikat sırasında nazarı dikkate alırlar.

Madde 34 — Tadilât komisyonu kararları, kararlar itti-haz edildikçe imza mukabilinde varidat tahakkuk memuruna verilir. Bu kararlar vürudü tarihinden itibaren bir hafta zar-

finda ihbarname ile tebliğ olunur, ihbarname; tahmin edilen kıymeti, vergi nisbet ve miktarını ihtiva eder. Her mükellef için ayrı ayrı ihbarname tanzim olunur.

Bir mükellefin müteaddit arazi ve arsası varsa; her birine ait kıymet, vergi nisbet ve miktarı ayrı ayrı gösterilmek sarfile; cümlesi bir ihbarnamede tevhit olunabilir.

İhbarnameler; arazi ve arsanın mutasarrıfına, arazi veya arsanın intifa hakkı başkasında ise bu takdirde intifa hakkı sahibine, arazi ve arsanın ne mutasarrıfı ve ne de hakkı intifa sahibi olmayıpta arazi ve arsayı mutasarrıf gibi istimal eden ve tadilât talebinde bulunmuş olan şahıs varsa o şahsa tebliğ olunur. Tebliğ yapılacak şahıs ikametgâhında veya meskeninde bulunmazsa kendisiyle birlikte yaşayan ailesi efradından veya hizmetçilerinden reşit olanlara veya vekili umumilerine ve bunların hiç biri de bulunmadığı takdirde arazi ve arsanın zilyet veya şağillerine tebliğ olunur. Hükmî şahıslara yapılacak tebliğ, bunların reis veya müdürlerine veya kanunî mümessillerine icra edilir. Hükmî şahısların müteaddit reis veya müdürleri varsa tebliğin, bunlardan birisine yapılması kâfidir.

Tadilât talebi sahibi, kaza dahilinde ikamet etmediği takdirde, tadilât talebi arzuhalinde ikametgâhı yazılı ise ihbarname oraya, yazılı değilse ve ikametgâhı varidat tahakkuk idaresince malûm da bulunmıyorsa tebliğat Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu mucibince ilânen icra olunur.

Yetimler, sabiler, matuhlar ve mecnunlara ait ihbarnameler veli veya vasilerine tebliğ olunur.

Askerlere ve küçük zabıtana ait ihbarnameler, liva kumandanı veya müessese âmiri gibi en yakın mafevkine tebliğ olunur. Bunlar aldıkları ihbarnameyi derhal mükellefe vermek mecburiyetindedirler.

Evkaf idaresine ait ihbarnameler, arazi ve arsa evkafı mülhakadan ise mütevellilerine, evkafı mazbutadan ise mahallî evkaf idarelerine tebliğ olunur.

Belediyelere ait ihbarnameler, Belediye Reislerine ve idarei hususiyelere ait ihbarnameler vilâyetlerde Muhasebei Hususiye Müdürlerine, kazalarda mezkûr idarenin en büyük memuruna tebliğ olunur.

Arazi ve arsalar, emlâki milliyeden ise ihbarnameler, mahallî emlâk idarelerine, emlâk idaresi yoksa varidat tahakkuk memurlarına tebliğ olunur.

Tevdi olunan ihbarnameyi tebellüğden imtina edenler hakkında Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 131 inci maddesi mucibince muamele olunur.

Madde 33 —Tadilât komisyonu kararlarına alâkadar ve varidat tahakkuk memurları tarafından bir ay zarfında bina vergisi temyiz komisyonu nezdinde, temyizen itiraz olunabilir.

Bir aylık müddet, tebliği takip eden günden başlar. Son gün resmî tatil günlerine tesadüf ederse ertesi günü yapılacak itirazlar kabul olunur.

Madde 36 — Bina vergisi temyiz komisyonu, tadilâtın kanun ve nizamname hükümlerine ve takdir olunan kıymetlerin mahallî vaziyetlere muvafık olup olmadığını; icabında alâkadar mercilerden tahrirî malûmat almak suretile; tetkik ederek hatalı gördüğü kararları nakz ve fazla veya noksan bulduğu kıymetleri esbabı mucibe beyanile, tezyit veya tenkis ederek evrakı mahallî tadilât komisyonuna iade eder. Tadilât komisyonları, temyiz kararına ittibaa mecburdurlar.

Temyiz komisyonu, vürut eden temyiz taleplerini vürudü tarihinden itibaren iki ay zarfında tetkik ve karara bağlar. Kararların bu müddet zarfında verilmemesi halinde Maliye

Vekâletinin talebile komisyon reisi ve azaları hakkında vazife ihmal ve terahi cürmünden dolayı kanunî kararlar yapılır.

Temyiz komisyonunca ittihaz olunan kararlar kat idir.

Madde 37 — Arazinin hal ve heyetinde vuku bular; tebeddül ve tahavvüller dolayısıyla 28 inci maddede yazılı hükümler mahfuz olmak üzere, tadilen tesbit edilip kesbi kat'iyet eden kıymetler, tadil taleplerinin müsadıf olduğu malî seneyi takip eden malî seneden muteber olur. Tadil muameleleri, tadil taleplerinin vuku bulduğu malî sene içinde kesbi kat'iyet ettirilmemiş bulunursa, kayıtlı kıymetler üzerinden verginin tarhına devam olunur. Bu takdirde vergi tadilen tesbit olunacak kıymetlere göre fazla alınmış ise fazla fark ret veya mükellefin gelecek sene vergisine veya diğer vergilerine mahsup; noksan alınmışsa noksan farkı ayrıca tahsil olunur.

Madde 38 — Arazi Vergisi Kanununun mer'iyete girdiği 1 haziran 1931 tarihinden sonra, arazinin tahririne mahsus 1651 numaralı kanunun hükümlerine göre yapılacak umumî tahrir neticelerinin mer'iyete girdiği yerlerde, mer'iyet tarihinden itibaren üç sene geçmedikçe kesbi kat'iyet eden kıymetlere karşı 27, 29 uncu maddelerde yazılı münferit tadilât talebinde bulunulamaz.

Muvakkat hükümler

Birinci muvakkat madde — 1340 senesinden evvel 1302 tarihli Emlâk Nizamnamesile ona müteferri hükümler dairesinde arazisinin umumi tahriri yapılmış olan yerlerde, hususî

hükümleri dairesinde arazinin yeniden umumî tahriri yapılmıya kadar, 1331 senesinde vergi defterlerinde kayıtlı kıymetlerin altı misli arazi vergilerine matrah ittihaz edilir.

Bu yerlerde, 1331 senesinden sonraki senelerde ferağ, ipotek ve vadeli satışlar gibi sebeplerle vergi kıymetlerinde arttırılmış olan arazi kıymetleri de, 1331senesindeki kayıtlı kıymetlerine irca edilir.

1331 senesinde vergi defterlerinde kayıtlı kıymeti bulunmayan veya 1331senesinde tarla olarak vergi defterine kayıtlı iken bağ, meyvalık, fidanlık veya orman haline gelmek gibi sebeplerle hal ve heyeti tebeddül eden ve yahut bağ, meyvalık, fidanlık veya orman halinde iken kütükleri ve ağaçları sökülerek veya mahvolarak tarla halini almış bulunan araziye, 1331 senesinden sonraki senelerde ve o senenin rayiçleri üzerinden takdir edilmiş veya yeni rayiçler üzerinden takdir edilecek olan kıymetler altı misle iblâğ edilmeksizin aynen arazi vergisine matrah ittihaz olunur.

İkinci muvakkat madde — 26 haziran 1326 tarihli mülga Müsakkafat Vergisi Kanununun ikinci maddesi mucibince müsakkafat nevinden addolunan arsaların, 1 haziran 1931 tarihinden evvel müsakkafat vergisine matrah ittihaz edilen gayri safî varidatlarının on misli, bu arsaların arazi vergilerine matrah olarak kabul edilir.

Üçüncü muvakkat madde — 1340 senesile onu takip eden senelerde arazinin 1302 tarihli Emlâk Nizamnamesile ona müteferri hükümler dairesinde umumî tahriri icra kılınmış olan cüzü tamlarda, Arazi Vergisi Kanununun mevkii mer iyete girdiği 1 haziran 1931tarihinden itibaren iki malî sene zarfında, mükelleflerin, vergi defterlerinde kayıtlı kıymetlerin en az yüzde yirmi nisbetinde fazlalığı iddiasile hususî tadilât talepleri naazarı dikkate alınır. Bu talepler mahallinin en büyük

malmemurluğuna doğrudan doğruya veya en büyük mülkiye memuru tarafından muhavvel arzuhalı ile bildirilir.

Hususî tadilât talepleri 31 inci maddede mevzuubahis tadilât komisyonları tarafından, tevdi tarihinden itibaren en fazla iki ay zarfında mahallen tetkik olunarak, kayıtlı kıymetlere nazaran yüzde yirmi ve daha ziyade fazlalık görülürse araziye yeniden ve usulü dairesinde kıymet takdir olunur. Bu suretle icra olunacak hususî tadilât için, 30 unru maddede yazılı salâhiyettar mercilerin mezuniyetlerine ihtiyaç yoktur.

Tadilât muamelesi, tahrirî talep tarihinden itibaren bir sene zarfında tadilât komisyonunca karar altına alınmazsa vergi, müteakip malî senede yüzde yirmi, ikinci malî sene zarfında dahi karar altına alınmazsa onu takip eden senelerde yüzde elli noksanile tahakkuk ettirilir. Tadilât neticesinde verginin fazla alındığı sabit olursa fazlası mükellefin gelecek senenin vergi borcuna veyamevcut ise diğer vergi borcuna mahsup edilmek suretile ret, noksan alındığı sabit olursa farkı ayrıca ve taksit kaydına riayet edilmeksizin on beş gün zarfında usulen tahsil olunur.

Dördüncü muvakkat madde — Tahrir kayıtları zayi veya muhterik olan yerlerde tatbik olunacak muamele iki kısma ayrılır:

A — Tahrir kayıtları muhterik veya zayi olmakla beraber, mükelleflerin vermekle mükellef oldukları vergi miktarlarını tahsildarlar nezdinde kalan tahsildar müfredat defterleri veya döküm ve tekâlif cetvellerinden çıkarmak mümkün olan yerler.

Buralarda mezkûr cetvel ve defterlerden her mükellefin çıkarılacak senelik vergilerinin ne miktarının emlak ve ne miktarının arazi ve arsaları vergisi olduğu tayin ve tesbit edi-

lir. Şayet bunların tefriki mümkün olmazsa ehli vukuf ve ihtiyar heyetleri marifetile bu tefrik icra ettirilir.

B — Tahrir kıymetleri muhterik ve zayi olduğu gibi tahsildar müfredat defterleri ve tekâlif döküm cetvelleri gibi vergi vesaiki de elde edilmemiş bulunan yerlerde, 1331 senesi rayicine göre mukadder kıymetler üzerinden mahalle veya köy ve yahut kaza itibarile emlâk ve arazi vergilerini tayin mümkün olup, her mükellefe isabet eden vergi miktarı malûm olmadığına göre, mahalle veya köyün umumî vergisi malûm ise bu miktarlar her mahalle ve köy mükelleflerine mutasarrıf oldukları emlâk ve arazi miktarlarına göre; kazanın vergisini tayin mümkün olabilmiş ise, bu miktarlar idare heyetlerince emlâk ve arazileri miktarları nazarı itibara alınarak mahalle ve köylere bittefrık her mahalle ve köye ayrılan hisselerden mükelleflerin arazi vergisi tefrik olunmak icap eder.

Gerek «A» gerek «B» fıkralarında yazılı hükümler da-iresinde bulunacak vergi miktarları, 1331 senesi vergilerini ifade edeceğinden yeni Arazi Vergisi Kanunu mucibince altı misle iblâğ olunarak beher mükellefe ait vergiler hesap ve tayin olunur.

Madde 39 — Şûrayı Devletçe görülmüş olan bu nizamname neşri tarihinden muteberdir.

Madde 40 — Bu nizamnamenin hükümlerini icraya Dahiliye ve Maliye Vekilleri memurdur.

Kararname No. 12567

Neşri tarihi : 3/5/1932

Veraset ve İntikal Vergisi Kanununun sureti tatbiki hakkında Maliye Vekâletince bittanzim 11/ 4/ 1932 tarih ve 68 numaralı tezkere ile teklif olunan ve Şûrayı Devlet Heyeti Umumiyesince tetkik edilen merbut (Veraset ve intikal Vergisi Nizamnamesi) nin mer iyyete vaz'ı; İcra Vekilleri Heyetinin 20/4/1932 tarihli içtimasında tasvip ve kabul olunmuştur.

20/4/1932

Veraset ve İntikal Vergisi Nizamnamesi

FASIL : 1

Verginin mevzuu

Madde 1 — Hakikî veya hükmi bir şahıstan, diğer hakikî veya hükmi bir şahsa,

1 - Veraset ve vasiyet tarikile veya her hangi bir tarzda bedelsiz ve ivazsız olarak intikal eden menkul ve gayri menkul mallardan,

2 - Veraset ve vasiyet tarikile intikal eden intifa haklarından,

3 - Veraset ve vasiyet tarikile intikal eden ve kanunlarına göre tescile tâbi bulunan hukuk ve menafiden,

12/7/1931 tarihli ve 1836 numaralı kanuna tevfikân alınacak veraset ve intikal vergisine müteallik muameleler bu nizamname hükümlerine tâbidir.

Madde 2 — Birinci maddenin « 1 » numaralı fıkrasına dahil olan veraset tarikiyle intikaller, kanunî veya mensup mirasçılara vaki olur:

A - Kanunî mirasçılar,

Kanunî mirasçılar, ölen kimsenin ölüme bağlı bir tasarrufu neticesi olmayarak sırf kanunî hükümlere istinaden mirasçı olan kimselerdir.

Kanunî mirasçılar şunlardır:

1 — Ölen kimsenin fûruu «evlâdı, evlâdının evlâdı, ilâh»

2 — Ölen kimsenin anası, babası veya bunların fûruu «erkek ve kız kardeşi veya bunların çocukları, ilâh».

3 — Ölen kimsenin büyük ana ve büyük babaları veya bunların fûruu «amca, hala, dayı ve teyze veya bunların çocukları gibi».

4 — Ölen kimsenin yukarıki derecelerle birlikte hisse alan karı veya kocası,

5 — Devlet,

Kanunî mirasçıların miras dereceleri, kanunu medenin 439, 448 inci maddelerinde yazılıdır,

B - Mansup mirasçılar,

Mansup mirasçılar, müteveffa tarafından ölüme bağlı bir tasarrufa müsteniden vasiyet şekli ile, veya miras mukavelesi tanzimi ile mirasçı nasbedilmiş olan kimselerdir.

Madde 3 — Birinci maddenin « 1 » numaralı fıkrasına dahil olan, vasiyet ,muayyen bir şeyin veya intifa hakkının ölüme bağlı tasarrufla birine terk olunmasıdır; vasiyet resmî senetle veya vasiyet edenin el yazısıyla ve yahut şifahen olabilir. Şu kadar ki bu suretle yapılan vasiyetler mirasçı nasbı mahi-

yetinde olursa vasiyet tarikile intikal şeklinden çıkar ve ikinci maddede vazılı mirasçılar gibi muameleye tâbi tutulur.

Madde 4 — Birinci maddenin « 1 » numaralı fıkrasına dahil olan her hangi bir tarzda bedelsiz ve ivazsız olarak vaki intikaller aşağıki şekillerde olur:

A – Muayyen bir malda tasarruf:

Muayyen bir malda tasarruf, bir kimsenin ölüne bağlı bir tasarrufla diğer bir kimseye, mirasçı nasbini ifade etmiyen muayyen teberrularda bulunmasıdır. Bu teberruun mevzuu terekenin tamamı veya şayi bir cüzü olmayıp ancak muayyen bir şey olabilir.

B – İkame:

İkame, tasarrufu yapan kimsenin, mirasçı veya lehine vasiyet edilen şahsın kendisinden evvel vefatı veya bunlardan biri tarafından ret vukuu halinde miras, yahut vasiyet olunan muayyen mal kendilerine intikal etmek üzere bir veya bir kaç şahsı tayin etmesi demektir.

İkame, alelade ikame veya fevkalâde ikame şeklinde de olsa vergi mevzuu dahilindedir.

C – Bağışlama:

Bağışlama, mukabilinde ivaz taahhüt edilmeksizin bir kimsenin, malının tamamını veya bir kısmını diğer kimseye temlik etmesi demektir.

Henüz iktisap edilmemiş bir haktan ferağat veya mirası ret bağışlama sayılmaz.

Menkulâtta, teslim edilmedikçe, gayri menkulâtta gayri menkulün veya gayri menkulün üzerindeki aynî hakların tapu sicilline kaydı icra olunmadıkça bağışlama tamam olmuş addedilemez.

İcrası, bağışlıyanın ölümüne bağlı olan bağışlama, vasiyet hükmündedir.

D - Sair bedelsiz ve ivazsız intikaller:

Ancak mesbuk bir hizmet mukabili verilen ikramiyelerle, maddî ve manevî bir zarar mukabili verilen tazminatlar, ivazsız intikal mahiyetinde değildir.

Madde 5 — Birinci maddenin «2» numaralı fıkrasına dahil olan intifa hakları, veraset veya vasiyet tarikile vaki olur.

A - Vasiyet tarikile vaki olanlar:

Kanunu medeninin miras faslında, kanunî mirasçılar tadat edilirken 442 inci maddesinin 2 ve 3 üncü fıkraları ile 444 üncü maddelerinde mevzuu bahis intifa hakları, veraset tarikile vaki intifalardır.

B - Vasiyet tarikile vaki olanlarla:

Vasiyet eşkâlinin birile vuku bulan intifa hakları bu kısma dahildir.

Gerek veraset, gerek vasiyet tarikile intikal eden intifa hakları tescil edilmiş olsun, olmasın bu vergiye tâbidir.

Madde 6 — Birinci maddenin «3» numaralı fıkrasına dahil olan ve kanunlarına göre tescile tâbi bulunan bütün hukuk ve menafiin başlıcaları şunlardır:

A - İrtifak hakları:

İrtifak hakkı bir gayri menkul üzerine diğer bir gayri menkulün lehine tahmil edilen bir külfettir ki, tahmil edilen gayri menkulün sahibi, irtifak hakkına malik olan kimse tarafından istimalle ait bazı tasarruflara rıza göstermeğe veya mülkiyete hâs olan bazı hakları istimalden içtinap etmeğe mecbur olur.

İrtifak hakkının mevcudiyeti için, bu hususta yapılan akdin resmî olması ve tapu sicilline kaydedilmiş bulunması şarttır. Tapu sicillinde müstakil ve daimî olmak üzere tescil edilen sükna hakkı, inşaat hakkı, başkasının arazisinde bulunan kaynaktan istifade hakkı bu meyandadır.

B - Gayri menkul mükellefiyeti:

Gayri menkul mükellefiyeti bir gayri menkul malikinin, mülkü dolayısıyla, o gayri menkul karşılık olmak üzere, diğer bir kimse lehine bir şey yapmağa veya vermeğe mecbur bulunması demektir.

Gayri menkul mükellefiyetinde, mükellefiyetin kıymeti olmak üzere Türk parasile muayyen bir miktar gösterilmiş ve bu muamele topu sicilline kaydedilmiş bulunur.

C - Mülkiyeti sınaiye ve edebiye ve bu kabilden olan haklar:

Mucit ve muhterilerin haklarının ihtira beratı ile tanınması, sanayi ve ticaret erbabının mamulat ve masnuatı için alâmeti farika hakları, telif hakkı, her nevi imtiyazlar, bunlar arasındadır.

Madde 7 — Madenler, gerek veraset, gerek vasiyet tarikile ve gerek her hangi bir tarzda bedelsiz ve ivazsız olarak bir şahıstan diğer şahsa intikal ettiği takdirde, bu vergiye tâbi tutulur.

İstisnalar

Madde 8 — Aşağıda yazılı intikaller veraset ve intikal vergisinden müstesnadır:

1 - Umumî, mülhak ve hususî bütçelerle idare edilen devlet daire ve müessesat ile belediyelere ve köylerin manevî şahsiyetlerine intikal eden menkul ve gayri menkul emval ve bilûmum hukuk ve menafî,

2 - Umumun menafiine hâdim cemiyetlere; umuma mahsus ibadethanelere «cami, kilise, sinagon gibi» ; meccanî

hastane, darülaceze ve yetimhanelere intikal eden menkul mallar ile menkul mallara ait haklar,

3 - Ölen kimsenin kanunî mirasçılarına veraset tarikile intikal eden bütün ev eşyası;

4 - Ölen kimsenin fûruuna, karı veya koca ve ana ve babasına intikal eden ve her birinin hissesi üç yüz lirayı geçmiyen kanunî mirasçı hisseleri,

5 - Karabet derecesi ne olursa olsun akraba ile ahibba gibi şahıslar arasında alınıp verilen ve sulh hâkimi, noter gibi resmî bir daire tarafından tescili kanunen lâzım gelmiyen ve mutat olmıyan ve tescil de edilmemiş bulunan, miktarı neden ibaret bulunursa bulunsun menkul hediyeler,

6 - Yabancı hükümetlerin sefirlerde, Türk vatandaşlarından olmamak şartile sefarethane memurlarına ve bunların aileleri efradına intikal eden menkul ve gayri menkul emval ile bunlara müteallik haklar ve menfaatler «mütekabiliyet şartile,

7 - Harpte ve eşkiya müsademelerinde, manevra ve talimler esnasında ve yahut bunlarda aldığı yaralar neticesinde ölen asker ve jandarma efradının ve vazife esnasında ölen polislerin mirasçılarından fûru ve karılarına ve ana ve babalarına intikal eden bütün menkul ve gayri menkul mallar ve bunlara müteallik hukuk ve menafi,

8 - Türk Tayyare Cemiyeti piyango ikramiyeleri,

9 - Bilûmum sadakalar «ibadethanelere sadaka kesesi veya sandığı gibi sureti mahsusada ihzar olunmuş yerlere tathirat, mum parası veya mümasili maksatlarla bırakılan mebalîğ bu hükme dahildir».

FASIL : 2

Mükellefler ve verginin tarh olunacağı mahaller

Madde 9 — Kendilerine, menkul, gayri menkul emval, hukuk ve menafî intikal eden şahıslar, kanunun hükümleri dairesinde beyanname vermek ve namlarına tarhedilip alelûsul tahakkuk edecek veraset ve intikal vergisini tediye etmekle mükelleftirler.

Velayet ve vesayet altında bulunanlara ait mükellefiyetler, bunların veli ve vasileri tarafından ifa olunur.

Gaip ve mefkut olanlara ait mükellefiyetler 17 inci madde mucibince, bunların emvaline vaziyet etmiş olanlar tarafından ifa olunur.

Henüz kendi namına vergi tarhedilmeden ölen mükellef, miras kabul etmiş olan mirasçıları tarafından temsil ve ölene ait mükellefiyetler bunlar tarafından ifa olunur.

Madde 10 — Veraset ve intikal vergisi, veraset ve vasiyet tarikile vaki intikallerden ölen kimsenin, diğer suretlerle vuku bulan intikallerde, yaptığı tasarruf neticesi olarak kendisine ait hukuk ve menafîi başkasına bırakmış olan kimsenin ikametgâhının bulunduğu mahal varidat tahakkuk memuru tarafından tarholunur.

İkametgâhtan maksat:

A - Hakikî şahıslarda,

Bir kimsenin yerleşmek niyetile oturduğu yerdir.

Bir kimsenin evvelce bir ikametgâhı olduğu tayin edilemediği, yahut ecnebi memleketlerdeki ikametgâhını terketmekle beraber Türkiye’de henüz yeni ikametgâh sahibi olmadığı takdirde, eylem sakin olduğu yere, ikametgâhı nazarile bakılır.

Kocanın ikametgâhı karının, ana ve babanın ikametgâhı velâyetleri altındaki çocuğun ve vesayet işine bakan mahkemenin bulunduğu yer vesayet altındaki kimsenin ikametgâhı addolunur.

B - Hükmi şahıslarda,

Hükmi şahısların ikametgâhı, bu hususta nizamnamelelerinde zikir ve tasrih varsa orası, bulunmadığı takdirde muamelelerinin tedvir olduğu mahaldir.

Madde 11 — Bir kimsenin ikametgâh ittihaz ettiği mahal den başka yerde ticarî ve sınaî bir teşebbüsü bulunacak olursa, veraset ve intikal vergisi tatbikatında bu mahallin varidat tahakkuk idaresi de, intikal hâdiseleri ile alâkadar olarak ikametgâh tahakkuk idaresini aramağa ve bulamadığı takdirde, o tahakkuk idaresi yerine geçerek tarhiyatı icraya mecburdur.

Madde 12 — Veraset ve vasiyet tarikile vaki intikallerde ölen kimsenin, diğer suretle vuku bulan intikallerde tasarrufu yapan şahsın ikametgâhı, yabancı bir memlekette ise vergi mevzuuna giren intikaller dolayısıyla tarhiyat, Türkiye’deki son ikametgâhının bulunduğu yer varidat tahakkuk idaresi tarafından, ölen veya tasarrufu yapan şahıs Türkiye’de hiç ikamet etmemiş veya, ikametgâh tayin edilmemiş ise Ankara vilâyeti varidat müdürlüğünce icra olunur.

FASIL : 3

Verginin matrahı *Beyanname*

Madde 13 — Vergi, mükellef tarafından verilecek beyanname üzerine tarholunur.

Bu beyanname:

1 - Veraset tarikile vukubulan intikallerde mirasçıların isimlerini ve şöhretlerini, san'at ve ikametgâhlarını, yaşlarını, ölen kimsenin öldüğü yeri ve öldüğü tarihi, mirasçılarla olan nisbet ve karabet derecesini, intikal eden malların ve hakların ve menfaatlerin nevi ve cinsini ve mirasın açıldığı gündeki kıymetlerini ve nerede bulunduklarını ve ölen kimsenin, varsa alacak ve borçlarının miktarını vebu alacak ve borçların ölen kimsenin hayatında mahkemeye intikal etmiş ve henüz bir karara bağlanmış olup olmadığını ihtiva eder.

Ölen kimsenin hali hayatında mahkemeye intikal etmiş olan alacak ve borçları hakkında beyanname itasile mükellef olanlar, her altı ayda bir dava vaziyetlerini varidat tahakkuk idaresine bildirmeğe mecburdurlar.

Mansup mirasçılarda, mirasçı nasbına dair olan mukavele ile tevarüs edilen emval, hukuk ve menafi için yukarıda yazılı malûmattan başka, mevcut ise bu bapta mukavelenin veya resmî evrakın tarihi ile akit ve tanzim edildiği mahallin veya dairenin ismi ayrıca beyannameye dercedilmek icap eder.

2 - Vasiyet ve bağışlama tarikile vaki intikallerde vasiyet edenin veya bağışlanan isim, şöhret, san'at ve ikametgâhlarını ve vasiyet olunan veya bağışlanan malın bulunduğu yeri ve

mevkii ve vasiyet olunan veya bağışlanan malın cinsi ve nev'i ile hukukan tesahüp edildiği gündeki kıymetlerini muhtevi bulunur.

Vasiyet olunan malın hukukan tesahüp edildiği gündeki kıymeti mirasın açıldığı gündeki kıymetidir. Bağışlamada tesahüp, dördüncü maddenin «C» fıkrasında yazılı vaziyetin vücudu ile tahakkuk eder.

3 - Sair ivazsız ve bedelsiz intikallerde intikal sahiplerinin isim, şöhret, san'at ve ikametgâhlarının ve intikal eden mallar, haklar ve menfaatlerin cinsi ve nev'ini ve hukukan tesahüp edildiği gündeki kıymetlerini ve bulundukları yeri ve ne suretle temellük edildiğini muhtevi olur.

Madde 14 — Beyannamede, intikal eden gayri menkullerin yalnız bulundukları yer ve mevkii ve umumî evsafi ve hangi kaza varidat tahakkuk idaresinde kaydı bulunduğu yazılıdır.

«Gayri menkuller» üzerindeki aynî haklar için beyannamede bunların tesisleri için tapu sicillinde kayıtlı bedeller varsa bu bedeller ile, hangi kaza tapu sicilline kayıtlı olduğu; şayet bedel tayin edilmemiş ise bunların yalnız hangi kaza tapu sicilline kayıtlı bulunduğu ve kayıt ve muamele tarihi zikredilir.

Ecnebi memleketlerde bulunan gayri menkulât için, ölen kimse eğer Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarından ise bu gayri menkulâtın kıymeti ve bu gayri menkulâtın bulunduğu memlekette veraset ve intikal dolayısıyla alınmış vergi varsa bu vergi miktarı dercedilir.

Ölen kimse, eğer ecnebi devletler tabaasından ise, bu takdirde hukuku hususiyei düvel kaidelerine nazaran gayri menkuller bulundukları memleketler kanunlarına göre muameleye tâbi tutulacaklarından beyannamede bunlar hakkında bir malûmat verilmesine ihtiyaç yoktur.

Madde 15 — Kanunu medeninin 533 üncü maddesi mucibince terekenin resmen idaresi halinde ve 572 inci maddesi mucibince mirasçının resmî tasfiyesini talep ettiği terekelerde mükellef tarafından verilecek beyannamede, yalnız bu cihetlerin kaydile iktifa olunur. Bu hallerde vergi matrahı, sulh hâkimi tarafından varidat tahakkuk idaresine bildirilecek muamele neticesine göre tesbit olunur.

Madde 16 — Mükellef beyannamesini:

1 - Veraset tarikile vuku bulan intikallerde;

A - Ölüm Türkiye’de vuku bulmuş ise, ölüm tarihini takip eden dört ay içinde,

B - Ölüm ecnebi bir memlekette vukua gelmiş ise, ölümün mirasçılar tarafından haber alındığını takip eden dört ay içinde,

2 - Diğer suretlerle vaki intikallerde:

Malların, hak ve menfaatlerin hukukan tesahüp edildiği tarihten itibaren bir ay içinde, vergiyi tahakkuk ettirecek varidat tahakkuk memurluğuna makbuz mukabilinde vermesi lâzımdır. Beyannamenin, mahallinin en büyük mülkiye memuruna veya en büyük malmemuruna verilmesi de caizdir.

Beyannamelerin taahhütlü olmak şartile posta ile gönderilmesi de kabul olunur. Bu takdirde postahaneye teslim tarihi varidat tahakkuk idaresine veya mahallinin en büyük mülkiye memuruna veya en büyük malmemuruna teslim itibar olunur.

Beyannamenin, her mükellef için ayrı ayrı veya müştereken verilmesi caizdir. Ayrı ayrı beyanname verilmesi halinde, her mükellef diğer mirasçıların veya alâkadarların kimler olduğunu ve nerede bulunduklarını ve alâkaları derecesini, beyannamesine ilâve etmek icap eder. Müştereken beyanname

verildiği takdirde her mükellefin ayrı ayrı beyannameyi imza etmesi lâzım gelir.

Mükelleflerin cümlesi namına beyannameye imza koyabilmek için imza sahibinin salâhiyeti olması şarttır.

Madde 17 — Kanunu medeninin 31 inci maddesi mucibince gaip veya mefkut olduğu hükmen tahakkuk eden şahsın menkul veya gayri menkul mallarile, bunlara ait haklar ve menfaatlere muvakkaten vaziyet edenler, mahkemece verilen hüküm tarihinden, ve yahut vaziyet tarihinden hangisi muahhar ise o tarihten itibaren, iki ay içinde gaip veya mefkudun vefatı vuku bulmuş gibi beyanname vermeğe mecburdurlar.

Madde 18 — Mirası iktisap etmiş olmakla beraber filen vaziülyet bulunmamaları dolayısile haizi malûmat olmıyanlar ve yahut uhdelerine intikal eden haklara ve menfaatlere dair lâzımı veçhile malûmat alamamış bulunanlar, keyfiyeti 16 ıncı maddede yazılı müddetler içinde alâkadar varidat tahakkuk idaresine tahriren ihbar ettikleri takdirde, beyanname vermiş addolunur.

Borçlar ve masraflar

Madde 19 — Veraset tarikile intikal eden malların vergiye tâbi kıymetinden, ölen kimsenin vesaika müstenit borçları tenzil olunur. Tahrirî şekle tâbi vesaikin kanunen muayyen olan veya tarafeynce hususî bir şekilde yapılması kararlaştırılmış bulunan akitlerde takarrür eden şekilde olması lâzımdır. Bunun haricinde bulunan vesaik, Borçlar Kanununun 12, 13 ve 15 inci maddeleri ahkâmına mutabık ise kabul olunur.

İkametgâhı yabancı memlekette bulunan ölen kimsenin

borçlarından, yalnız Türkiye’de vergiye tâbi menkul ve gayri menkul mallarına taallûk edenler, «merhun menkul ve gayri menkul emval gibi» kabul edilir.

Ölen kimsenin ticarî borçları varsa, bunların ticarî defterler ve bunlara ait muhaberat ve vesaik ile tevsik edilmesi lâzımgelir.

Madde 20 — İntikal eden kıymetlerden, ölen kimsenin hali hayatında tesviye edilmemiş olmak şartile, aşağıda yazılı mebalîğ tenzil olunur :

1 — Bilûmum hizmetkâr ve işçilerin ücret ve maaşları, kira bedelleri, hastalık esnasında gelen doktor ve hastabakıcıların ücretleri ve eczacıların ilâç paraları ;

2 — Cenazenin teşhiz ve tekfini için sarfolunan mebalîğ;

3 — Ölen kimsenin zimmetinde kalan bilûmum vergi, rûsum;

4 — Ölen kimsenin müruru zamana uğramış olan matlûbatından vereseyle intikal eden senedat muhteviyatı,

Yukarıda «1» ve «2» nci fıkralarda yazılı masraflar için varisler tarafından vesaik ibrazı mecburî değildir. Bunların miktarı varislerin beyanına ve varidat tahakkuk idaresince yapılacak idari tahkikata göre tespit olunur. Bu tahkikat sırasında ölen kimsenin hal ve şanı bilhassa nazarı itibare alınır. Vesaik ibraz edildiği takdirde tahakkuk idareleri bunların muhteviyatını kabul ederler.

Madde 21 — Aşağıda yazılı borçlar, intikal eden kıymetlerden tenzil edilmez:

1 - Ölen kimsenin mirasçılarına karşı kabul edilmiş olduğu borçlar; «şu kadar ki bu borçlar, ölen kimsenin hali hayatında alacaklılarile tanzim edilmiş muvazaadan ârî bir vesika ile isbat ve tevsik edilmiş bulunursa kabul olunur.»

2 - Ölen kimse tarafından ister varislerine ister diğer eşhasa karşı vasiyet eşkâlinin birile kabul olunan borçlar,

3 - Ölen kimsenin müruru zamanı kat'î esbap mevcut olmaksızın müruru zamana uğrıyan borçlarının re'sülmal ve faizleri.

Madde 22 — Tenzili talep olunan adi ve ticarî borçlara ait vesikaların asılları ve yahut musaddak suretileri beyannameye raptolunmak lâzımdır. Varisler tarafından müddeti zarfında beyanname verilmemiş veya verilen beyannameye, borçlar ve masraflar için raptı lâzım gelen evrak ve vesaik raptedilmemiş ise, varidat tahakkuk idaresince bu suretle tevsik edilmeyen borçlar ve masraflar kabul olunmaz.

Şu kadar ki, yapılacak tarhiyatı müteakip, mükellefler tarafından bu borçlardan dolayı itiraz edilir ve lâzım gelen evrak ve vesaikta itiraz arzuhaline raptolunursa, itiraz ve temyiz komisyonlarınca bu borçlara isabet eden verginin tenziline karar verilir.

Varislerin verecekleri beyannameye raptedilmek üzere bir makbuz mukabilinde talep edecekleri evrak ve vesaikin asıllarının veya musaddak suretlerini vermekten alacaklı kimseler imtina edemez. Aksi takdirde varisler borçların varidat tahakkuk idaresine karşı isbat edilmemesinden tevellüt edecek tarhiyat farkını ve mevcut ise zarar ve ziyanı bunlardan usulü dairesinde iddia ve talep edebilirler.

Beyannamelerin tetkiki

Madde 23 — Varidat tahakkuk idaresi, beyannameler : muhteviyatının hakikata muvafık olup olmadığını tayin için,

ibraz ve tevdi olunan evrak, defatir ve vesaik münderecatı hakkında lüzumlu gördüğü malûmatı, alâkadarlardan talep etmek hakkını haizdir. Ölen kimsenin düyunu ticariyesi varsa, varidat tahakkuk idaresi, ölen kimsenin ticarî defterlerini talep edebilir.

Bu suretle talep vaki olup ta, lâzım gelen evrak ve vesaik veya malûmat verilmiyecek olursa 22 inci madde mucibince muamele olunur.

Madde 24 — Varidat tahakkuk idaresi, beyanname tetkikatı sırasında, lüzum ve ihtiyaç gördüğü takdirde, beyannamede münderiç borç miktarının mevcudiyeti ve hakikî miktarı hakkında alacaklıdan bir tasdikname talep edebilir. Bu tasdiknameyi verginin tarhı müddetinde vermiyen alacaklılar hakkında kanunun muaddel 45 inci maddesi mucibince cezaî takibat icra olunur.

Madde 25 — Muvazaa eseri olduğu hükmen sabit olmadıkça, muteber bir vesikaya müstenit borçlar varidat tahakkuk idaresince kabul olunur.

Muvazaa suretile tanzim edildiğine dair deliller mevcut olan vesikalara müstenit borçlar, intikal eden kıymetlerden tenzil olunmaz. Ancak bu kabil borçlara mukabil vergi miktarı, muvazaanın hükmen halline kadar teminata raptten tecil olunur. Bu abkil borçlardan dolayı muvazaa mevcut olmadığı ve borcun tenzili lâzım geldiği hakkındaki iddianın varisler tarafından beyanname tarihinden itibaren altı ay zarfında mahkemeye müracaat suretile isbatı lâzımdır.

Kıymet takdiri

Madde 26 — Her kaza ve vilâyet merkezinde ticaret

odalarınca, ticaret odası bulunmıyan yerlerde belediye meclislerince kendi azalan arasından veya hariçteki erbabı vukuftan intihap edilecek üç kişilik bir takdiri kıymet heyet bulunur. Bu heyetler her malî sene iptidasında mahallinin en büyük malmemurunun talebile yeniden intihap edilir.

Beyannamelerde münderiç olup veraset ve intikal vergisine matrah ittihaz edilecek kıymetler, aşağıda yazılı maddelerdeki hususî hükümler hariç olmak üzere, takdiri kıymet heyetlerince takdir olunur. Bu heyetlere 29 uncu maddede yazılı muamelelerde mütehasıslar iltihak eder. Takdiri kıymet heyetleri icabında meslekî eksperlerin mütaleasına da müracaat edebilir.

Madde 27 — Gerek veraset tarikile, gerek sair suretlere bir şahıstan diğerine intikal eden menkul malların kıymetleriyle ölen kimsenin mirasın açıldığı tarihte müruru zamana uğramamış bulunan matlûp senetlerine 26 ıncı maddede yazılı heyet tarafından kıymet takdir olunur. Matlup senetlerinin kıymetini takdirde, bunların ne dereceye kadar ve ne nisbette tahsili mümkün olduğu tetkik olunarak ona göre hakikî kıymetleri tesbit olunur.

Madde 28 — Veraset tarikile vaki intifa haklarından maada, tapu idarelerince tescile tâbi intikal eden diğer hukuk ve menafî kıymetlerinin tayininde bulunan tesisleri sırasında tapu sicillinde kayıtlı bedelleri varsa bu bedeller esas tutulur. Şayet tescil sırasında bedel tayin edilmemiş ise bunların kıymetleri 26 ıncı maddedeki heyetler tarafından takdir olunur.

Madde 29 — Maden işletme imtiyazlarına ait hukuk ve menafîin ve çıkarılmış olan madenî cevherin, edebî ve sınaî mülkiyet ve diğer hukuk ve menafîin kıymetleri biri İktisat Vekâletince, diğeri alâkadarlarca intihap olunacak iki müte-

hassıs zatın iltihakile 26 ıncı maddede yazılı heyetler tarafından takdir olunur.

Vergi tarhetmekle vazifedar varidat tahakkuk idaresinin merbut bulunduğu vilâyet defterdarı bu kabil hukuk ve menafie kıymet takdir edecek heyete iltihak etmek üzere mütehassıs bir zatın intihabile varidat tahakkuk idaresine müracaat ettirilmesi hususunun Maliye Vekâleti vasıtasile İktisat Vekâletine iblâğ ve aynı zamanda alâkadarlara tebliğ eder. Alâkadarlar tarafından mütehassıs intihap edilmediğı takdirde, takdiri kıymet heyeti ekseriyetle ittihazı karar eyler.

Madde 30 — Borsa bulunan yerlerde alım ve satımı borsaya tâbi malların kıymetlerine vefat veya intikal tarihindeki borsa vasatı fiatı; esham ve tahvilât gibi menkul kıymetlerle ecnebi paraları kıymetlerine, esham ve tahvilât ve nukut borsasının vefat veya intikal tarihindeki fiat cetvellerinde yazılı vasatı fiatlar esas tutulur.

Madde 31 — Tereke tahrir edilir veya defter tutulma veya resmî tasfiye talepleri vuku bulursa mahkemece menkul mallara tayin ve kabul edilecek kıymetler, veraset ve intikal vergisine esas ittihaz olunur.

Kanunu medeninın 235 inci maddesinde muayyen olan ahvalde, tereke tahririnden üç gün evvel, sulh hâkimi mahallî varidat tahakkuk memurunu tahriren haberdar etmeğe ve tereke cetvelinin bir suretini tahakkuk memuruna göndermeğe mecburdur.

Ölen kimsenin, ikametgâhının gayri bir mahalde vefat etmesi veya metrukâtının, ikametgâhının gayri mahallerde bulunması dolayısıle, bu mahallerdeki sulh hâkimleri, kendi dairelerindeki malların muhafazası için tedabir ittihaz ettikleri takdirde o mahallin varidat tahakkuk memurlarını keزالik tahriren haberdar etmekle mükelleftirler.

Madde 32 — Gayri menkul malların kıymetleri veraset tarikile intikallerde mirasın açıldığı, sair suretlerle intikallerde gayri menkulâta tesahüp edildiği tarihte:

1 - Arazide, arazi vergisine matrah ittihaz edilen kıymet.

2 - Binalarda, bina iratları vergisine matrah ittihaz edilen safi iradın on misli, veraset ve intikal vergisi için aranılan kıymet itibar olunur.

Eğer binalar, 1302 tarihli Emlâk Nizamnamesi cari olan yerlerde ise, bina vergisine matrah ittihaz edilen kıymet, veraset ve intikal vergisi için de kıymet itibar olunur.

Arazide, eğer arazi vergisi kanunu mucbince ölen kimsenin hali hayatında hususî tadilât talebi yapılmış ise bu tadilâtın kat'iyet iktisap eylemesine intizar olunur. Bu takdirde hususî tadilât talebinde bulunulmuş olan araziden maada diğer emval, hukuk ve menafî de intikal eylemiş ise bunlardan dolayı vergi tarhedilir ve hususî tadilâtın kesbi kat'iyet eylemesi üzerine buna ait vergi, veraset ve intikal vergisi kanununa merbut «1» ve «2» numaralı cetvellere göre hesap ve tayin olunur.

Gayri menkullerin mirasın açıldığı veya tesahübün vuku bulunduğu tarihte varidat tahakkuk idarelerinde kayıtlı kıymet veya gayri safi iratları mevcut değil ise, veraset ve intikal vergisine matrah ittihaz edilecek kıymetler, 26 ıncı maddede yazılı heyetler tarafından takdir olunur.

FASIL : 4 **Verginin nisbeti**

Madde 33 — Verginin nisbeti, veraset tarikile intikal vu-

kuunda her mirasçıya ayrı ayrı isabet eden hisseler miktarı üzerinden kanuna merbut «1» numaralı cetvel mucibince; vasiyet, bağışlama veya sair suretle vaki ivazsız intikallerde lehine tasarruf yapılmış olan kimselerin her birine ayrı ayrı intikal eden miktar üzerinden kanuna merbut «2» numaralı cetvel mucibince hesap ve tayin olunur.

Cetvellerde, intikal eden kıymetlerin vergi nisbetlerine ait hatları gösteren grupların bir evvelki gruba dahil bulunan kısmından o grup için muayyen olan nisbette vergi alınır.

Madde 34 — Veraset tarikile intifa hakkının intikalinde vergi, tereke üzerindeki intifa hakkının miktarile sahibinin ismi ve ölen kimseye olan nisbet ve karabeti zikredilmek şartile, mülkiyete tevarüs eden varisler namına mülkiyet kıymeti üzerinden tarholunur. Bu takdirde, intifa hakkını ihtiyar eden veya kanunen mecburî bir şekilde intifaa tevarüs eyliyen mirasçı:

1 - Elli veya daha aşağı yaşta ise tarholunan vergiden terekede intifa hakkının taallûk ettiği mülkiyet hissesine isabet eden miktarın yarısını,

2 - Elli ile altmış yaş arasında ise bu miktarın üçte birini,

3 - Altmış ile yetmiş yaş arasında ise bu miktarın dörtte birini,

4 - Yetmiş yaşından fazla ise bu miktarın sekizde birini vermekle mükelleftir.

Yukarıda yazılı nisbetlerin tayininde, intifa hakkına tevarüs edenlerin muayyen yaşları doldurmuş olmaları esas tutulur.

Madde 35 — Veraset tarikile intifa hakkının intikalinde mülkiyet sahibi 33 üncü maddede yazılı suretlerden:

Birinci halde: Terekede intifa hakkının taallûk ettiği mülkiyet hissesine isabet eden vergi miktarının yarısını,

İkinci halde: Bu miktarın üçte ikisini,

Üçüncü halde: Bu miktarın dörtte üçünü,

Dördüncü halde: Bu miktarın sekizde yedisini vermekle mükelleftir.

Veraset tarikile vaki intifa hakkının taallûk ettiği mülkiyet hissesine ait vergi, vefat veya intikali müteakip tahakkuk ettirilir. Şu kadar ki bu verginin tahsili, mülkiyet sahibinin intifa hakkı sahibinin ölümü veya intifa hakkının diğer bir cesini vergiyi tarhedecek olan varidat tahakkuk idaresine suretle ortadan kalkması neticesinde mülkiyetle beraber intifa da sahip olduğu tarihe kadar tecil olunur.

Kanunu medeninin 442 inci maddesi mucibince intifa hakkına nail olan büyük analar ve büyük babaların ana ve babaları ve bunların bir dereceye münhasır ferileri intifa hakkına tevarüs eyledikleri takdirde tahakkuk ettirilecek verginin sekizde birini tediye ile mükelleftirler.

FASIL : 5

Verginin matrahı

Madde 36 — Mükellefler tarafından, müddeti içinde verilen beyannamelerin varidat idaresine vürudunu müteakip, bunların münderecatı hakkında, malmemurları tarafından derhal İdarî tahkikat icra olunur.

İdarî tahkikat; vergiyi tarh etmekle vazifedar tahakkuk memuru veya tevkil edeceği diğer bir malmemuru icra eder. Şu kadar ki; diğer varidat tahakkuk memurları, vergiyi tarh etmekle vazifedar olmasalar bile, kendi mıntakaları dahilinde

vukua gelen bir intikalden dolavı İdarî tahkikat icrasile neti-bildirmeğe mecburdurlar.

İdarî tahkikat neticesi, malmemurları ve alâkadarlar tarafından tanzim ve imza edilecek olan bir zabıtname ile tesbit ve tevsik olunur. Alâkadarların imzadan istinkâfı halinde bu keyfiyet zabıtnameye dercedilerek ziri o mahallin ihtiyar meclisi azasından birine veya bir zabıta memuruna tasdik ettirilir.

Müddeti zarfında verilen beyannamelerin hakikate uygun bulunduğu İdarî tahkikat neticesinde sabit olduğu takdirde ayrıca zabıtname tanzim edilmez. Keyfiyetin, beyannamenin arkasına şerhi suretle iktifa olunur.

Madde 37 — 36 ıncı maddede yazılı İdarî tahkikat neticesinde; intikal eden mallardan ve haklar ve menfaatlerden bir kısmının beyannameye ithal edilmemiş veya cins ve mahiyetleri vergi ziyama sebep olacak surette yanlış veya miktarları noksan gösterilmiş olduğu, muhabirlerin kanaatbahş ifadelerine veya resmî müessese kayıtlarına veya vergi resmî müesseselerin kanunen muteber vesaikına müstenit olmak şartile, meydana çıkarıldığı takdirde bu suretle zuhur eden noksana isabet eden vergiye bir misil zammolunur.

Vergiye yapılacak bir misil zam; beyannamede gösterilen emval, hukuk ve menafî kıymetlerinden her mükellefe ayrı ayrı isabet eden kıymetler, kanunun 18 inci maddesine merbut - cetvellere göre hesap ve istifa olunur.

Madde 38 — Mükellefler tarafından; müddeti içinde beyanname verilmediği takdirde, beyanname müddetinin hitamını müteakip, malmemurluğunca derhal kendilerine müracaat edilerek intikal eden mallar, haklar ve menfaatlerin neden ibaret bulunduğu soruldu. Mükellefler tarafından doğru malûmat verilirse vergilerine ceza olarak % 20 zammile iktifa

olunur. İstenilen malûmatı noksan veya yanlış verdikleri tebeyyün edenler hakkında 37 inci madde mucibince muamele olunur.

Kendilerine şifahen müracaat olunduğu halde matlûp malûmatı vermiyen mükelleflere tahriren müracaat edilir. Tahriren müracaat tarihinden itibaren resmî tatil günleri hariç olmak üzere sekiz gün içinde istenilen malûmatı vermiyenlerin vergisine % 50 zammolunur.

Kezalik istenilen malûmatı noksan ve yanlış verenler hakkında 37 inci madde mucibince muamele olunur.

Madde 39 — Yapılan İdarî tahkikat neticesinde, mevcut olmıyan bir deyni mevcut gösterdiği sabit olan mükellefler hakkında 24 üncü madde mucibince Türk ceza kanununa tevfiakan cezaî takibat yapılmakla beraber, bu suretle ketmolunan vergi de beş kat olarak tahakkuk ettirilir.

Bu kabil ahvalde beş kat olarak tahakkuk ettirilecek vergi, ketmedilen kıymetlerden her mükellefe ayrı ayrı isabet eden kıymetler üzerinden kanunun 18 inci maddesine merbut cetvellere göre hesap olunur.

Madde 40 — Mükellefler tarafından verilen beyannamelerde yazılı olanlarla malmemurları tarafından yapılacak İdarî tahkikat neticesinde meydana çıkarılan mallar, haklar ve menfaatlerin kıymetleri 27, 28, 29, 30 uncu maddelerde gösterilen şekiller dairesinde takdir ve tesbit edildikten ve bu kıymetlerden tenzili icap eden borçlar ve masraflar tenzil olunduktan sonra vergi tarh ve her mükellefe ayrı ayrı ve tahriren tebliğ olunur.

Birden ziyade mükellefler için vekili umumileri tarafından yalnız bir beyanname verilmiş ise tarhedilen verginin vekili umumiye tebliğde iktifa olunur.

Mükelleflerin ikametgâhı meçhul bulunduğu takdirde, tebligat, vergiyi tarhetmekle vazifedar varidat tahakkuk idaresinin kapısına tebliği muhtevi ihbarnamenin taliki suretile icra olunur. Talik keyfiyeti o mahallin, ihtiyar meclisince musaddak bir zabıtname ile tesbit edilir.

İhbarnamelerin; ölen veya tasarrufu yapan şahıs ile varisin veya lehine tasarruf yapılan kimsenin isimlerini ve nisbet ve karabetlerini ve intikal hâdisesinin nev'i ve mahiyetini ve menkul ve gayri menkul emval kıymetlerde haklar ve menfaatlerin kıymetlerini ve kanuna merbut «1» ve «2» numaralı cetvellerde yazılı hangi nisbetler üzerinden vergiye tâbi tutulduğunu ve vergi miktarını ihtiva etmesi lâzımdır.

FASIL : 6

İtiraz

Madde 41 — Mükellefler tarafından, tarholunan vergiye ihbarnamenin kendilerine tebliği tarihinden itibaren resmî tatil günleri hariç olmak üzere 15 gün zarfında itiraz olunabilir.

Bu itiraz, her kaza ve vilâyet merkezinde en büyük mülkiye memurunun veya tevkil edeceği memurun riyaseti altında en büyük malmemuru ile biri belediye meclisince kendi azası arasından ve diğeri ticaret odası bulunan yerlerde ticaret odasınca gene kendi azası arasından intihap olunacak dört zattan mürekkep itiraz komisyonunca tetkik olunur.

Ticaret odası bulunmayan yerlerde, intihabı odaya ait bulunan aza dahi belediyece intihap edilir.

İtiraz komisyonları kendilerine tevdi olunan itirazhameleri tetkik ve muterizler tarafından arzu edilir veya komisyon-

ca lüzum görölürse bizzat onları veya her hangi bir suretle tevkil edecekleri kimseleri istima ile iki ay zarfında karara rapteder.

İtiraz komisyonu mürettep ezasının ekseriyetile içtima eder ve içtimada mevcut azanın ekseriyetile karar verir. Aranın tesviyesi halinde reisin bulunduğu taraf tercih olunur.

Madde 42 — İtiraz komisyonu kararları, gerek mükellefler ve gerekse vergiyi tarheden varidat idaresi tarafından kararın kendilerine tebliği veya vurudu tarihinden itibaren bir ay zarfında temyiz olunabilir. İtiraz komisyonu kararları, varidat idaresi tarafından temyiz olunduğu takdirde bunun bir hafta zarfında hulâsaten ve tahriren mükelleflere bildirilmesi mecburidir.

Temyiz talepleri, Maliye Vekâletinde müteşekkil «Vergiler Temyiz Komisyonu» tarafından tetkik olunur. Bu komisyon temyiz taleplerini, komisyona vürudu tarihinden itibaren bir ay zarfında karara raptetmeğe mecburdur.

Temyiz komisyonu kararları kat'idir.

FASIL : 7

Tahsilât

Madde 43 — Tarholunan vergi, müddeti zarfında itiraz edilmediği takdirde itiraz müddetinin hitamını ve itiraz edildiği halde itiraz komisyonunun kararım müteakip vacibüttahsil olur, itiraz müddeti hitam bulmadan ve mükellef itiraz etmiş ise, itiraz komisyonunca karar verilmeden evvel tahsilat yapılmaz.

Temyiz talebi tahsilatın tehirini istilzam etmez. Şu kadar

ki Temyiz Komisyonu, evrakı itiraziyenin tetkikine veya mütemmim malûmat almağa lüzum gördüğü takdirde temyiz olunan kararın icrasının tehirini emredebilir.

Tahsili vacip bir hale gelen vergiler için varidat tahakkuk idaresince, tahakkuk bordrosu tanzim edilerek tahsilat idaresine tevdi olunur.

Madde 44 — Menkul emvalin ve menkul emvale müteallik haklar ve menfaatlerin veraset ve intikal vergisi, 43 üncü madde mucibince vacibüttahsil bir hale gelmesini müteakip defaten tahsil edilir. Tapu sicilline müstakil ve daimî olarak tescil edilen hakların ve menfaatlerin vergileri hakkında da aynı suretle muamele olunur.

Gayri menkul emvalin ve gayri menkule müteallik haklar ve menfaatlerin veraset ve intikal vergisi, üç sene zarfında ve müsavi taksitlerle bu gayri menkule ait arazi veya bina vergisile birlikte tahsil olunur.

Bir taksitin miadında tesviye edilmemesi halinde, vergi muacceliyet kesbeder ve arazi veya binanın senelik taksitleri nazari itibare alınmaksızın bir seneliği def aten istifa olunur. Müteakip senelerde de aynı vaziyet tahaddüs ederse vergi daima senelik olarak muaccelen tahsil olunur.

Madde 45 — Varisler, ölen kimsenin vergi idaresince tenzili kabul edilmeyen borçlarının doğruluğunu, beyanname tarihinden itibaren bir sene zarfında mahkemeye müracaat edilmiş olmak şartile hükmen isbat ettikleri takdirde, bu suretle tahakkuk eden vergi fazlası, eğer tahsilat yapılmış ise iade, yapılmamış ise alelûsul terkin olunur.

Madde 46 — Veraset ve intikal vergisinin tediyesinden sonra, bir varise ait her hangi bir mal, vergiyiediye eden gayri kimsenin malı olduğu mahkeme kararıle sabit olur ve mahkeme kararı tarihinden itibaren bir sene zarfında tahsil

olunan verginin reddi için alâkadar varidat tahakkuk idaresine tahriren müracaat vuku bulursa bu suretle tahsil edilmiş bulunan vergi, verene ret ve alâkadarından derhal tahsil olunur.

Madde 47 — Bağışlama muamelesi tamam olduktan ve intikal vergisi de tahsil edildikten sonra, bağışlanan şeyin bağışlıyana iadesi takdirinde tahsil edilmiş vergi iade olunmaz.

Madde 48 — Gaip veya mefkut olan varisin vergisi tahsil edildikten sonra, bir varis zuhur edecek olursa, tahsil edilmiş bulunan vergi kaydı, evvelce gaip ve mefkut olan varis namına tashih olunur.

Madde 49 — Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu mucibince tahakkuk ettirilerek tahsil edilmiş bulunan vergilerle cezaen tarh ve tahsil olunan vergi zamları, kanunen muayyen olan miadına tediye edilmediği takdirde Tahsili Emval Kanununa tevfikân tahsil olunur.

FASIL : 8

Müruru zaman

Madde 50 — Menkul emvale, mükellefin tesahubu tarihinden itibaren üç sene geçtikten sonra veraset ve intikal vergisi tarholunmaz. Ancak bu müddetin hitamından evvel varidat tahakkuk memurunun tesahuba ittılâi ve keyfiyeti alâkadara tahriren tebliği halinde müruru zaman inkitaa uğrar.

Veraset ve intikal vergisi sureti kat'iyede tahakkukundan itibaren beş sene zarfında tahsil edilemediği takdirde müruru zamana uğrıyarak bir daha talep edilmez.

Madde 51 — 25 inci madde mucibince muvazaa iddiasından mütevellik ihtilâfat, beyanname tarihinden itibaren altı ay zarfında alâkadarlar tarafından mahkemeye müracaatle bertaraf edilmediği takdirde bu müddetin hitamile müruru :zaman uğrar.

FASIL : 9

Daire ve müessesafa ve eşhasa ait vazife ve mecburiyetler ve bunların müeyyedeleri

Madde 52 — Her köy veya mahalle muhtarları, her ayın 15 ine kadar, geçen ay zarfında köy veya mahallelerinde vefat edenleri, mensup oldukları varidat tahakkuk idaresine tahriren bildirmeğe mecburdurlar.

Konsoloslar ve konsolosluk vazifesini ifa edenler, her ayın on beşinde memur oldukları mahalde vefat eden Türk tebaasının isim, şöhret ve san atlarını ve bunların Türkiye'deki ikametgâhlarını resen Maliye Vekâletine bildirmeğe mecburdurlar.

Madde 53 — Noterler, icra memurları, nüfus ve tapu memurları vazifeleri dolayısıle muttali oldukları intikal hâdiselerini, ittilâ tarihinden itibaren 15 gün zarfında mahallî varidat tahakkuk idaresine tahriren bildirmeğe mecburdurlar.

Madde 54 — Veraset ve intikal vergisini tahakkuk et tirmekle mükellef varidat tahakkuk memurları, vergi miktarının tayini için devlet, idarei hususiye, belediye dairelerinde ve müessesatı sairei resmîyede bulunan dosyalarla vesaiki tetkik ve bir suretini almak hakkını haiz ve bu daire ve müesse-

selerde talep olunan evrak ve vesaiki ibraz ve teslime mecburdurlar.

Hayat Türk Sigorta şirketleri veya ecnebi şirketlerin. Türkiye’de müesses şubeleri veraset ve intikal vergisinin miktarını tayin için çalışmak ve Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu ahkâmının icra edilip edilmediğini anlamak, evrak ve vesaiki lâzimeyi tetkik etmek üzere gelecek varidat ve tahakkuk ve tetkik memurlarını ve maliye müfettişlerini kabule mecbur ve talep edecekleri evrak, vesaik ve malûmatı vermekle mükelleftirler.

Madde 55 — Bankalar, bankerler ve şirketlerle, emanet kabul eden bilcümle müesseseler ve şahıslar ve medyunlar, ellerindeki nukut, senedat ve emanetin sahiplerinden birinin vefatına muttali oldukları tarihten itibaren 15 gün zarfında, işbu nukut, senedat ve emanatin bir listesini idarehane veya ikametgâhlarının bulunduğu mahallin varidat tahakkuk idaresine tevdi ve tediye sırasında 56 ncı madde hükmünü tatbik etmekle mükelleftirler.

Bu listeler, matbu nümuneye muvafık olmak lâzım gelir.

Madde 56 — Hayat Türk Sigorta şirketleri, yahut ecnebi şirketlerinin Türkiye’de müesses şubeleri abonelerinin vefatından dolayı hak sahiplerine prim, sermaye, mükâfat, aylık veya sair bir ünvan ile para veya senet verebilmek için evvelemirde veraset ve intikal vergisinin tediye edilmiş olduğuna dair alâkadar varidat tahakkuk idaresinden verilmiş bir tasdikname talep ederler.

Bu suretle tasdikname ibraz etmiyen hak sahiplerinin istihkaklarından % 15 vergi mukabili olarak tevkif edildikten sonra mütebakisi alâkadalara verilmek lâzımdır. Tevkif edilen mebalîğ de, tevkif edenler tarafından derhal, mensu ol-

dukuları varidat tahakkuk idaresine tahriren bildirmekle beraber aynı günde teslim olunur.

Madde 57 — İşbu nizamnamenin 52 inci maddesinin birinci fıkrasında ve 53 üncü maddede yazılı hükümlere riayet etmeyenlerden 25 liradan 200 liraya kadar ve «55, 56» inci maddeler hükmüne riayet etmeyenlerden 100 liradan 1000 liraya kadar hükmen para cezası alınır.

Madde 58 — Mevcut olmıyan bir deyni mevcut gösteren veya hakikî miktarından ziyade borç tasdik eden dayınler ve varidat tahakkuk idaresine bilerek sahte evrak ve kayıt ibraz edenler hakkında Türk Ceza Kanununa tevfikân usulü dairesinde cezaî takibat yapılır.

FASIL :10

Müteferrik hükümler

Madde 59 — Veraset ve intikal vergisi, sureti kat'iyede tahakkuk etmedikçe tapu idaresince intikal muamelesi icra edilemez. Verginin bu suretle tahakkuku üzerine ve varidat tahakkuk idarelerinin keyfiyeti tapu idarelerine iş'arını müteakip intikal muamelesinin icrası mecburidir.

Şu kadar ki, uhdesine intikal muamelesi yapılmış olan şahıs, verginin tamamen tahsili icra edilmedikçe malını ahara devr ve ferağ edemez. Mütehakkak verginin, taksit müddetleri beklenilmeksizin derhal tesviyesi halinde devir ve ferağ muamelesi icra olunur.

Madde 60 — Belediye ve liman idareleri ve alelûmum resmî ve hususî müesseseler nezdinde tescili icap eden men-kulât ve gayri mehkulâta veya bilicap tescili talep olunan men-

kulâta veya bilâbedel intikalâta ait vergilerin tesviye olunduğunu natık mal dairelerinden alınmış resmî makbuz ibraz olunmadıkça mezkûr daire ve müesseselerce tescil muamelesi icra olunmaz.

Madde 61 — Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu mucibince veraset ve intikal vergisinin tarhı ile mükellef memurlar, vazifeleri dolayısıyla muttali olacakları esrarı başkalarına ifşa etmemekle mükelleftirler. Hilâfında hareketi sabit olanlar, mahkeme kararı ile 100 liradan 500 liraya kadar para cezası ile beraber bir haftadan üç aya kadar hapsolunurlar.

Bu memurların işbu cürmü tekerrür ettiği takdirde bir daha devlet hizmetinde istihdam olunmazlar.

Madde 62 — 3 nisan 1926 tarihli ve 797 numaralı veraset ve intikal vergisi kanununun mer'iyete girdiği 1 haziran 1926 tarihinden evvel hâdis olup ta, mezkûr kanun ile veraset ve intikal vergisi mevzuuna dahil olan intikaller ve bağışlamalar, veraset ve intikal vergisine tâbi değildirler.

Bu vukuata taallûk eden intikal hâdiselerinden tapu harçları kanunu mucibince, yalnız kaydiye alınır.

Muvakkat madde

Madde 63 — Veraset ve İntikal Vergisi Kanununun muaddel ikinci maddesi mucibince veraset ve intikal vergisinden istisna edilen umurun menfaatine hâdim cemiyetlerle umuma mahsus ibadethanelere ve meccani hastanelere, darülâceze ve eytamhanelere menkul malların intikali dolayısıyla, tarh edilip 1 haziran 1931 tarihinde henüz tahsil edilmemiş bulunan ver-

giler terkin olunur. Mezkûr tarihten evvel tahsil edilmiş bulunanlar iade olunmaz.

Madde 64 — Şûrayı Devletçe görülmüş olan bu nizamname neşri tarihinden muteberdir.

Madde 65 — Bu nizamnamenin hükümlerinin icrasına Adliye, Dahiliye, Maliye ve Hariciye Vekilleri memurdur.

HÜLÂSA :

Millî konakların muafiyet-
lerini kaldıramaması hakkında:

Kararname No. 12577

27 haziran 928 tarih ve 6814 numaralı kararnameye zeyildir. Teşekküllerinin yeni olması ve inkişaflarına tesir etmmesi maksadile, Osmanlı Bankası mukavelesinin 18 inci maddesinde muayyen olan muafiyetlerin ilgasına kadar, mezkûr bnkaya ait muafiyetten istifadeleri kabul edilmiş olan Türkiye Ziraat, Sanayi ve Maadin, Emlâk ve Eytım ve İş Bankalarının halen yapılmakta bulunn yardımdan müstağni kalacak derecede inkişaf etmiş oldukları cihetle Osmanlı Bankası mukavelesinin hitamı beklenilmiyerek tatbik olunan muafiyetlerin 18439/69 numaralı tezkeresile yapılan teklifi üzerine İcra şimdiden kaldırılması; Maliye Vekâletinin 12/4/932 tarih ve Vekilleri Heyetinin 20/4/932 tarihli içtimasında tasvip ve kabul olunmuştur.

20/4/ 932

HÜLÂSA :

Kontenjan « E » listesine
yapılan ilâveler hakkında :

Kararname No. 12656

20/2/932 tarih ve 12266 numaralı kararnameye zeyildir.

Sıhî ve tıbbî ihtiyaca binaen kontenjan komisyonunca tanzim edilen merbut kararın mer'iyete vaz'ı; İktisat Vekâletinin 26/3/932 tarih ve 1993/54 numaralı tezkeresile vuku bulan teklifi üzerine İcra Vekilleri Heyetinin 24/4/932 tarihli içtimasında tasvip ve kabul olunmuştur.

24/4/932

1 — Zirdeki maddeler yeniden «E» listesine ilâve olunmuştur.

C 66 «jelâtinden mamul olup yalnız edviye vaz'ına mahsus kapsüller».

E 234 «yalnız tababette müstamel ve kodekse uygun tıbbî toz sabun»,

B 523 «tıbbî müstahzarata ait yazılı, boyalı ve boyasız kapsüller»,

A 239 «tarçın yalnız bu dahildir».

803 «ve nebatî katran».

Z 277 «yalnız gummir ve sarı sabır».

2 - 12266 numaralı kararnamenin «E» listesinde mevcut olan A 853 tarife numarası mukabilinde yazılan müstahzaratı tıbbiye» yerine tarifede ismi zikredilmeyen eczayı tıbbiye ve eczayı kimyeviye» ibaresi ikame olunmuştur.

HÜLÂSA :

Seyit han çetesine casusluk
edenler hakkında .

Kararname No. 12704

Seyit Han çetesinin takibine memur kıtaatın harekâtından mezkûr çeteyi haberdar etmek suretile casusluk yaptıkları ve halen de Suriye'deki firarilerin hal ve hareketlerinden malûmattar oldukları cihetle casusluklarından şüphe edildikleri anlaşılan merbut cetvelde isimleri yazılı 18 şahıstan dokuzunun Çanakkale vilâyetinin Ayvacık kazasına, diğer dokuzunun da Bolu vilâyetinin Gerede kazasına karı ve çocuklarıyla birlikte nakil ve iskânları; Dahiliye Vekâletinin 20/4/932 tarih ve 17995/9794 numaralı tezkeresile yapılan teklifi üzerine İcra Vekilleri Heyetinin 27/4/932 tarihli içtmaında tasvip ve kabul olunmuştur.

27/4/932

- 1 — Abri köyünden Mustafa oğlu Mehmet.
- 2 — Abri köyünden Mehmet oğlu Süleyman.
- 3 — Koğak köyünden İsa oğlu Kasım.
- 4 — Sakavi nahiyesinin Çaksor köyünden Hüsnü oğlu Şükrü.
- 5 — Kotanlı köyünden Cafer oğlu Ali.
- 6 — Akpınar köyünden Ali oğlu Ahmet.
- 7 — Karameşe köyünden Yusuf oğlu Hasan.
- 8 — Habri köyünden Halto oğlu Akif.

- 9 — Ziyaret nahiyesinin Ahak köyünden Abdal oğul Halit.
- 10 — Ağın köyünden Halit oğlu Atik.
- 11 — Ağın köyünden Pişar oğlu Mustafa.
- 12 — Amağa köyünden Hâmit oğlu Hasan.
- 13 — Amağa köyünden Ali.
- 14 — Bahçe köyünden Mehmet oğlu Ali.
- 15 — Bahçe köyünden Mehmet oğlu Hüseyin.
- 16 — Azepe nahiyesinin Bulanık köyünden Mehmet oğlu Fiyat.
- 17 — Ardunk köyünden Kasım oğlu Şafi.
- 18 — Delidüzen nahiyesinin Şeynik köyünden Hado oğlu Ahmet.

HÛLÂSA :

Alî İktisat meclisi azalıkları-
na intihap edilen zevat
hakkında :

Kararname No. 12879

Âli İktisat Meclisinin yedinci içtima devresi olan 15-29 kânunuevvel 1931 nihayetinde merbut listede isimleri yazılı zevatın müddetleri hitam bulduğundan inhilâl eden azalıklara intihap yapılmasına müsaade itası; Başvekâlet Müsteşarlığının 26 nisan 932 tarih ve 1415 numraı tezkeresile yapılan teklifi üzerine İcra Vekilleri Heyetinin 18-5-932 tarihli içtimasında görüşülerek merbut cetvelde isimleri yazılı zevatın ipkaen intihapları tasvip ve kabul olunmuştur.

18/5/932

Hasan Beyefendi Trabzon meb'usu.

Mahmut Celâl Beyefendi İzmir meb'usu

Bekir Vehbi Beyefendi Mühendis, İş Bankası fen müşavir
Topçu oğlu Nazmi Beyefendi Aydın İncir kooperatifi

reisi.

Reşat Beyefendi Hereke Fabrikası Müdürü.

Mümtaz Paşa Hz. Erkâni Harbiye Umumiye Reisi

Muavini.

Teşkilât, Fek ve İlhaka ait kararnameler :

İkiye ayrılan köyler

İkiye ayrılan köyler			
Vilâyeti	Kazası	Nahiyesi	Ayrıldığı köyler
Çanakkale	Bayramiç	Akpınar	Akpınar Çalıdağ
İsparta	Yalvaç	Gemengüne ği Kuzbayat	Gemengüne- ği Kuzbayat
İçel	Merkez	Yağda	Ağvadı Çercil Ağvadı

Birbirine raptedilen köyler

Vilâyet	Kaza	Nahiye	Raptedilenler	isim Yeni aldığı
Kastamonu	Merkez	Kozyaka	Eseler Karaçomak	Karaçomak
Kastamonu	Merkez	Kozyaka	Ortaköy İmamköy	Ortaköy
Kastamonu	Merkez	Kozyaka	Kadılar Haydarlar	Haydarlar
Kastamonu	Merkez	Kozyaka	Yarışlar Umurcalar	Umurcalar
Kastamonu	Merkez	Kozyaka	Şeyh Hacı veli	Şeyh
Kastamonu	Merkez	Kozyaka	Emirler Dabasak	Emirler
Kastamonu	Merkez	Kozyaka	Murathacılar Saraycık	Saraycık
Kastamonu	Merkez	Kozyaka	Terzi Kırk	Kırk
İsparta	Eğridir		Selimler Sığırlık	Sığırlık
İçel	Mut		Gıravga (kısmen) Malhoca (kısmen)	Köprü- başı
Adana	Merkez		Alikocalı mezreası Avnipaşa çiftliği	Alikocalı

Tamimler :
Emniyet işleri umum müdürlüğü :

HÜLÂSA :

Vazife uğranda Şehit olan
 merhum Şakir İhsan ve İs-
 mail Hakkı beyler hakkında:

Ş.III

No. 2299 / 61

13 senedenberi zabıta mesleğinde kıymetli yararlıklar ve fedakârlıklar göstererek şerefli bir hizmet ifa eden ve Millî mücadele esnasında da vatani için faydalı bir surette çalışan İstanbul zabıta serkomiserlerimizden Şakir İhsan Bey, 28 nisan 932 perşembe günü İstanbul'da, şüpheli bir serserinin takibi esnasında vaziyetini tehlikede gördüğü arkadaşlarına yardım gayesile, bindiği tramvayı terkederek hâdiseye cesurane müdahale etmiş ve kendisinden istikbalde meslekî büyük hizmetler beklenen kahraman maalesef bu şeririn kurşununa kurban giderek şehit olmuştur.

Bu meyanda İsmail Hakkı Efendi isminde memurumuz da tesadüfi olarak karşılaştığı bu hâdiseye derhal ve bilâtered-düt müdahale etmiş ve firar etmekte olan katil tarafından ağır surette cerhedilmesine rağmen serseriye yaralamağa muvaffak olmuştur.

Şerir aldığı bir yaradan ölmüş ve Türk zabıtasına karşı gösterdiği cür'et ve tecavüzün cezasını hayatile ödemiştir. Fakat çok teessüf olunur ki İsmail Hakkı Efendi bu cesur veci-

vanmert memurumuz da hizmet uğrunda temiz ve kıymetli hayatını kaybetmiştir.

Zabıta mesleğinin şerefli tarihine vazife ve fedakârlık hislerinin arkadaşlık ve meslek aşkının kudretli bir timsali olarak isimlerini hakkeden ve hatıralarını vazife kurbanları arasında lâyemut kılan bu iki kahraman memurun hareketlerini cihan muvacehesinde ve vatandaşlar huzurunda takdir ederken bu hazin ve elim ziyadan dolayı teessür ve taziyetlerimi beyan eylerim.

Başvekâlete, Büyük Erkâni Harbiye Riyasetine, Vekâletlere, Riyaseticümhur Kâtibi Umumiliğine, Jandarma Umum Kumandanlığına arzedilmiştir.

9/5/932

HÛLÂSA :

Mahalle bekçileri hakkında:

No. 2440

Kanunu mahsusa tevfikân istihdam edilmekte olan mahalle bekçilerinin bazı yerlerde alâkadar memurların sarfettikleri ciddî hizmet ve daimî mürakabe neticesi polise çok nafi bir hale getirildiği ve bazı yerlerde de henüz kâfi derece müfit bir vaziyete sokulmadığı yapılan tetkikat ve teftişattan anlaşılmaktadır.

Bekçilerin kısa bir müddet içinde behemehâl ıslahı ve zabıta için müfit müzahir ve muntazam bir kuvvet halinde istihdamı behemehâl matlûp olduğundan bu hususta esaslı gayret sarfı ve bunların askerliklerini yapmış, türkçe okuyup yazmayı bilen genç ve dinç anasırdan tefriki ve esas vazife-

leri haricinde memurların hususî hizmetlerinde veya hidematı süfliyede istihdamlarına sureti kat'iyede meydan verilmemesi ve temmuz iptidasında bu ıslâhatın ikmal edildiğinin iş'arı ve henüz fotoğraf göndermiyen vilâyetlerden birer toplu fotoğraf gönderilmesini rica ederim efendim.

22/5/932

HÛLÂSA :
Siyasî Hüviyet varakaları
hakkında :

Ş. IV

No. 1121-59

1 —Siyasî hüviyet varakaları hakkında Hariciye Vekâletinden yazılan tezkerenin sureti ikinci maddede nakledilmiştir. Münderecatına tevfikân muamele ifasını rica ederim efendim.

2 — Vekâletimiz tarafından verilmekte olan siyasî hüviyet varakalarının müddetleri bu vesikaların verildiği tarihten itibaren bir senedir.

Müddeti muayyenesi zarfında tecdit edilmemiş olan vesikalar görüldükte eshabına sureti nazikânede ihtaratta bulunulması ve bu vesikalara ilâveten ecnebi sefaretlerce verilmekte olduğu istihbar kılınan hüviyet varakalarının hiç bir hükmü olmadığının alâkadâr memurlarımıza tebliğine müsaade buyurulması hususunu rica ederim efendim.

2/5/932

Mahallî idareler umum müdürlüğü:

HÜLÂSA :

Su projeleri hakkında :

No. 130/44

Bazı müessesatı resmiyece yapılan su projelerinin istinat ettiği arazi istikşafatının ve mevzuatı esasiyenin yanlış veya natemam olduğu tetkikat neticesinden anlaşılmıştır. Vekâletimize tevdi edilen bu gibi projelerin esasını teşkil eden istikşafatın yanlış veya doğru olduğu merkezce tetkik imkânsız olduğundan doğruluğu esas olarak kabul edilen istikşafata müsteniden tasdik olunan projelerin bilâhare tatbikat esnasında istikşaf hataları zuhuru dolayısıyla bir çok ihtilâta ve zararlara ve müteahhitlerle müessesat arasında ihtilâflara badi olduğu ve bazan yanlışlığın derecesine göre inşaat esnasında projenin hükümden sukut ettiği görülmektedir.

Bu gibi zarar ve ziyanlara mahal kalmamak üzere badema Vekâletimize proje tevdi eden müessesatın bu projenin mesnedi olan istikşafatı salâhiyettar fen adamlarına arazi üzerinde kontrol ettirilerek istikşafatın doğruluğunu tasdikan bir rapor raptetmeleri lüzumu tamimen tebliğ olunur efendim.

26/5/1932

HÜLÂSA :

Mevaddı müşteile hakkında :

No. 130/49

1580 numaralı belediye kanunu mucibince belediye hududu dahiline giren mevaddı müştailenin belediye depolarında hıfzı lâzım gelmektedir.

Bazı belediyelerle şirketler arasında, bazı nevi mevaddm müştail olup olmadığı ve binaenaleyh belediye depolarına nakli icap edip etmiyeceği hakkında ihtilâf zuhur etmekte olduğundan bu cihetin tavzihi muvafık görülmüş ve mezkûr hususatı tenvire esas olmak üzere Millî Müdafaa Vekâleti fen heyeti tarafından verilen rapor sureti leffen gönderilmiştir.

Rapor mucibince muamele ifası tamimen tebliğ olunur efendim.

24/5/1932

Suret :**B. E. Rs.**

13 mart 932 T. ve Ş. VII. 30341 numaralı tezkerei devletleri cevabıdır.

Kesafet derecesi 0,860 dan yukarı bulunan Mazot ve Motorin makine yağlarının mevaddı müştaileden olup olmadıkları hakkında tetkikat yapıldı.

Ham petrol unun mahsulâtı takartüriyesinden olan hafif noktai galeyenli yağlar, lâmba yağları, hafif maden yağları ile esmer kömür ve maden kömürü katranından istihsal

olunan mayi karbonlu müvellidülmalar, (benzol ve saire) ve schieferöle mevaddı müštailedendirler.

1 — 760 milimetre tazyiki nesimi altında 21 veya daha aşağı sühunet derecelerinde kabili işıtal buharlar neşreder.

2 — Ayni tazyiki nesimi altında 21 ilâ 65 santigrat sühunet derecelerinde kabili işıtal buharlar neşreden.

3 — Ayni tazyiki nesimi arasında 62 ile 140 santigrat sühunet derecelerinde kabili işıtal buharlar neşreden mevaddı müštailedir.

Bu tarif ve tasnife göre noktai işıtali 140 santigrat derecesinde veya daha aşağı derecede bulunan Motorin, mazot ve makine yağlarının mevaddı müštaileden addedilmek ve mevcut olması lâzım gelen polis talimatnamesindeki kuyuda tâbi tutulmak lâzım geldiği arz olunur efendim.

M. M. V.
Zekai

HÛLÂSA :

Maarif vergisinden memurini
maliye ikramiyesi hakkında :

No. 449/69

Maarif vergisi kanununun 5 inci maddesinin mülga olduğu hakkındaki Büyük Millet Meclisinin 709 numaralı kararı mucbince 1454 numaralı kanunun mevkii mer'iyete vaz'ından itibaren maarif vergisi tahsilâtından % 1 memurini maliye ikramiyesi verilmemesi icap ettiğinden badema bu suretle muamele ifası ve şimdye kadar vaki tediyatın istirdadı tamimen tebliğ olunur efendim.

Bütün vilâyetlere, Birinci Umumî Müfettişliğe yazılmıştır.
25/5/932

No. 130/55

Memleketimizin hususî İktisadi bünyesi ve şartları ve milletimizin kudret ve mukavemetine inzıam eden ve yakında alınmış olan devlet tedbirleri sayesinde umumî buhranın tesirleri her memlekettten daha az olmuştur.

Ziraat ve san at sahalarındaki istihsalin mütemadiyen artan tenevvü ve tekessürüne ve yiyecek ve ilk maddelerin ucuzluğuna rağmen küçük, şehir ve kasabalarımızda yaşama ve geçinme icap ettiği kadar ucuzlamıştır.

Yaşama ve geçinme denilince sıhî ve kâfi yeme, giyinme ve oturma, sıhî ve ahlâkî eğlenme kastolunur süs, işret, zevk, keyif, sefahat yaşama hesabına katılmaması icap eden israf menbalarıdır.

Türkiye’imizde yaşama ve geçinme memleketimizin ve milletimizin hususî şartlarına göre gayri tabîi olarak bir dereceye kadar yüksek bir seviyede kaldığı vekâletin yaptığı resmî tahkikattan, resmî istatistiklerden ve nihayet aile tecrübelerinden ve hayatın aile bütçeleri üzerindeki günlük tesirlerinden anlaşılıyor.

Bu istatistik ve müşahedelere göre Türkiye’deki hali hazırda yaşama ve geçinme seviyesi şöyledir:

Ankara’da ekmek 8,5, koyun eti 60, sığır eti 50, kesme şeker 62, pirinç 30, sadeyağ 180, zeytinyağı 70 kuruştur. Mesken kiralari da geçen seneye nazaran yüzde 20:30 tenezzül etmiştir.

İstanbul’da ekmek 7,3/4, koyun eti 65, dana eti 46, kesme şeker 5 3, pirinç 34, sadeyağı 130, zeytinyağı 65 kuruş olup mesken kiralariında yüzde 10:20 tenezzül vardır.

İzmir’de ekmek 8, koyun eti 70, kuzu 60, sığır 45, kesme şeker 54, pirinç 25, sadeyağı 100, zeytinyağı 40 kuruş olup mesken kiralarda yüzde 20 tenezzül vardır.

Trabzon’da sığır eti 40, Adana, Konya, Balıkesir’de 25 kuruş olduğu gibi bir çok şehir ve kasabalarımızda geçen seneye nazaran patates ve fasulya fiatlarında yüzde 40 ve sade yağında yüzde 30, zeytinyağında yüzde 40 ve sebze Batlarında yüzde 10:20 nisbetinde tenezzül görülmektedir.

İstanbul ticaret odasının 932 martına ait geçinme endeksine göre de 1914 te 426 kuruşla temin olunabilen ekmek, et, balık, sebze, yağ, pirinç, şeker, yumurta, süt, yoğurt gibi bir aylık zarurî ihtiyaçlar bu sene aynı ayda 4654 kuruşla tedarik edilebilmiştir. Bu rakamlar da gösteriyor ki memleketimizde zarurî ihtiyaçlar diğer memleketlere nazaran daha az para ile tedarik edilebilmektedir.

Hayat pahalılığını gösteren Avrupa istatistiklerine göre Berlin’de bir senelik fiat tahavvülü yüze nisbetle 83:90, Paris’te 80:87, Frankfort’ta 80:93, İstokholm’da 99:104, Marsilya’da 75:81, Varşova’da 67 olduğu halde İstanbul’da yüze nisbetle 65 dir.

Zarurî ihtiyaçlara sarfolunan kazançların muhtelif ihtiyaçlara taksimi hakkındaki istatistiklere göre de Berlin’de bir ailenin kazancından iâşe için ayırdığı meblâğ 31,2, Paris’te yüzde 37,5, Frankfor’ta yüzde 34, Marsilya’da yüzde 36,9, Rotterdam da 38,7 olduğu halde İstanbul’da bir ailenin kazancından ayıracağı iâşe bedeli kazancının yüzde 29,7 sidir. Ev kiralalarının mukabili olarak Berlin’de kazancın yüzde 19,9 ve Varşova’da yüzde 17,8 nisbetinde para tahsisi lâzım geldiği halde bu nisbette İstanbul’da yüzde 13,9 dur.

Görülüyor ki Türkiye’de yaşama ve geçinme oldukça ucuzlamıştır. Fakat mevaddı gıdaiye ve iptidaiyenin bolluğu

ve toptan satışların düşkûnlüğü nisbetinde ucuzlıyamamıştır.

Bu nisbetsizliğin en büyük sebebi müstahsil ile müstehlik arasındaki münasebetlerin iyi tanzim edilmemiş olması, yani teşkilâtsızlıktır.

Müstahsilin malını pazara çıkarıncıya kadar mahsulün müteaddit ellerden geçmesi, masrafların ve binaenaleyh müstahsil ve müstehlik zararına olarak fiatların artmasını ve yaşamanın pahalılaşmasını mucip oluyor.

Müstahsil ve müstehlik kütlelerindeki bilgisizlikten ve kötü görenekten ve ta esnaf loncaları zamanından kalma bazı teşkilâtlar, şehirlerde yiyecek maddelerini yapan ve satan esnafın lüzumundan fazla olması ve ekserisinin sermayeden mahrum bulunması pahalılığın devamına vasıta ve vesile oluyor.

Teşkilâtsızlığın başında kooperatif yoksuzluğu gelir, bundan bilâhare bahsedilecektir.

İdare âmirleri ile, belediye reisi ve encümen ve meclislerinin alabileceği kanunî, İdarî ve İktisadî tedbirler vardır ki bunların mahallî şartlara uygun olarak ittihaz ve tatbiki yaşama ve geçinme üzerinde iyi tesirlerini derhal gösterir.

Bu tedbirler umumî direktif halinde hulâsaten aşağıda gösterilmiştir. Her yerin hususî vaziyet ve kabiliyeti her şeyden evvel dikkate alınacak bir âmil olduğuna şüphe yoktur:

1 — Kanunî tedbirler:

A) Azamî fiat.

Belediye kanununun on beşinci maddesinin kırk üçüncü fıkrasına nazaran et ve ekmek gibi havayıcı zaruriyeye belediyeler doğrudan doğruya narh koymağa salâhiyettedirler, narh kararları 88 inci maddenin yedinci fıkrasına tevfikân belediye encümenlerince verilir.

Bunlardan başka zarurî ihtiyaçlar hakkındaki azamî fiat kararları mahallî idare heyetlerinin tasdikine tâbidir.

B) İcabında ihtikâra mâni olmak üzere havayıcı zaruriyeye müteallik mevat alım ve satımı,

C) Stok mal tedariki,

D) Hayatı ucuzlatacak umumî tedbirler.

E) Mezbağa ve oktruva resimlerinin haddi itidale indirilmesi de, Batların inmesine müessir olabilir. Ancak bu tenzilâtın müstehlik lehine müessir olması şarttır.

Hemşerilerinin hayatının iyi ve kolay olması beledî teşkilâtından beklenen ilk vazife olmasına göre yenilecek mevat üzerine konulan oktruva resminin asgarî hadde tenzili ve mezbağa resimlerinin de fennî mezbağa olan yerlerde mezbahanın işletmesine kâfi gelecek ve inşa ve tamirini koruyacak bir miktara indirilmesi lâzımdır.

İskele ve sair resimlerinde de bu esas mahfuz bulundurulmalıdır,

II — İdarî tedbirler:

A) Hemen umumiyetle memleketimizin bütün şehir ve kasabalarında muayyen günlerde açık pazarlar kurulmakta olduğundan bu gibi pazar mahallerinin ihtiyaç ile mütenasip şekilde tanzimi ve yollarının tamiri.

B) Açık pazar mahalleri kâfi gelmediği takdirde yeniden pazar mahalleri tesis ve tanzimi, günlerinin tesbit ve ilânı.

C) Mahallî zaruretlere göre pazar günlerinin tezyidi.

D) Havayıcı zaruriye fiatlarını ucuzlatmak için alıcı ile satıcının, mutavassıtların araya girmesine meydan vermeden temaslarını temin etmek hususu çok mühim olduğundan yapılacak teşvik ve gösterilecek teshilât ile yeni pazar mahallerinde dahi alıcılarla satıcıların vasıtasız karşılaştırılmasının temini.

Açık pazarlar, müstahsil ile müstehliki vasıtasız ve doğrudan doğruya münasebete getirdiği için yaşama ucuzluğuna birinci derecede âmil olan kadim ve sağlam bir tedbirdir.

Ancak bu gibi yerlerde de kabzimal ve saire gibi füzuli mutavassıtların tesirinden korunmak ve kurtulmak lâzımdır.

Açık ve kapalı pazar yerlerinin belediyenin malı olması, belediye malı buîunmıyan ve yahut derhal tedariki mümkün değilse isticarı ile cüz'î bir bedel mukabilinde satıcılara hasredilmesi hancıların ve kabzimalların ihtikârına mâni olacak müessir bir tedbirdir.

Mezbaha resmi, oktruva resmi, nakliye ücreti, kabzimal ve sair mutavassıtların kârı gibi masrafların müessir tedbirlerle mümkün olduğu kadar tenziline çalışılmakla beraber zarurî ihtiyaçların ehvenleştirilmesi ucuza mal edilen mahsullâtın pazar yerlerine bol olarak getirilmesine mütevakıftır. Bu da havayıcı zaruriye maddelerini ucuz ve bol istihsal etmekle kabildir.

Büyük şehir ve kasabalar ilk ihtiyaçlarını kendi muhitinden tedarik ve tatmin edebildikleri nisbette müreffeh olur. Halbuki bizim bazı şehirlerimiz müstesna bir çok kasabalarımızın muhitlerindeki köyler etlerini, yaş ve kuru sebzelerini şehirlerden tedarik ederler. Bu suretle asıl vasıfları ve İçtimaî ve İktisadî vaziyetleri müstahsil olmalarını icap ettirdiği halde müstehlik olurlar. Kendilerini ve hem de şehir ve kasablardaki pazarı sıkıntıya ve darlığa sevkederler. Bütün ziraat şartlarını haiz olduğu halde bir köylü ve küçük kasabalı için nisbeten pek kolay olan elde hayvan yetiştirmek değil, patates, fasulya, nohut ve yahut yaş sebzeler, meyvalar, değil, soğan dikmesini âdet etmiyen ve bir demet soğanı şehirlerden tedarik ederek evine nadide bir hediye gibi getiren köy ve

köylülerimiz az değildir. Bunun başlıca sebepleri bilgisizlik, göreneksizlik olmakla beraber asırlarca devam eden ziraî emniyetsizliğin de büyük dahli vardır. Binaenaleyh köy kanununun ve diğer kanunların verdiği salâhiyetlerle evvelemirde köy civarlarındaki ziraî emniyeti temin icap eder. Aynı zamanda hususî idare ve belediyelerin yardımile köylülere hayvan ve tavuk kuru ve yaş sebze ve meyva ağaçları yetiştirmeği öğretmek ve bunlara ısındırmak ve alıştırmak lâzımdır. Bir çiftçinin ve bir köylünün bunlardan daha çabuk öğreneceği ve bunlardan daha kolay alışılacağı işte yok gibidir. Bu sayede köylü hem mütenevvi ziraat yaparak kıtlık tehlikesini azıltmış, mütenevvi mahsullü bir müstahsil olur. Hem de bir taraftan yakındaki şehrin ihtiyacını teminle şehrin İktisadî hayatında iyi bir âmil, diğer taraftan işтира kuvvetinin artması sayesinde şehrin İktisadî faaliyetinin artmasına da müessir olur.

III — İktisadî tedbirler:

- A) İstihlâk kooperatifleri tesisi.
- B) Tesis edilmiş veya edilecek kooperatiflere muavenet.
- C) Müstahsil halkımızla müstehlik vaziyette bulunan

ahalimizin birleşmeleri şeklinde kooperatifler vücade getirilmesi gibi tedbirlerle havayıcı zaruriye fiatlarının daha ziyade ucuzlatılması kabil ve bunlardan icap edenlere gerek belediyelerimizin, gerek idarei hususiyelerimizin iştiraki mümkündür.

Binaenaleyh birinci ve ikinci fıkralarda izah olunan tedbirlerin mahallerince derhal ittihazını ve idare âmirlerimizle belediye reislerimizin, memleketin bu hayatî işile bizzat ve günü gününe meşgul olmalarını ve alınacak tedbirlerden vekâlete malûmat verilmesini ve üçüncü fıkra da gösterilen tedbirler hakkında mahallî icaplara göre tetkikat icrasile tatbi-

katı için tebligat yapılmak üzere elde edilecek neticelerin merkeze bildirilmesini ehemmiyetle rica ederim efendim.

31/5/932

Dahiliye Vekili

Ş. Kaya

Nufus umum müdürlüğü :

Ş. III

HÜLÂSA :

Karı ve koca her ikiside
İsveç tebaasından oldukları
takdirde bunların nikâhlarını
İsveç siyasî veya konsolosluk
memurları tarafından akte-
dilmesine dair :

Memleketimizde oturan İsveç tebaasının nikâhlarını İsveç siyasî ve konsolosluk memurlarının millî kanunları ahkâmına tevfikân akte mezun bulunduklarına dair Hariciye Vekâleti Celilesinden alınan 24/4/932 tarihli ve 8147/1121 numaralı tezkerenin bir sureti leffen gönderilmiştir. Mucibince muamele ifası tamimen tebliğ olunur efendim.

24/4/932

Suret :

Hariciye Vekâletinin 24/4/1932 tarihli ve
8174/1121 numaralı tezkeresi

İsveç sefaretinden ahiren alınan bir takrirde İsveç te siyasi veya konsolosluk memurlarımız tarafından karı ve koca Türk vatandaşı olmak şartile Türk kanunu medenisine tevfikan ve muamelei mütekabile kaydı ihtirazisi tahtında nikâh akteylemeleri hususunda İsveç hükümetinin mümanaat etmiyeceğinden bahsile hükümetimizin de bu hususta muamelei mütekabile bahşedip etmiyeceği sual edilmekte ve bahşettiği takdirde bu baptaki müsbet cevabın her iki hükümet beyninde hasıl olmuş bir itilâfi teşkil edeceği bildirilmektedir.

Teklifi vaki muvafık görülmesi üzerine İsveç sefaretine bu hususta müsbet cevap verilmiş olmakla memleketimizdeki İsveç siyasi ve konsolosluk memurlarının karı ve koca İsveç tebaasından olan bir nikâhı millî kanunları ahkâmına tevfikan akte mezun bulunduklarının icap edenlere tebliğine müsaade buyurulmasını rica eylerim efendim.

Vilâyetler idaresi umum müdürlüğü:

HÜLÂSA :

Türk - Bulgar muhadenet
muahedesine merbut proto-
kol haricinde mütalebatı olan
vatandaşlar hakkında :

No. 1630

1925 tarihli Türk - Bulgar muhadenet muahedesine merbut emlâk protokolü haricinde mütalebatı olan vatandaşlarımızın Sofya Elçiliğine müracaatları hakkında Elçiliğin gazeteler vasıtasile neşrettiği ilânın gerek alâkadar vatanşdalar ve gerekse memurlarımız tarafından yanlış anlaşılmış olduğundan bahis olarak Sofya Elçiliğinden Hariciye Vekâleti Celilesine yazılan ve Vekâleti Müşarünileyhadan tevdi buyurulan tahriratın sureti leffen gönderildi efendim.

Vilâyetlere ve B. U. Müfettişliğe yazılmıştır.

3/5/1932

Suret :

**Sofya Elçiliğinin 31 Mart 1932 tarih ve
1713/2642 numaralı tahriratu**

14, 19 ve 24 mart 1932 tarih ve 6108/60, 5360/53, 5705/56, 5707/57 numaralı tahriratu vekâletpenahilerine merbut istidalar alındı. Bulgar heyetile mükâleme başladığı zaman emlâk işleri haricinde kalan mütalebatımızın tesbiti faideli görülmüş olduğundan bilvasıta muhabere ile zaman geçir-

memek için gazetelere ilân verilmiş ve vilâyetlere tebligat yapılmıştı. Bu ilânın bir suretini berayi malûmat takdim etmekteyim. Emlâk protokolü ile alâkadar olmıyan mütalebat için müracaat edilmesi sarahatına rağmen şimdiye kadar alınan «420» yi mütecaviz arzuhal ve tahrirat içinde ikisi üçü müstesna olmak üzere diğerlerinin kâffeten emlâk işlerine ait bulunduğa görülmüş ve ilânın yanlış anlaşılması şöyle dursun kanuniyet kesbetmiş olan 1925 protokolünün mantuk ve mazmunu hakkında ahali ve memurlarımızın ufak bir fikirleri olmadığı edilen müracaatların şeklinden müsteban olmakta bulunmuştur. Filhakika bunların bir çoğu Balkan muharebesinde arazii metrukede bıraktıkları gayri menkullerin iadesi ve bir takımı da 40, 50 senelik davaların idareten halli talebinden ibarettir. Tapuları tetkik ettikten sonra araziye şağillerden tahliye ederek eski sahiplerine teslime salâhiyettar ve müheyya bir heyetin mevcut bulunduğu zehabına istinat ettiği anlaşılan bu gibi lüzumsuz müracaatlar tevali etmekte bulunduğundan ve her birine ayrı ayrı cevap verilmekte ise de bir takım müstediler memlekette iskânı adi suretile dahi yardım görmediklerinden dolayı buraya müracaatta daha ziyade haklı bulunduklarını ifade eylediklerinden 1925 protokolünün ekonomisi hakkında halkımızın ve idare memurlarının tenviri ve sureti kat'iyede Bulgaristan'a kalmış olan arazi eshabının kanunu mahsusuna göre tazminleri cihetinin Dahiliye Vekâletile bilmuhabere temini menuhu reyi devletleridir, efendim.

Tevfik Kâmil

HÜLÂSA :

Vilâyetlerden Vekâlete ve aynı zamanda B. U. müfettişliğine yazılan tahriratlar hakkında :

No. 1640

Vilâyetlerden Vekâlete ve aynı zamanda B. U. Müfettişliğe yazılan tahriratlar nazarı dikkate alınması icap eden hususlar hakkında B. U. Müfettişlikten alınan 1/5/932 tarih ve 1126/990 numaralı şifrenin bir sureti leffen gönderildi efendim.

4/5/1932

Suret :

**B. U. Müfettişliğin 1/5/1932 tarih ve
126/990 sayılı şifresi**

Bazı vilâyetler her hangi bir mes ele hakkındaki istizahlarını keyfiyetin hangi makama malûmaten yazıldığına işaret olunmaksızın aynı zamanda hem vekâletlere ve hem de mumî müfettişliğe yazmakta ve bazan da iş'arın hangi makamlara yazıldığına hiç işaret etmemektelerdi. Bu vaziyet muhaberatta bazı tereddütleri mucip bir şekil olduğundan aşağıdaki esasların nazarı dikkatte bulundurulmasını rica ederim.

A — Hangi makama malûmaten yazıldığı işaret olunmayan ve aynı zamanda Vekâleti Celileye de bildirilen istizan ve iş'arlara Vekâleti Celilece cevap verileceği tabîi olduğundan bu gibi vaziyetlerde müfettişlikten cevaba intizar olunmama-

lıdır. Mufettişliğin bir noktai nazarı olursa Vekâleti Celileye arz olunur.

B — Badema hangi makamlara yazıldığı son bir madde ile tesbit olunmıyan iş'arların yalnız umumî mufettişliğe yazıldığına hükmolunacak ve icabı ona göte yapılacaktır.

2 — Muhaberatın makamat maddesinde hangi makama resen, hangi makama malûmtan yazıldığıнын sarahaten işaret olunması temin olunmalıdır efendim.

3 — Vilâyetlere tamim olunmuş, malûmaten Dahiliye Vekâletine arz olunmuştur.

4/5/1932

HÜLÂSA :

932 - 933 ders senesi içinde
Askerî liselere hariçten alınacak talebe hakkında :

No. 1683

Zeyl: 31/3/932 tarih ve 1195 numaralı tamime:

932-933 ders senesinde askerî liselere hariçten alınacak talebe hakkında B. E. Harbiye Reisliğinden alınan 5 mayıs 932 tarih ve 34696 numaralı tezkerenin bir sureti leffen gönderildi. İcabının icrası tamimen tebliğ olunur efendim.

Vilâyetlere ve B. U. Mufettişliğe yazılmıştır.

9/5/1932

Suret :

Büyük Erkânıharbiye Reisliğinin
5 Mayıs 1932 tarih ve 34696
numaralı tezkeresi

22 mart 932 tarih ve 34440 sayılı tamime zeyldir:

1 — Askerî liseler ve orta mekteplerin bulunduğu yerler haricinden kayıt ve kabul için talip olacak talebenin evvel emirde «Askerî liseler müfettişliğince askerlik şubelerine kadar gönderilecek olan kaydü kabul şartları mucibince mezkûr şartlara ilişik talebe kayıt ve kabul fiş ve evraklarının doldurulması iktiza etmekte olduğundan 34440 sayılı tamimin sekizinci satırı nihayetindeki «bunların» kelimesinden sonra «evrakının» kaydının ilâve olunması lâzım gelmektedir. Bu suretle tekemmül edecek evraklarının temmuz başına kadar askerî lise ve orta mektepler müdürlüklerine gönderilmesini ve mektep müdürlüklerinden veya askerlik şubelerinden tebligat vaki olmadıkça taliplerin yola çıkarılmamasını rica ederim efendim.

2 — M. M. Dahiliye, Maarif V. C. lerine arzedilmiş ve O. Mf. lerine, Askerlik şubelerine kadar tamim edilmek üzere K. O. lara, İzmir Mst. Mv.K. Hr. Ak. K. sınıf Mf. lerine Hab. Mp. K.na, As. Ls. Mf. ne yazılmıştır.

HÜLÂSA :

İhtiyaç ve mübayaat listelerinin gönderilmesi hakkında:

No.1726

11945 numaralı kararın üçüncü maddesile kabul edilmiş olan takas esasının daha geniş ve müsmir suretle temini tatbiki için 932 malî senesi bidayetinden gayesine kadar geçecek olan müddet zarfında yapılacak mübayaata ait listelerin ve alınacak eşya ve emteanın hangi memleketlerden ve hangi firmalardan tedarik edileceğinin isim ve adres tasrihi suretile iş arı hakkında Başvekâleti Celileden alınan 11/5/932 tarih ve 6/1 260 sayılı tezkerenin bir sureti leffen gönderildi. Bu bapta malûmatın 25 mayıs 1932 den evvel irsali temenni olunur efendim.

Vekâlet dairelerine yazılmıştır.

12/5/1932

Suret :

Başvekâleti Celilenin 11/5/1932 tarihli ve
6/1260 sayılı tezkeresi

Muhtelif memleketlerde ithalâtın tahdidi yolunda ittihaz olunan tedbirlerin bu memleketlerde olan eşya ve emtia mübadelelerimiz üzerinde menfî tesirler yapması tabîi olduğundan bu vaziyet karşısında 11940 numaralı kararnamenin 3 üncü maddesinde yazılı takas esasının ihracatımızı tezyit gayesile daha geniş ve müsmir bir surette tatbiki bir kat daha ehemmiyet kesbettiği cihetle 11940 numaralı kararnamenin

mezkûr maddesi mucibince bedeli devlet bütçesile hususî ve mülhak bütçelerden ve âmm müesseseleri bütçelerinden verilmek üzere ecnebi memleketlerden satın alınacak eşyanın ve emtianın takas muamelesine tâbi olduğuna ve 1932 bütçeleri tanzim edilmiş bulunduğuna nazaran 1932 senesi zarfında ecnebi memleketlerden yapılacak mübayaatın nevi ve miktarının taayyün etmiş olması iktiza edeceğine göre takas muamelelerine ait hazırlıkların şimdiden yapılabilmesi için haziran 1932 bidayetinden 1932 malî senesi gayesine kadar olan zamanda yapılacak mübayaata ait listelerin, alınacak eşya ve emtianın hangi memleketlerden ve hangi firmalardan tedarik edilebileceğini isim ve adres tasrihi suretile tanzim edilerek en geç 25 mayıs 1932 tarihine kadar tevdi buyurulmasını İktisat Vekâletinin iş'arı üzerine tamimen rica ederim efendim.

HÜLÂSA :

1931 senesi bütçesinde münakale icrasına dair :

No. 1823

Türkiye B. M. Meclisi Umumî heyetinin 14/5/932 tarihli in'ikadının 1 inci celsesinde kabul ve tadsik buyurulduğu Cümhuriyet Riyaseti celilesinin iş'arına atfen Başvekâleti Celileden tebliğ buyurulan 1931 senesi bütçesinde münakale yapılması ve istiklâl harbi malûllerine verilecek para mükâfatının dair olan 1926 numaralı kanun ile merbutu bulunan üç adet cetvelden 1 numaralı cetvelin Dahiliye Vekâletine ait olan

kısımın bir sureti leffen irsal kılındı. Mezkûr cetveller Resmî gazetenin 19/5/1932 tarihli ve 2102 sayılı 'nüshasında münderiçtir efendim.

Vekâlet dairelerine yazılmıştır.

21/5/1932

1931 senesi Bütçesinde münakale yapılması
ve İstiklâl harbi malûllerine verilecek
para mükâfatı hakkında kanun

Kanun No. 1964

Kabul tarihi: 19/5/1932

Neşri tarihi: 14/5/1932

Madde 1 — 1931 malî senesi bütçesinin merbut «1» numaralı cetvelde yazılı fasılları arasında 170,287 liralık münakale yapılmıştır.

Madde 2 — Merbut 2 ve 3 numaralı cetvellerde ismi, künye ve maluliyet dereceleri yazılı zabıt ve efrada 397 numaralı kanuna tevfikân verilecek 4600 liralık para mükâfatı 1931 malî senesi düyunu umumiye bütçesinin 249 uncu maaşatı zatiye faslına mevzu tahsisattan tesviye olunur.

Madde 3 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 4 — Bu kanunun hükmünü icraya Maliye Vekili memurdur.

16/5/1932

		Tenzileden zammedilen	
F.	M.	Muhasssatın nev'i	Lira Lira
DAHİLİYE VEKÂLETİ			
331		Vilâyet mefruşat ve demirbaşı	1,500
339	2	Kaymakamlar	3,000
346		Tatbikat kursu masarifi	
	1	Masarifi idare	2,100
	2	Celbedilecek memurların yevmi - yeleri	2,500
		Fasıl yekûnu	4,600
351	2	Açık maaşı	2,000
328	1	Tenvir	600
329		Merkez müteferrikası	1,000
334	1	Bedeli icar	3,000
	3	Defatir ve evrakı matbua	4,000
		Fasıl yekûnu	7,000
345		Mecmua masrafı	
	1	Tabı ve klişe ücreti	500
	2	Kâğıt, tahrir ücreti, nakliye ve müteferrika masarif	
		Fasıl yekûnu	2,500
		Yekûn	11,100 11,100

EMNİYET İŞLERİ UMUM MÜDÜRLÜĞÜ

365	2	Demirbaş	500	
372	3	Defatir ve evrakı matbua	5,000	
382		Polis mecmuası tabiye ve me- vaddi iptidaiye ve müteferrika ma- sarifi	1,000	
383		1475 numaralı kanun mucibince verilecek tazminat	2,000	
384		Ecnebi mütehassısları	5,000	
386		Polis mektepleri masarifi idaresi	1,500	
373		Harcirah		13,000
387		788 No. lı kanunun tatbiki masarifi		
	1	Tedavi ve yol masrafı		1,000
	2	Açık maaşı		1,000
		Fasıl yekûnu		2,000
		Yekûn	15,000	15,000

HÜLÂSA :

Türk Maarif Cemiyetinin 16
Temmuz 1932 günü iane
topluyabileceği hakkında :

No.1839

Merkezi Ankara'da bulunan Türk Maarif Cemiyeti idare heyeti reisliği tarafından Hâkimiyeti Milliye bayramına müsadif olan 16 temmuz 1932 günü iane toplamak için müracaatte bulunulmuştur. Cemi ianat nizamnamesinin ikinci maddesine dahil olan yevmi mezkûrda Türk Maarif Cemiyetinin kutu gezdirmek suretile iane topluyabileceği 7/7/931 tarih ve 704 numaralı tahriratı umumiye ile tebliğ kılınmıştı. Binaenaleyh her sene olduğu gibi bu sene de Hâkimiyeti Milliye bayramına tesadüf eden 16 temmuz 1932 günü Türk Maarif cemiyetinin kutu gezdirmek suretiîe iane toplamasına müsaade olunması tamimen tebliğ olunur efendim.

B. U. Müfettişliğe ve bilumum vilâyetlere yazılmıştır.

25/5/932

HÜLÂSA :

İdare Coğrafyası hakkında :

Ş. III

No. 554

7/11/931 tarih ve «301» sayılı tamime zeyildir.

Vekâletçe tertip ve neşri kararlaştırılan idare coğrafyası için istenilen malûmat bazı vilâyetlerden henüz gönderilme-

miş, gönderilenler ise pek muhtasar olması itibarile iade edilmiştir.

İdare coğrafyasının vilâyet hakkında kâfi malûmat verebilecek derecede mufassal ve sual cevap tarzında olmayıp diğer ilmi coğrafya kitapları gibi müselsel bir surette yazılmış olması icap etmektedir.

Keza coğrafyaya konulacak fotoğrafların klişelerinin yapılabilmesi için iyi çıkmış olmaları lâzımdır.

Vekâletçe büyük ehemmiyet atfedilen bu eserin neşredilmesinin daha fazla gecikmemesi için, coğrafyaların matlûp evsafa olarak bir an evvel Vekâlette bulundurulması rica olunur efendim.

Vekâletçe Tekaüt muamelesi ikmâl edilenler

<u>İsim ve Memuriyeti</u>	<u>Nevi tahsis</u>
Antalya nüfus müdürü Muharrem B.	Eytam
Maraş nüfus müdürü Hurşit B.	Eytam
İstanbul tabiiyet kalemi kâtibi Ali Reca B.	Tekaüt
Eğridere kaymakamı Neşet B.	Eytam
Kastamonu hususî idare tahsildarı Bekir Sıtkı B.	İkramiye
Bursa nafia başkâtibi Şükrü Ef.	Eytam
Malatya hususî muhasebe tahsildarı Mehmet Faik Ef.	Tekaüt
Bursa nüfus başkâtibi Mehmet Baki Ef.	Tekaüt
Çemişkezek tahrirat kâtibi İsmail Ef.	Tekaüt

İsim ve Memuriyeti	Nevi tahsis
Saimbeyli nüfus kâtibi Hasan Ef.	Tekaüt
Bursa evrak kalemi kâtibi Cemil Ef	Eytam
Tekirdağ hususî muhasebe tahsildarı Hasan Ef.	Eytam
Konya evrak müdürlüğünden mütekait Himmet Ef.	Eytam
Adapazarı hususî muhasebe tahsildarı Halil Ef.	Eytam
Torul nüfus kâtibi Şevki Ef.	Tekaüt
Halep müfreze kâtibi Mehmet Seyit Ef.	Eytam
Samsun mektupçusu Eyüp Sabri B.	Eytam
Ayvalık hususî muhasebe tahsildarı Hüseyin B.	Eytam
Tire kaymakamı Halil Rüştü B.	Eytam
Nüsaybin kaymakamı Ragıp B.	Eytam
Kandıra hususî muhasebe memuru Ahmet Ef.	Eytam
Esbak Selânîk valisi Hasan Paşa	Eytam
Tekirdağ tahrirat başkâtibi Naim Ef.	Eytam
Malatya encümeni daimî başkâtibi İsmail Ef.	Tekaüt
Behisni hususî muhasebe tahsildarı Mehmet Ef.	İkramiye
Pazarcık hususî muhasebe memuru Akkaş Ef.	Tekaüt
Aydın mektupçuluk kalemi evrak memuru Mustafa - fafa Ef.	Tekaüt
Uçum nahiyesi müdürü Kâmil B.	Eytam
Turul tahrirat kâtibi Yusuf Ef.	Eytam
Saray nüfus memuru Kenan Ef.	İkramiye
Çivril kaymakamı Faik B.	Tekaüt
Ordu mektupçusu İbrahim B.	Tekaüt
Merciyyon kaymakamı Mustafa Neşet B.	Eytam

Aramızdan ayrılanlar

Konya Valisi
İzzet Beyefendi

Meahumun tercümeihali

İsmail İzzet Bey «1291» senesinde İstanbul'da doğmuştur. Tahsilini Mülkiye mektebinde ikmal ederek 1310 senesinde mezun olmuştur.

Halep idadi mektebi kavanin, hikmeti tabiiye, usulü defteri, türkçe, ahlâk ve edebiyat muallimlikleri ile Trabzon İdadî

mektebi hendese, kozmoğrafya, tarih, ahlâk ve edebiyat muallimliklerinde bulunduktan sonra Hucca kaymakamlığı ile idare mesleğine intisap etmiştir.

Hucca kaymakamlığından sonra sırası ile Ümran, Kataba, İddin, İb kaymakamlıkları ve Hudeyde, Teaz, Kayseri, Divaniye, Aka, Urfa, Kudüs, Karesi, Urfa, sancakları mutasarrıflıkları ile Urfa ve Konya valiliklerinde bulunmuştur.

İdare sahasında büyük muvaffakiyetler gösteren mumaileyh 21/5/932 tarihinde Konya'da vefat etmiştir.

Merhumun ailesine ve arkadaşlarına taziyetlerimizi arzederiz.

**Konya Valisi İzzet Beyefendinin ailesine Vekil Ş. Kaya
Beyefendi tarafından çekilen taziye telgrafi**

Konya Valisi merhum İzzet Beyefendi ailesine

Kıymetli arkadaşımız İzzet Beyefendinin vefatı beni ve bütün meslek arkadaşlarını çok müteessir etmiştir.

Kederinize iştirak eder ve taziyetlerimi arzeylerim efendim.

Dahiliye Vekili
Ş. Kaya

Mihalıççık Kaymakamı
Ahmet Nafiz Bey

Meahumun tercümeihali

Balıkesir'de doğmuştur. Balıkesir ve İstanbul idadilerinde ikmalî tahsil ettikten sonra Mektebi Mülkiyeye girmiş ve «328» senesinde Mülkiyeden mezun olmuştur. Balıkesir maiyet memurluğu ile devlet hizmetlerine girmiş müteakiben Ağuniye, Balat, Paşa limanı, Marmara nahi-

yeleri müdürlüklerinde ve Ayancık, Cide, Nallıhan, Sındırgı, Demirköy, Pütürge, Mihalıççık kaymakamlıklarında bulunmuştur. Mumaileyh 24/4/932 tarihinde tedavi altında bulunduğu Cerrahpaşa hastanesinde vefat etmiştir.

Merhumun kederdide ailesine ve arkadaşlarına beyanı taziyet eyleriz.

Elâziz Mektupçusu

M. Nuri Bey

Merhumun tercümeihali

«1300» senesinde İsparta'da doğmuştur. İsparta mektebi iptidaisile rüştiyesinde ikmalî tahsil eyledikten sonra Hâmidabat sancağı tahrirat kalemi mülâzımlığı ile devlet hizmetine girmiştir. Müteakiben Hamidabat tahrirat kalemi evrak mukayyitliğinde, mübeyyizi saniliğinde, Eğridir kazası tahrirat

kitabesinde, Eğridir kazası tahsilat müfettişliği vekâlet nde, Hamidabat sancağı meclisi idare başkâtipliğinde, Hamdabat sancağı tahrirat müdürlüğünde, Canik, Antalya ve Elâziz tahrirat müdürlüklerinde, mektupçuluklarında bulunmuştur. 18/4/1932 tarihinde Elâziz'de apandisitten yapılan bir ameliyatı müteakip vefat etmiştir.

Merhumun kederdide ailesine ve arkadaşlarına beyanı taziyet eyleriz.

Gayri Resmî Kısım

Hukuku İdare

Geçen sayıdan mabat

Muaveneti umumiyye terkedileı çocuklara ait varidat ve masarifat bütçesi vali tarafından tanzim edilir. Ve meclisi umumî tarafından tasdik edilir. Meclisi umumî lâzım gelen muayyen masrafı tediyyeden imtina ettiğı takdirde işbu masrafı vali tarafından resen bütçeye ithal edilir.

Talim ve terbiyesi müşkül ve İslahı olan bu gibi çocuklar valilerin kararile san'at mekteplerine yerleştirilir. Bu mektepler islâhhane değildir.

Fakat aynen mektep vaziyetinde de değildir. Belki mutavassıt şekilde bir idareye tabidirler.

Bu mekteplerden ihdas etmek her vilâyetin vazifesidir. Bu mekteplerin masrafının nısfına hükümet iştirak eder.

Bu mekteplere yerleştirilen çocuklar yine vaziyetlerini İslah etmezler ve huysuzluklarında devam edecek olurlarsa bu takdirde vali bu çocukların islâhaneye gönderilmesi kararını almak üzere muhakeme müracaat ederler. Bu çocukların islâhhanelere şevki muvakkattir.

Bir müddet müşahededen sonra hakkında bir kat'î karar ittihaz edilir.

Kalabalık aileler

Muaveneti umumiyenin yeni olan bu kısmı ile ancak 1913 senesindenberi iştigal edilmeğe başlanmıştır. 1913 senesinden evvelki kanunların bu husustaki mevzuatı gayet noksandır.

Meşru veya tanınmış üçten fazla çocuğun külfetine her aile reisine muaveneti umümiyeden istifade hakkı tanınmıştır.

Vatandaş olması çocuklarını talim ve terbiye için varidatı kifayet etmemiş olsun.

Aile reisine filen bir aile ocağı teşkil etmişse on üç yaşından küçükse üçüncü çocuğundan itibaren muaveneti umumiyeden istifadeye hakkı vardır.

13 yaşını ikmal etmiş olan çocuklar san'at mekteplerine devam edebileceklerinden aileye olan külfetleri kabul edilememektedir.

Şayet aile reisi olan baba her hangi bir sebepten dolayı aile ocağını idame edememiş ise aile reisi olacak valde ikinci çocuğundan itibaren muaveneti umumiye talebinde bulunabilir.

Muavenet miktarı her kommün için kommün meclisi tarafından tesbit olunur. Haddi asgarî senevî 600 ve haddi azamî senevî 900 franktır.

Muavenetten istifade hakkı talep tarihinden itibaren daimidir.

Kabili haciz değildir. Her ay peşinen tediye edilir. Ailenin muaveneti umumiyeden istifade eden çocuğu varsa tabîî kalabalık ailenin istifade ettiği hukuktan istifade edemez.

Her vilâyet kalabalık aileler bürosu teşkil etmeğe mecburdur. Masarif evvelâ birinci derecede kommüne, ikinci derecede vilâyete ve üçüncü derecede nihayet hükümete aittir.

Kalabalık ailelerde muavenet masrafı kommünler için mecburidir. Bu masrafın varidatı,

1 — Husus için vaki olacak teberrüat,
2 — Müessesatı hayriye müesseselerinde bu husus için alınacak hisse,

3 — Vdridatın ademi kifayeti halinde vilâyetin naktî muavenet hissesi.

Bu hisse vilâyetin taksidile nisbidir. Buna santimde demografik denir.

4 — Maahaza kommün muhakkak surette masrafın yüzde onunu tediye etmek mecburiyetindedir.

Kalabalık ailelere muavenet masrafının vilâyet hisselerine gelince: Bu mes elenin idaresi kontrol masrafına vilâyet iştirak etmek mecburiyetindedir. Ve nihayet vilâyetin iştirakile de temin edilemediği takdirde muavenet masarifatı kapatacaktır.

Meccani tıbbî muavenet

Meccani tıbbî muavenet teşkilâtı gün geçtikçe kesbi ehemmiyet etmektedir. Evvelce kommünler vilâyet-

ler, devlet için ihtiyarî olan bir vezaif elyevm mecburî mahiyettedir.

Binaenaleyh varidatı olmayan bir şahsa hasta olduğu zaman hiç bir kaydı şarta tâbi olmaksızın hastahaneyeye müracaat eder. Ve açık bulunduğu takdirde hastahanenin hastayı kabul etmesi lâzımdır.

Fransa 1851 tarihinden itibaren meccani tıbbî muavenet mecburî bir şekilde hastanelere tahmil edilmistir. Ve bubaptaki kanun tedavi için maddî bir vasıtaya malik olmıyan her hasta şahsî kommün dahilindeki hastaneye kabul edilmektedir.

Yalnız kommün halkından olması tedavi için para sı olmaması ve hastanede serbest yatak bulunması hastanenin kabulü için kâfidir.

Maahaza ikametgâhta meccanen tedavi usulü de hem kommün ve hem vilâyet için daha az masraflı ve hasta için ziyade arzu edilen şekildedir. Binaenaleyh hastaneler varidatının bir kısmını meselâ rub'unu veya sülüsünü ikametgâhlarda meccani tedavi masrafına hasrederlerdi.

Bundan maada ikametgâhta meccanen tedavi usulünü temin için umuru hayriye büroları ayrıca tahsisatlarının bir kısmını bu şekil için tahsis ederlerdi. Bu tecrübe iyi bir şekil verdiğiinden bu usul memlekette tamim edilmiş ve 1873 kanunu bu noktadan tevsi edilmiştir.

Binaenaleyh vilâyetler kendi hudutları dahilinde meccani tıbbî muavenet büroları tesis etmeğe başlamışlardır. Bu baptaki masarif evvelce vilâyetler tarafından deruhte edilmişse de masarifi daimelere kommünler de iştirak ederler. Meccani tıbbî muavenet bürolarının yalnız vilâyetlerde tesis ihtiyacına kifayet et-

mediğinden tahminen 16 milyon halk teşkilâta istifade edemeyecek bir vaziyette kalmıştır.

1893 kanunu bunun üzerinden teşkilât tevsi edilmiş ve memleket meccanî tıbbî muavenet dairelerine taksim edilmek suretile memleket halkı müstefit kılınmıştır.

Meclisi umumî teşkilâta karar verdiği gibi her kommüne dairelerden birine raptedilmiştir. Nihayet 1913 tarihli kanun bu teşkilâta kommünlere teşmil etmiştir.

Evvelce vilâyet ve kommünler malik oldukları vesaitin derecesine göre yani vaziyeti mâliyelerine göre bü masrafa iştirak eder, yahut meccanî tıbbî muavenetini temin etmekle mükellef oldukları halde 1913 kanunu meccanî tıbbî muavenet usulünü ve kadrosunu ve masrafının tayinini devlete bırakmış, vilâyet ve kommünlerde mecburî olan bu masrafı temin etmekle mükellef tutulmuştur.

Meccanî tıbbî muavenet sistemi nasıl işler. Bu teşkilâta birinci derecede meclisi umumî azalan, vali, ikinci derecede kazada kaymakam, kazanın umumî meclisi azası, kaza sulh hâkimi, üçüncü derecede ise mer ve kömmün meclisi vardır. Dördüncü derecede ise meccanî tıbbî muavenet komisyonu ve hastanelerdir.

Meccanî tıbbî muavenet idare komisyonu merden kommün meclisi azasının iki Zat ve valinin dört delekesinde teşkil eder.

Bunlar müessesatı umumiyyeden olduğu gibi memurlar da devlet memûrlarındandır.

Bu teşkilâtı en son memurları meyanında doktor eczacı, ebe memurini idari vardır.

Meccani tıbbî muavenet teşkilâtından yalnız vatandaşlar istifade eder. Ecnebilerin istifade etmesi ancak bunların tâbi oldukları devletin mütekabil itilâflar yapmış olması ile kabildir.

Meccani tıbbî muavenetten had derecede hasta olanlar geçici hastalıklar ile musap olanlar. Kadınlar ve paralılar istifade edebilirler.

Meccani tıbbî muavenetten kretik hastalar istifade edemez. Bunlar darülâcezelere sevk edilirler.

Meccani tıbbî muavenetten istifade etmek için hastaların varidatı hususiyeleri olmaması lâzımdır. Bu tabirden maksat meccani tıbbî muavenetten ancak fakirler istifade edebilirler. Bunların meccani tıbbî muavenet bürolarının listelerine dahil olmaları lâzımdır. Yani hasta olmadıkları zamanda ancak kazançları ile geçinebilip te hasta oldukları zaman hastalıklar için para sarfettikleri takdirde fakir düşecekler, evvelce listeler dahil olurlar.

Müessesatı hayriye bürolarının listelerine dahil olmakla meccani tıbbî muavenet bürolarının listelerine dahil olmak başka başka şeylerdir. Birine kaydolmak, diğerinden istifadeyi iltizam etmez. Bu liste meccani tıbbî muavenet bürosu tarafından ihzar edilir. Bir heyete bir doktor kommünün tahsildarı ve eczacı bulunur.

Bu liste bilâhare kommün meclisi tarafından tasdik edilir. Zira bu husustaki masarifi kommün temin edecektir.

Listeler tasdikten sonra ilân edilir. Sehven listeye ithal edilmeyenlerin hakkı itirazı vardır. Diğer taraftan sene esnasında da bir hasta müstacelen listeye ithal edi-

elebilir. Bu ithalde komisyonun maddeten içtimai imkânı olmazsa resen mer tarafından ve yahut meccani tıbbî muavenet bürosu tarafından ifa edilebilir.

Ve derhal valiye malûmat verilecektir ki bu da sekiz gün zarfında hastanın muaveneti umumiyyeden istifade etmesine karar verir. Bu itibarla hastanın ilk sekiz gün zarfındaki masrafını kommün temin etmiş olur.

Sekiz gün mürurunda hastanın masarîf muaveneti umumiyyeye geçmiş olur ki bu suretle vilâyet ve yahut devlet tedavisini deruhte etmiş olur.

Doktor ücretleri de iki şekilde tediye edilir.

1 — Her kanunda resmî bir doktor vardır ki bilâücret her fukara olan hastayı tedavi eder. Doktor vali tarafından tayin edilir.

Ve ücretini vilâyet verir. Bu ücret nisbidir. hastanın adedine göre ve yahut ta maktudur.

2 — Muaveneti umumiyyeye ihtiyacı olan hastalar muayyen bir tarifeye tâbi bir ücret ile tedavi olunurlar. Bu ücretin miktarını meclisi umumî tayin eder. Bu ücret mukabilinde hasta tedavi etmek istiyen doktorlara muaveneti umumiye doktoru namı verilir.

Bu şeklin diğer sisteme daha müreccah olması bu şekilde doktorların adedinin çok olması ve hastaların daha ziyade emniyet ettikleri doktorlara gitmesini temin etmesidir.

Hastaların hastanelere yatırılması ancak kendilerinin evlerde tedavi edilememelerde kaimdir. Hastaneye kabul edilebilmek hastane heyetinin kararına müttevakkıftır.

Hastanelerde bazan eşhası hususiye yatak ihdas edilebilir. Zenginlerin hastanelerde yatakları vardır. Fakat bu yatakta ancak kendilerinin muvafakatile hasta kabul edilebilir.

Her fakir olan hasta kommün hastanesine kabul edilecektir. Bu bir esastır, binaenaleyh hastaneler olmıyan kommünler hastaneler olan kommünler ile bu hususta bir itilâf yapmak mecburiyetindedirler.

Vilâyetlere gelince kendi nüfuslarına göre hastanelerde yatak bulundurmakla mükelleftir. Hastaları istiap edecek miktarda yatağı olmıyan hastaneleri tevsi etmek mecburiyetindedirler. Elyevm hastaneler hususatı daireleri ihdas etmek suretile yataklarını tezyit etmektedirler.

Fakir olan hastayı hanesinde tedavi eden doktor hastanın evde tedavi edilemeyeceğini anladığı dakikada hastaya bir vesika verip kendisini hastaneye sevkedecektir.

Bu vesikanın mahallî muaveneti umumiye bürosu reisi tarafından imzalanması lâzımdır. Bu vesika üzerine hasta hastaneye kabul edilecektir.

Tabiî müstacel vakayide bu formalitenin bilâhare ikmali caizdir.

Vilâyet hastahaneleri ile kommün hastahaneleri teşkilâtı arasında fark olduğu gibi kommün hastahaneleri şahsiyeti medeniyeyi haizdirler. Ve kommünün şahsiyeti ile hiç bir rünasebeti yoktur ve bir komisyon tarafından idare olunur.

Vilâyet hastahanelerine gelince bunların şahsiyeti medeniyeleri yoktur ve bir müdür tarafından idare edilir. Ve şurasını da işaret etmelidir ki bu gibi muaveneti

umumiye'nin kommün vilâyeti hastahanelerine pek nadir olarak kabul edilir. Zira muaveneti umumiyeye muhtaç olmıyanlar muaveneti umumiye hastahanelerinden az bir ücretle istifade etmesi noktai nazarı kabul edilemez. Ve onun için ahvali fevkalâde de muaveneti umumiye hastahanelerine kabul edilecek ücretli hastaların ücreti geniş olarak tesbit edilir. Tabiî muaveneti umumiye hastahanelerinden amelelerin istifade etmesi tabiidir. Bunların tediye edecekleri ücret tedavilerinin hakikî maliyet ücretidir. Bu ameleler ekseriyetle iş başında kazazede olan amelelerdir.

Hastahanelerin masarifi varidatı ile fevkalâde masraf varidatı:

Alêlâde masraf varidatı:

1 — Memurin maaşatı fazla varidattan devlete veya kommüne verileceği hususuna binaen ve eşyanın masarifine yatak ve levazım satın alma çamaşır, ilâç ve saire.

Fevkalâde masarifi:

1 — Yeni paviyon inşaatı veya tamiratı ve dava masrafı.

Alêlâde varidatı:

Hastahanelerin emlâki fakirler hissesi terhin sandıklarının hisseleri, kabristan hisseleri «kubbeler satın alınır ve hastahanelerin hisseleri vardır.» Ücretli hastaların verdikleri ücretler de hastahanelerin varidatı meyanındadır. Vaziyetlerde hastahanelerin fevkalâde varidatı arasındadır. Hastahanelerin ücretleri hastahane idare komisyonu tarafından tanzim ve kommün meclisinin tasvibinden sonra vali tarafından tasdik edilir.

Valilerin re'sen hastahane bütçelerine bazı masarifi ithal edip edemeyecekleri mevzuu bahsolmuş ve Şûrayı Devlet valilerin bu hakkını kabul etmiştir.

Bu hakkın kabul edilmesine saik te hastahaneler emlâk ve emvalinin alacaklılar tarafından haczedilmemesi keyfiyetidir.

Mademki bunların emval ve emlâki haczedilemez, her halde mafevk bir makamın hastahaneler bütçelerine re sen bazı masarif kaydedebilmeleri kabul edilmelidir,

Hastanın kanunen bakmağa mecbur olduğu zengin ailesi mevcutsa tabî hastahane ücreti tedaviyi kendisinden tahsil edecektir.

İdarî eşhası hükmiye arasında hastahane ve meccani tıbbî muavenet masraflarının taksimi:

Kommünler: Kommün dahilinde ikametgâhı olan hastaların tedavi masraflarını temin ile mükelleftir. Ve kommün dahilinde hasta düşen ve kommün dahilinde ikametgâhı olmıyanların ilk on günlük tedavi masrafları.

Vilâyet: Vilâyet dahilinde ikametgâhı olan hastaların tedavi masrafları ve kommüne verecekleri hissei muavenet.

Devlet: Muaveneti umumiye itibarile ikametgâhı olmıyan hastaların tedavi masarifi ile vilâyete vereceği hissei muavenet umuru hayriye bürolarının meccanî tıbbî muavenet etmeleri mevzuubahs değildir. Vilâyet tıbbî muavenet bürosu masarifatı: Memurin maaşatı veya ücretleri ikametgâhta tedavi, bu masarifi hastaların nakli ve hastahanelerde hastaların tedavi ücreti.

Fevkalâde masraf meyanında da büyük tamirat ve inşaat masarifi vardır.

Muaveneti umumiyyeden istifade ettirmiştir. Muaveneti umumiye kendisine sekiz hafta müddetle asgarî ve azamî bir miktar arasında tesviye temin etmiştir. Bu muavenet kadının hakikaten çalışmamış olmasına mütevakıftır.

Lahusalara naktî muavenet kommünlerin mecburî masarifi meyanında bu masraf bazen muaveneti umumiye bürolarının hastahanelerin muavenetleri ile temin edilir. Ve kommünlerin varidatı kifayet etmediği zaman noksan vilâyetten alınacak naktî muavenet ile ikmal edilecektir.

Lahusalara muavenet hizmeti elyevm vilâyet tarafından teşkil edilmektedir.

Binaenaleyh vazı hamil edecek olan kadınlar vilâyet merkezine gitmek mecburiyetindedirler.

Vilâyet masarîf atını bu husus için yapılan ile temin ettiği gibi ademi kifayeti halinde devletten alınacak naktî muavenet ile kapatmaktadır.

Mecnunlara muavenet

Mecnunlar evvelce hastahanelerde ve yahut hastahanelerin hususî paviyonlarında tedavi edilirken bilâhare bunların tedavisi umumî ve daha vâsi bir teşkilâta tâbi tutularak timarhaneler vücade getirilmiştir.

Ve nihayet her vilâyetin mecnunları tedavi ettirmesi mecburiyetini kanun tesbit etmiştir.

Binaenaleyh bu mecburiyet üç şekilde tahakkuk etmektedir.

1 — Vilâyette umumî bir timarhane ihdası.

Tıbbî muavenet bürosunun noksan varidatını ekseriyetle kommün ikmal etmektedir.

Bunda oktruva resmine ve yahut bilâvasıta vergileri ilâve edeceği munzamlar ile ikmal etmektedir.

Tabiî kommünün vilâyetten alacağı hissei muavenet te başkadır. Vilâyette bu gibi muavenetlerde bulunabilmek için tabiatile devletten hissei muavenet almaktadır.

Lohusalara muavenet

Lohusalara muavenet mes'elesi Fransa'da 1893 kanunile başlamıştır. Bu kanun lohusaları hastahanelere kabul edilmesi lâzımgelen hastalar gibi telâkki etmekte idi.

1909 kanunu gebe olan kadınlara ihtiyacı olan istirahatı temin etmiş ve eğer maişetini temin için çalışırsa vaz'ı hâmil esnasında mevkiini ve hizmetini muhafaza etmektedir.

Bu kanun ihtiyacı tatmin ettiği için 1913 senesinde bazı tadilât yapılmış ve bu kanun lohusa kadının hukukunu tesbit etmiştir.

Gebe olan kadın evinin haricinde çalışırsa bir müddet işini terkedebilir. Ve bundan dolayı hiç bir tazminata mahkûm olamaz. Ve müessesatı sınaie ve müessesatı ticariye kurtuluşlarını takip eden dört hafta zarfında vaz'ı hâmil etmiş olan kadınları istihdamdan menedilmişlerdir.

Fransa'da evinin haricinde maişetini temin için çalışan ile kendi evinde yevmiye ile çalışan her kadını.

2 —Yahut timarhaneler olan bir vilâyette itilâf aktedip vilâyetteki mevcut delilerin berayi tedavi vilâyete göndermek.

3 — Hususî timarhaneler eshabile mukavele aktedip hastalarını oraya tedaviye göndermek.

Timarhaneler hastalar gibi bir komisyon tarafından idare edilmeyip mes ul ve salâhiyettar bir müdür tarafından idare edilir.

Timarhanelerdeki komisyonların istişarı ve san'ati vardır.

Yalnız nezaret etmekle iktifa etmektedirler.

Mecnunların emvalinin idaresi de komisyonların cümlei vezaifindendir.

Her timarhanede müdürden maada bir de sertabip vardır ki bu zat yalnız fennî mesail ile meşgul olur.

Maahaza vilâyet timarhanelerinden maada kommün hastahanelerinde de aklî hastalıklar için hususî teşkilât mevcuttur.

Hususî timarhaneler ancak idarenin müsaadei mahsusasile açılabilir. Tabîî böyle müessese küşadı bir takım şeraite tâbidir.

Timarhanelere kabul iki şekilde olabilir:

1 — Ya kendi arzusile, - 2 — Yahut resen timarhaneye konulur.

Burada kendi arzusile demek hastanın arzusile değil, belki ailesinin arzusile demektir. Zira hastanın kendi vaziyeti hakkında bir fikri yoktur. Ailesi tarafından timarhanelere konulacak hastalar için evvelâ resmen aile tarafından bir talepname ihzar edilmesi ve saniyen

hükümeti tıbbî tarafından hasta muayene edilip hakikaten malûliyeti tebeyyün etmelidir. Zira bazı aileler menfaat, adavet ve intikam mülâhazaları olmyanları da hasta olmuş gibi timarhanelere sevketmektedirler.

Bu birinci muayeneden sonra müessese hastanın hastahaneye kabulünden üç beş gün sonra tekrar hastayı muayene edip kat'î raporunu verecektir.

Re'sen timarhaneye, sevkette mes'alesine gelince: Emniyeti asayışı umumiyeyi ihlâl eden bir mecnun vali kararıle re'sen timarhaneye sevk edilir. Vali kararımın esbabı mucibeli olması ve timarhaneye sevki icap ettiren sebeplerin zikri mecburidir.

Zira bu tedbirin hürriyeti şahsiye ile alâkadar olduğu meydandadır.

Timarhaneler müfettişi doktorlar tarafından teftiş edildiği gibi adliye tarafından sık sık ciheti adliyeden teftiş edilmektedir.

Bundan maksat hürriyeti şahsiyenin lüzumsuz ve haksız yere tecavüzden masuniyeti temindir. Binaenaleyh iadei afiyet eder etmez bir hasta derhal tahliye edilmelidir.

Re' sen vali tarafından timarhaneye sevk edilmiş olsa bu takdirde tahliye de yine derhal onun mezuniyetile yapılır.

Fakat valinin mes'eleyi tehiri mucibi mes'uliyetidir. Vilâyet timarhaneleri varidatı masarifatı vilâyet bunu bütçesinden verir. Ve meclisi umumî tasvip etmektedir.

Timarhanelerin masarifatı hastanın nakli masrafı, hastanın timarhanede kaldığı müddet icap ettiği masraf teftiş masrafı.

Timarhanelerin varidatı:

Kommünlerin hisseleri vilâyet bütçesinin temin ettiği masrafı devletin vereceği naktî muavenet.

Malûl ve gayri kabili tedavi ihtiyarlara muavenet

Muaveneti umumiye kanunlarının iştigal ettiği talisiz betbahtların son katagorisinde malûller ve gayri kabili tedavi ihtiyarlar teşkil eder.

Muaveneti umumiye kanunları bir çok zaman bunlar ile meşgul olmamışlar, hatta malûl ve gayri kabili tedavi ihtiyarlar muaveneti umumiye mes'elesinden ziyade basireti içtimaiye mes'elesi olarak telâkki etmişlerdir.

Malûl ve gayri kabili tedavi ihtiyarlar darûlacezelere yerleştirilir.

Hastahaneler ile darûlacezeler arasında mühim ve esaslı bir fark vardır.

Hastahaneler kommün dahilinde hasta olanların hiç bir kaydı şart aramaksızın kabul etmek mecburiyetindedirler. Halbuki bu mecburiyet ile mukayyet değildir. Binaenaleyh darûlacezelere kabul edilmek için idare komisyonunun kararı valinin tasvibi şarttı. Kornişyonda malûl ve gayri kabili tedavi ihtiyarlara ikametgâh malûliyetinin nev'i ve vaziyeti mâliyesini tetkik ederdi.

Darûlacezeler varidatlarının kommünlerin vereceği tahsisatlar ile kendi emlakinden alacak varidat ve

bir de malûllerin çalışmalarından tahassül eden ücretlerden temin ederlerdi.

Malûllerin ücretlerinin 2 sülüsü idare tarafından masraflarına karşılık ittihaz edilir ve bir sülüsü de kendilerine verilirdi.

Tabî bu varidat kifayet etmediğinden vilâyetler ve kommünler ameleye tekaüt sandıkları tesisi mesailile meşgul olmak mecburiyetinde kalmışlardır.

Zira en ziyade ihtiyaç gösteren amele sınıfı olmuştı. Bu itibarla vilâyetler ve kommünler müştereken amele bürosu tesis etmeğe başlamışlardır.

Bu büroya dahil olmak ve yahut bu bürolardan istifade etmek için. 1 - Vatandaş olmak, 2 -Muaveneti umumiye bürosu tarafından fakir ve zarureti müsâddak olmak, 3 - Çalışıp para kazanacak bir vaziyette olduğu heyeti tıbbiye tarafından musaddak olmak, 4 - Yetmiş yaşını ikmal etmiş bulunmak şartları aranırdı.

Amele tekaüt sandığından almakta olduğu tahsisat ile şahsî varidatı kifayet edenlerin amele tekaüt bürolarından istifade etmeleri mevzuubahs olamazdı.

Fakat bu teşkilâtta nakâfî idi. Nihayet Meclisi Meb'usan basireti içtimaiye encümeni İçtimaî ihsanları temin etmek lüzumunu hissedip 1905 senesinde bu bapta birer kanun ihzar edip heyeti umumiyeye kabul ettirmiştir.

Bu kanunun birinci maddesi mucibince her vatandaş muaveneti umumiyeden istifade edecektir; Şahsî varidattan mahrum olan malûl ve gayri kabili tedavi ihtiyarlara muavenet mecburidir.

Bu itibarla malûl ve gayri kabili tedavi ihtiyarlara muavenet mes elesi kommün veya vilâyet ve yahut devlet için mecburî bir şekil almıştır.

Bu kanunun malûl ve gayri kabili tedavi ihtiyarlara muavenet noktasından tesbit ettiği şerait şunlardır. Vatandaş olmak ve şahsî idare varidatı olmamak 70 yaşında olmak hastalığının gayri kabili tedavi olmak itibarile çalışamıyacak ve para kazanamıyacak bir vaziyette olmaktır.

Ailesinin varidat almak bu kanunlardan istifade etmek, edememeği intaç eder.

Ecnebiler mukabili bilmisil cari olmak itibarile bu müesseselerden istifade edebilirler.

Bilâhare sin mes elesi 70 den 65 şe tenzil edilmiştir. Bugün bir hizmetin teşkilâtı vilâyetlere mevdudur. Devlet ve kommün masarife iştirak etmektedir. Şayet vilâyetler bu teşkilâtı vücude getiremeyecek olurlarsa hükümet re sen Şûrayı Devlet kararile teşkilâtı ihdas edecektir.

Darülacezelere evvelce malûlin kabul edilirdi. Halbuki 1905 kanunu kabul keyfiyetini kat'î bir şekle sokmuştur. Yalnız malûl bir veraset dolayısıle bir servet elde edebilir. Bu takdirde pek tabiî olarak kabul keyfiyeti iptal edilir.

Ve malûle darülâcezelere yine kabul kararını veren heyet kararile çıkartılır.

Muaveneti umumiye teşkilâtını fazla masraftan vikaye için malûle kendi hanesinde tedavi edilmesine ve daha doğrusu kendi hanesinde her ay muayyen bir tahsisat vermek suretile muavenet edilir.

Bu takdirde verilecek tahsisatın miktarını kommün meclisi tayin eder. Vali bilâhare Dahiliye Vekâletince tasdik olunur.

Bu tahsisatın nisbeti her kommün için değişir. Tahsisat miktarı kommündeki esrarın gali olup olmaması ile tayin eder.

Şu halde tahsisat miktarı esar tenzil ettikçe de tebeddülâta uğraması tabiidir.

Diğer taraftan muavenete mazhar olan malûl pek az miktarda şahsî varidata da yeniden malik olsa yine tahsisatı azaltır.

Verilecek tahsisatın her sene defaten verilmesi kabil olduğu gibi her ayda verilmesi mümkündür.

Bu hususta büronun vereceği karar dairesinde hareket olunur.

Ve hatta tahsisatın muhakkak surette nakten verilmesi de şart değildir.

Kıranın verilmesi ve yahut ekmek veya mahrukat vesikası da verilir.

Verilen tahsisatın kabili haciz olamayacağını söylemek zaittir.

Tahsisat alâkadarın ikamet ettiği mahalde kendisine ve yahutta irae edeceği kimseye verilir.

Komünlerin malûl ve gayri kabili tedavi hastaları hakkındaki masrafları,

1 — Doktor ücreti.

2 — Darülâceze nakil masarifi ve tahsisattır.

Ve kommünün mecburî masarifi meyanındadır.

Vilâyetlerin masrafı:

1 — İkametgâhı vilâyet dahilinde bulunan malûleyn için kommünün deruhte ettiği masraf,

2 — Kommünlere bu hususta vereceği muavenet,

3 — Vilâyet bürosunun masrafı.

Devletin masrafı:

1 — Muayyen ikametgâhı olmıyan malûleyn için kommünün deruhte ettiği masarifi misilli masarifi.

2 — Vilâyete vereceği muavenet tahsisatı.

3 — Umum büroların idare ve kontrol masarifi.

4 — Kommünlere fevkalâde muavenet, ikametgâh tayini hususundaki ihtilâfat vilâyet idare heyetlerinin kararile hal ve fasledilir.

Umuru hayriye büroları

Umuru hayriye bürolarının muavenet hususunda ve iane tevziinde hiç bir mecburiyetleri yoktur. Muavenet edip etmemek hususunda tamamen serbesttirler.

Umuru hayriye büroları kâfi miktarda varidat temin edebilecek komünlerde umuru hayriye bürolarının tesisine karar vermiştir.

Bu itibarla muavenet büroları umuru hayriye büroları makamına kaim olarak icrayı faaliyet etmektedir.

Maahaza meccani tıbbî muavenet bürolarının mevcut olması ayrıca umuru hayriye bürolarının tesis etmesine ve yahut mevcudiyetine mâni değildir.

Umuru hayriye bürolarını fenniyen idare eden bir komisyon tarafından idare olunur ve mer riyaset eder.

Umuru hayriye bürolarının azaları ekseriyetle kadındırlar. Komisyonun müsamahai mahsusu ile toplar-

lar. Ve muhtacı muavenet olanlar tevzi ederler. Ve bir tevzi hususunda tamamen serbesttirler.

İstediklerine istedikleri miktarı gerek nakten ve gerek aynen muavenet edebilirler.

Umuru hayriye büroları muhtacı muavenet olanlara tevzi edeceği eşyayı satın almak için idare komisyonunun kararını almak mecburiyetindedirler.

— Paris'te —

Muaveneti umumiye teşkilâtı

Diğer vilâyet ve kommünlerde muaveneti umumiye mesalesi muhtelif müessesat ile tedvir edilirken Paris'te muaveneti umumiye teşkilâtı namı altında temerküz ettirilmiştir.

Muaveneti umumiyenin yegâne teşkilâta olan bir müessese şahsiyeti hükmiyeyi haizdir. Hakikatte bu şahsiyeti hükmiye bu müteaddit eşhası hükmiyeden mürekkep bir sendikadır.

Merkezi olan bu şahsın etrafında umuru hayriye bürolarına, hastahaneler, darülâcezeler gibi küçük küçük eşhası hükmiye vardır. Fakat bu eşhası hükmiye birbirleriyle mezcedilmiş bir halde değildir.

Ve her biri ayrı ayrı şahsiyetlerini muhafaza etmektedirler.

Paris muaveneti umumiyesinin resikârında ücretli memur ve bir müdür vardır.

Bütün muaveneti umumiye hidematını idare eder. Ve bütçesini ihzar eder. Ve tasdikinden sonra tatbik eder.

Masarîfin emri itasıdır. Hesabatı mercii aidine takdim eder. Mahakim huzurunda muaveneti umumiye teşkilâtını temsil eder. Bu temsil keyfiyetini tabî kendisine merbut olan diğer eşhası hükmiye de şamildir.

Müdüre muavenet eden bir heyet vardır. Bu heyet yalnız istişaridir.

Şu halde Paris'te muaveneti umumiye teşkilâtı bir bütçe ile temerküz edilmiştir.

Fakat altı şubeyi ihtiva eden her dairenin kendi varidat ve kendi masarifatı vardır. Ve bunların bütçelerinin heyeti umumiyesi muavenet teşkilâtının bütçesini teşkil eder.

Altı şubenin şu halde altı bütçesi vardır.

1 — Şubenin kendi masrafı vardır ki muaveneti umumiyenin hissesi ve kommünün muavenet tertibinde verdiği tahsisat ile kapatılır.

2 — Mağazalarının bütçeleri Paris muavenet teşkilâtı tasarrufu temin için bazı tesisat vücade getirmiştir. Meselâ teşkilâtın fırını, kasap dükkânı, şarap mahzeni, eczahaneler hali vardır.

Mağazalar teşkilâtının ihtiyacı olduğu malzemeyi toptan satın alırlar.

3 — Her umuru hayriye bürosunun bütçesi kendine ait varidat ve masarifat ile bütçesini tanzim eder.

4 — Hususî bazı müessesatın bütçeleri Paris muavenet teşkilâtı bazı müessesatı idare ederler. Bu müessesatın hususî varidatı vardır.

Meselâ zengin birisi vefat ederken bu müessesenin tesisini vasiyet eder.

İşte bu müessesatın idaresini Paris muaveneti umumiye teşkilâtı deruhte etmiştir.

Bu müesseselerin varidatı masarifatını kapatmıyacak olurlarsa muaveneti umumiye bütçeyi kapatmak için lâzım gelen tahsisat ve muaveneti yapar.

5 — Fevkalâde bütçe bazı defa muaveneti umumiye teşkilâtı, mühim bazı inşaat yapmak ister, bu hususta elde edeceği fevkalâde varidat fevkalâde masarife karşılık olarak gösterilir.

6 — Sermayenin bütçesi bazı defa da muaveneti umumiye teşkilâtı emvali gayri menkulesini menkul emvale tebdil etmek ister ve yahutta menkul emvalini gayri menkule ile değiştirmek ister.

Tabîî bunun bir hesabı ve yahutta bir bütçesi olmak lâzımdır.

Basireti içtimaiye ***Umumî prensipler***

Prensip olarak basireti içtimaiye menfaattar olan şahsın kendi sây ve amelenin netayici maddiyelerinden bir kısmını ne kadar az olursa olsun galendirmek üzere müessesatı hususiyeyi tevdi etmek suretile bir tarafa koyarak mevcudiyetini kendi sebebile idame edemediği gün bir srmaye ve yahutta bir irat temin etmesinden ibarettir.

Basireti içtimaiyenin icap ettirdiği şahsî gayret ve talep ettiği manevî inzibat basireti içtimayenin mer'î ve manevî olan tesirinden dolayı artık muaveneti umumiyeye ihtiyaç olmadığı hususunda bazı müellifler ifrata sevketmiştir.

Halbuki hakikatte basireti içtimaiye ve muaveneti umumiyenin bir diğeriyle mevcut olması lâzımdır. Hatta elzemdır. Çünkü mevzuları aynı değil başka başkadır.

Muaveneti umumiye kendi kendilerine muavenet etmek imkânı olmıyan eşhasa muhatap olur.

Çocuklar, hastalar, mecnunlar, malûller ve gayri kabili tedavi olanlar gibi bu eşhas arzuları hilâfına olan bir takım sebeplerden dolayı kendi kendilerine muavenet imkânı olmıyanlardır.

Basireti içtimaiye müessesatmdan bazıları menfaattar olanların sâyi şahsilerinin netayici maddiyesinden asgarî bir kısmını toplamak ve gallandırmak ve çalışmıyacağım bir zamanda maişetini ve yahutta çocuklarına bir irat ve yahutta hastalığının tedavisini temin için bir sermaye teşkiline hâdimdir.

Diğer bazı basireti içtimaiye müessesatı da menfaattar olanlara emvali gayri menkule tedariki için lâzım gelen vesaiti temine hâdimdir. Bazı defa da hane ve bazan da bahçe tedariki bu kabildendir.

Ucuz mesken şirketlerinin mevzuu da bu gibi şeylerdir. Diğer bazı basireti içtimaiye müessesatı da menfaattar olanlara çalışmadıkları halde yevmiyelerini tedarik etmek suretile bazı menafii temin eder. Hastalık ve kazalara karşı tesis eden müessesat gibi.

Diğer bazıları da dul kadınlara kaydı hayat şartile bir irat ve yahutta kendi kendilerine iâşe edebilecek bir dereceye gelinciye kadar çocuklarına muavenet temin ederler. Bazıları ise aile reisinin tedfin masarifini temin ederler, diğerleri de aile reisi çalışmadığı zaman ailenin maişetini temin ederler.

Bu müessesatın bazı tesisleri tahakkuk edebilmek için tabîi birinci derecede istikbaldeki tehlikeleri düşünerekten menfaattar olanların bazı tediyatta bulunmaları icap eder, ikinci derecede patronlar fedakârlık ederek bunlar için tediyatta bulunurlar.

Nihayet üçüncü derecede bu gibi müessesatı servetlerde himaye edenler ile devlet sulhu içtimaiyi muhafaza ve temin için tevdiatta bulunur.

Şu halde bu üç sınıf eşhası basireti içtimaiye müessesatını tesis için tevdiatlarını birleştirmektedirler. Tabîi bütün basireti içtimaiye müessesatının vasıfları yeknasak değildir. Bazıları temettü maksadile muamelâtı tüccariye üzerine müessistir.

Meselâ sermaye birleştirme maksadile teessüs eden tasarruf şirketleri maktu prim üzerine müessis sigortalar. Hayat iratları bunlar para aldıkları müşterilerine karşı taahhüt ettikleri vecibeler ile para verdikleri müşterilerden temin ettikleri hukuk farkından istifade etmektedirler.

Bazı müessesatta maddî menfaati bertaraf ederek tamamilе gayri tüccari bir vaziyette hareket ediyorlar. Bunlar menfaattar bir kaç kişinin bir araya gelmesile tesis çdip bazı muhataralara karşı cephei vaziyet almaktadırlar. Nitekim muaveneti müteakabile şirketleri bu meyandadır.

Bazı defa da basireti içtimaiye müessesatı doğrudan moğruya patronların tesislerdedir.

Bunlar bazan yalnız patronlar tarafından devam ettirilir. Bazan da amelelerin yevmiyelerinden temin ettikleri tevkifatile sermayeleri çoğaltılır.

Pek tabîi olarak hükümet basireti içtimaiye müessesatında mühim rol oynamakta ve muhtelif suretler ile müdahale etmektedir.

Amelenin tasarrufu üzerine müessis basireti içtimaiye müessesatının namuskâr ve pratik ellerde bulunduğu kani olmalıdır.

Aynı zamanda müessesenin devam edeceğine emin olmalıdır. Devletin bu nezareti gayet mühimdir.

Zira müessese uzun vadeli hukuku vecaip deruhte edeceğinden hükümet müessese henüz tesis etmeden evvel müessesenin tesisi ne esas üzerine iptina edildiğini hesabî bir şekilde tetkik etmek mecburiyetindedir. Ve ciddî esaslara iptina edildiğine emin olmalıdır. Hükümetin vazifesi yalnız sui istimale ve dolandırılıcığa mâni olmak değildir.

Bir çok defa gayet namuskâr ellerde bulunan müesseseler fena hesap neticesinde kapılarını kapatmışlardır.

Müessese tarafından deruhte olunan vecibeler. Şirketin varidatını kat kat fevkinde olmasından alâkadaranın hukuku mümessil olmuştur.

İşte devlet bu cihetlerde de müdahale etmek lüzumunu hissetmiştir.

Tabiatile devletin bu şekildeki nezareti yalnız müessesenin tesis edildiği zamana münhasır olmayıp müessesenin bütün devamı müddetince idame edilecektir, ilk senelerde bu gibi müessesatın varidatı tabîi daima fazladır. Ve sermayeler daima fazlalaşır. Biraz sonra müessesatın taahhüdü ziyadeleşecektir. O vakit olacaktır. Fakat biraz sonra taahhüdat tezaüfü ancak buluna-

caktır. Her ay müessesenin hini tesisinde hesap yanlış yapılmışsa işte o zaman inhidam başlamıştır.

Hini tesiste hükümetin müdahalesi iki şekilde tezahür eder,

1 — Bu gibi şirketler müsaadei mahsusa ile teessüs eder.

2 — Ve yahutta alâkadaranın talebi ile alelûsul tescil edilir. Tabîî müsaade veya teşçil muamelesi şirketin nizamnamesinin tasdikına tekaddüm eder.

Müessesenin faaliyeti zamanındaki devletin mürakabesi müessesenin evrakı sübutesinin tetkikine münhasırdır.

Yalnız devlet müessese tarafından vaki olan taahhüdâtın ifası için lâzım gelen sermayenin daima müessesenin elinde hazır bulunmasına dikkat eder. Ve bilhassa bu gibi müessesatın eshamı ve tahvilât borsalarında çok muamele yapmasına itina olunur. Tabîî bu teftişat bazı devlet memurları tarafından ifa edilmektedir.

Devletin bu gibi müessesatı teşvik ve tergip ettiğini ilâve etmek lâzımdır. Bazan bazı vergilerden muafiyet bahşettiği gibi ayrıca maddî muavenette de bulunmaktadır. Devlet basireti içtimaiye müessesatını yalnız vergilerden istisna suretile ve yahut maddî muavenetle teşvik etmektedir. Bazan kavaidi hukukiye prensiplerini de bu müessesat lehine tadil etmektedir. Meselâ müteehhil kadınları basireti içtimaiye müessesatından istifade hakkı zevçlerinden mezuniyet almaksızın temin edilmiştir. Hatta bazı defa devlet bazı kısım halkı basireti içtimaiye müessesatından istifade etmeği mecburî kılmıştır. Meselâ maden amelesi ve bahriye efradı gibi ni-

hayet devlet sureti hususiyede teşekkül etmiş basireti içtimaiye müessesatma rekabet etmek üzere millî ve resmî müessesat tesis etmekle de basireti içtimaiye müessesatma müdahale etmektedir.

Bu müessesatı umumiyenin vazifeleri henüz basireti içtimaiye müessesatını teşkil etmemiş olan mahallerde halkın bu gibi müessesatını alıştırmak içindir.

Tasarruf müessesatı **Hususî tasarrufların sandıkları**

Hususî tasarruf sandıklarının gayeleri müşterileri tarafından kendilerine emanet edilen mebalîği toplamak ve küçük miktarda olmalarından dolayı zaif ve temettü bırakmayacak bir nisbette olan bu mebalîği büyük bir mikyasta bir sermaye halinde işletmektir. Bu küçük sermayeler gallandırılarak zaman ile sahiplerine oldukça mühim bir sermaye teşkil etmektedir.

İşte tasarruf sandıklarının gayeleri bundan ibarettir. Bu miktar nizamnameleri mucibince haddi gayeyi bulunca tasarruf sandıkları para sahiplerine tebligatı lâzime yapıp mevduatlarını almalarını tebliğ eder.

Aksi takdirde tasarruf sandığı resen para sahibine bir esham ve tahvil satın alır.

Bu müessesat menafii umumiyeye hadim müessesattandır. Bu vasıf bu müesseseyi idare eden müdürün fenniye hizmet ifa etmesinden dolayı verilmiştir.

Halbuki diğer tasarruf hizmetleri menafii umumiyeye hadim müessesat meyanında değildir.

Tasarruf sandığı tesis ya nahiye meclisi tarafından ve yahutta eşhası hususiye tarafından talep edilir. Talepnameye nizamnamesi raptedilecektir.

Bu sandığın merkezi idaresi şekli idaresi fesih ve tasfiye şeraiti tesbit edilmelidir.

Mesai nezareti tarafından tetkik edilen bu talep-iradei milliye ile tekemmül eder.

Her kommünde bir tasarruf sandığı bulunması mecburiyeti ve yahut daha doğrusu her kommünde tasarruf sandığı bulunması müteamil olduğundan memlekette mevcut kommünlerin cümlesinde tasarruf sandığı yoksa ikinci bir sandığın aynı kommünde tesisine mesağ yoktur. Her sandığın bir sermayesi vardır. Buna sandığın şahsî serveti denilebilir.

Mevduatta bulunacaklara karşı bir teminat teşkil eder, sandığın sermayesi ise müessislerin alacakları hissei senedatı mukabili teberrü ve muavenetlerdir.

Sandığın şahsî servetinin kullanılabileceği mahaller aşağı yukarı tesbit edilmiştir. Meselâ:

1 — Devlet eshamı ve yahut devlet kefaleti haiz hususî esham.

2 — Vilâyet ve kommün ve ticaret odalarının ihraç edecekleri obligasyonlar.

3 — Emvali gayri menkule eshamı.

4 — Şahsî servetin ancak % 30 inşaat yapılabilir.

5 — Emniyet sandıklarına istikraz.

6 — Kooperatif şirketlerine istikraz.

7 — Ucuz mesken inşası ve satın alınması.

Tasarruf sandıklarının varidatına gelince şahsî servetinin faizi meclisi umumî ve nahiye meclisi tarafından verilmeyecek muavenet tertibinden paralardır.

Masarif ata gelince: Memurların masarifi ile İdarî masrafı vardır. Tabii icar masrafı da vardır.

Fazla varidat ihtiyat akçesini teşkil eder.

İhtiyat akçesi sandığın fena idaresinden mütevellit zararları kapatmağa tahsis edilecektir.

Tasarruf sandıkları meclisi umumiden ve yahut nahiye meclisinden alınmış beş müdürden ve mahallî eşrafından alınmış on zattan mürekkep bir heyet tarafından idare olunur.

Ayrıca müdür muavini de vardır.

Hakikatte bu muavin sandıkları idare etmektedir, idare heyeti sandığın bütün masarifatını vize ederler. Ve diğer şua batın ihdasına karar verirler. Yalnız sandık nizamnamesinde tadil edemezler ve tadilat ancak tesis hakkındaki formaliteye tâbidir.

Sandığın müşterileri: Tasarruf fikrini inkişaf ettirmek için zevçlerinden ve velilerinden müsaade almağa lüzum olmaksızın kadınlar ve 16 yaşındaki çocuğa sandığın karnelerini alabilirler.

Ve bu mevduatları da yine müsaade olmaksızın istirdat edebilirler. Yalnız zevç ve velilerinin sarahaten memnuiyetleri olmasa tabii her istiyen de sandığın müşterisi olabilir.

İlk mevduatta sandık ismine muharrer bir karne verir. Karne mevduatın tarihi ve miktarını gösterir. Asgarî mevduat bir franktır. Vazii kanun tasarruf sandıklarının bankalar misali istifadeyi mahzurlu telâkki ettiğinden mevduata haddi azamî tayin etmiştir. Meselâ «150» liradan fazla mevduat yapılamaz. Mevduatın istirdadı bazı formaliteye tâbidir. Meselâ her on beş günde bir yapılır. Ve sandık idare heyetinin kararı lâzımdır.

Bunun da sebebi hiç şüphesiz tasarruf fikrinin esaslaştırılmasıdır.

Maahaza prensip itibarile mevduat tamamen istirdat edilebilir.

Mevduat haddi azamiyi bulduğu zaman sandık müşteriyi haberdar eder.

Üç ay zarfında parasını alıp bankaya yatırmak mecburiyetindedir. Aksi takdirde resen bir esham olur. Ve müşteri namına muhafaza eder.

Bir şahsın müteaddit karneleri olamaz.

Kommün tasarruf sandıkları maliye muhasipleri ve maliye müfettişleri tarafından teftişe tâbidir ve her sene bu müfettişler mesai nezaretine bir rapor takdim ederler.

Tasarruf sandığının infazına idare heyeti karar verebilir.

Fransa'da yalnız bu sene memurları için bir tasarruf sandığı mevcuttur.

Hayat sigortası

Sermaye teşkiline Kadim müessesat meyanında hayat sigortaları da vardır.

1 — Hayat sigortaları: Sigortalar muayyen bir müddet muayyen bir prim vermekle muayyen bir meblâğ alacaktır.

2 — Vefat sigortaları: Sigortaları muayyen bir prim veren vefatında veresesi muayyen bir meblâğ alır. .

3 — Şarta muallâk sigorta: Muayyen bir müddet hitamında vefat etmiyecek olursa temin edilen sermaye şahsı salise verilecektir.

4 — Muhtelif sigorta: Muayyen bir müddet hitamında sigortalı bir hayat ile kendisine vefat ederse veresesine verilecektir.

5 — Bir aile efradı müştereken muayyen bir prim verirler, ölenlerin hisseleri yaşıyanların primlerini ziyadeleştirir.

Bu sonuncu şekilde bir çok gayeler vardır. Meselâ verilen primlerin yalnız faizlerini almak.

2 — Verilen primler ile sermayeyi çoğaltmak.

Hayat sigortalarının da diğer basireti içtimaiye müessesatı gibi devletin şiddetli mürakabesi altındadır. Sureti teşkillerinin, inzimamlarının tasdiklerinin muayyen kanun ve nizamlar altında cereyan ettiği gibi pek tabiidir.

Bu husustaki maksadı fikrî tasarruf ile cemiyetlere tevdi edilen mebalîğin hüsnü idaresi ve şirketlerce vaki olan taahhüdâtın namı infazıdır.

«Sigorta şirketlerinin tesis hakkındaki izahata burada lüzum olmadığına kaniim, her halde bunlar da diğer derslerde bahsedilmiştir.»

«Sigorta şirketinin tesisi talebinin tetkiki» Teşçil muamelesi, mezuniyetin istirdadı, şirketin muamelâtının ciddî tetkik ve teftişi teşçil reddedildiği zaman vaki olacak itiraz, sigorta şirketleri nasıl hukukunu iskat ederler. Talep edilen teminat, prim nasıl hesap edilir. Asgarî ve azamî tarife, ihtiyat akçesi mecburiyeti, senevi muamelât raporu, bu raporun resmen ilân, mukavelename defterlerinin mecburiyeti, sigorta şirketinin fazla idare varidatının ne suretle istimal edileceği.

Ecnebi sigortaları şirketlerinin vaziyeti, sigorta şirketlerinin kontrol teşkilâtı, komiserlerin vezaifi, mezuniyet istihsal etmeden icrayı faaliyet eden sigorta şirketlerinin vaziyeti.

Sermayelendirme şirketleri

Sermaye edinme şirketleri hayat sigorta şirketlerinden tefrik edilmelidir. Zira aralarında fark vardır. Sermaye edinme şirketlerinin hayat sigorta şirketlerde müşterek olan noktaları ahalide her ikisinin de mevduat kabul etmeleri ve bu mevduatı sermaye haline vazetmeleri ve bu küçük mevduatı birleştirerek tekrar diğer büyük müessesata tevdi etmeleri ve neticede galeri alâkadarana tevzi etmeleri bu iki teşekkülün arasındaki farklar ise hayat sigorta şirketlerinin hayatı beşer menedile mukayyet bir takım taahhüdata girişmeleri halbuki sermaye edinme şirketleri şürekânın tevdiatını galendirir ve bunlara evvelce takarrür etmiş muayyen bir müddetin inkizasında muayyen bir meblâğ vermeleridir.

Yani bunlardaki muayyen bir tarihte kat'î bir taahhüttür.

Sermaye edinme şirketlerinin tabîi muayyen sermayeleri bulunmak lâzımdır.

Bunların miktarını kanun tayin eder. Ve teminat ihtiyat akçeleri olmaları yine kanunidir.

Sermaye edinme şirketleri için bazı esasat mevcuttur.

1 — Kaydiye ücreti almağı kanun menetmiştir.

2 — Şirketin arzusuna lüzumu olacak masarîfın nisbeti evvelce nizamnamelerinde tasrih edilmiş olmalıdır.

3 — Şirkete mevduatta bulunacakların tevdiattaki teahhurdan dolayı hukukunun ne şekilde iptal edileceği muayyen olacaktır.

Diğer taraftan hini vefatında mirasçıların yalnız bazılarını istifade ettirip diğerlerini mahrum edecek bir şekilde sermaye edinme şirketlerinin polislerinde tadilât yapmak memnudur.

Halbuki sigorta şirketlerinde bu şekle mesağı kanunî vardır. Tasarruf şirketleri

Tasarruf şirketlerde ancak 1913 senesinde meşgul olunmağa başlanmıştır. Esasen bunların adedi gayet mahduttur.

Sermaye edinme şirketlerde olan farklar tasarruf şirketlerinin müşterilerine karşı kat'î taahhüt altında bulunmalarıdır.

Bu şirketler yalnız almış oldukları sermayeyi faizi mürekkeplerde iade etmeği taahhüt etmektedirler.

Diğer şirketler gibi eşkâli mahsusa altında teessüs eder. Nizamnamelerinde meclisi idarelerinin salâhiyeti tesbit edilmiş, olmalıdır.

Nizamnamelerinde kabul ihraç hukukunu iskat ve saire nukat hakkında sarahat mevcut olmalıdır. Tasar-

ruf şirketleri azamî 25 sene için mevduatı gallendirilebilir.

Fenniyen idare edilmiş tasarruf şirketlerinin nezareti basireti içtimaiye nezaretine mevdudur. Nezaretin teftiş ve mürakabesine tabidirler.

Ucuz mesken

Bu mühim ve İçtimai olan eserin gayesi ameleyle ucuz ve sıhhî mesken tedarikidir. Aynı zamanda da müsait şerait ile mal sahibi yapmaktır. Bu hususta ilk kanun 1894 tarihile ise debir çok tadilâttan sonra ancak 1919 tarihli kanun ile tekemmül ettirilmiştir.

Meselâ evvelce hiç bir ev sahibi olmamak ucuz meskenleri işgal etmemek için kâfi telâkki edilirken bilâhare kanuna bu şekil verilmiştir.

Ucuz mesken kanunundan istifade eden evler iki tiptir.

- 1 — Müteaddit ikametgâh ihtiva eden müşterek haneler.
- 2 — Yalnız bir aileye ait şahsî haneler.

Mefruan ikametgâh olan müşterek haneler de kanundan istifade ederler. Yalnız bunların haftalık, aylık ve senelik kiralari hanenin kıymeti icraiyesini 1/10, 1/360 tecavüz etmiş olmasın.

Elyevm komünler kira itibarile yedi sınıfa ayrılmıştır. Ve her birinin azamî kira miktarı tayin edilmiştir. Kiranın tayininde oda adedinin miktarı tabîi icrayi

tesiridir. Elyevm oda başına azamî fiat mahiye 80 franktır.

Ucuz meskenlerin idaresi ile meşgul bir himaye komitesi vardır. Mal sahipleri ucuz mesken sahibi olmak hukukundan istifade etmeleri için hanelerinin sıhhî olduklarına dair bir komiteden şهادetname almak mecburiyetindedirler.

Şهادetname almakta teahhur eden ev sahipleri hakkında alâkadaran sıhhî muaveneti içtimaiye nezaretine müracaat edip ucuz mesken kanunundan istifade şeraitini iptal ettirebilir.

Diğer taraftan maaile ziraat etmek kayıt ve şartile bir miktar da arazi almak isteyenler ucuz mesken kanununun şeraitinden istifade edebilirler.

Ucuz mesken sahipleri inşaat için sarfettikleri mebalige ancak yüzde 4,75 faiz almak kaydile ucuz mesken kanununun muafiyetinden istifade ederler. Ucuz mesken sahipleri sermayelerine %4,75 den fazla faiz alamıyacakları için icara verecekleri apartıman kiralari da bu nisbette olacaktır.

Vazii kanun ucuz mesken kanununu kabul etmekle iki gaye takip etmiştir. Birisi ucuz meskenlerin müstakbel kiracıları noktai nazarından, diğeri de faaliyetlerini bu gibi eserlerin inkişafına hasreden müesseseler noktai nazarındandır.

1 — Ucuz meskenlerin müstakbel kiracıları hakkında oturdukları evlerin ve zeriyyat yaptıkları bahçelerinin kolaylıkla mal sahibi olmalarını temin eder. Netice itibarile bunlar verecekleri senelik kiralari ile bir gün ev sahibi olabileceklerdir.

Ve hükümete vermeleri lâzım gelen ferağ harçları içiç azamî beş sene mühlet verilmiştir.

Emvali gayri menkule üzerine kredi yapan şirketler bu sahada faaliyetlerini arttırabilirler. Zira bunlar oturdukları evleri satın alabilmeleri için amele olan kiracılara lâzım gelen krediyi temin ediyorlar. Ve hatta tasarruf sandıkları da ayrıca ipotek suretile bu ameleye para istikraz etmektedirler ve hatta kanun kiracıların kendi namlarına buralarını sigorta etmelerine de müsaade etmiştir.

Hatta vazii kanun aile ocağını muhafaza maksadile ucuz meskenler hakkında kanunu medenî ahkâmını menafi olarak bir de kayıt ve kabul etmiştir.

Kanunu medenî mucibince herkes hissei şayiasını izale ettirebilirken ettirmeğe hakkı varken ucuz meskenler hakkında bu hak takayyüt edilmiştir. Beş sene müddetle izalei şüyu davası aile arasında mesmu değildir. Bundan maksat aile reisinin bu beş sene müddeti esnasında ucuz meskenlerdeki vaziyeti ikmal edebilsinler.

Ve nihayet bu ucuz meskenler hakkında müsakkafat emvali gayri menkule vergileri hakkında vazii kanun bazı müsaadat bahsetmiştir.

2 — Bu gibi ucuz mesken inşa eden emvali gayri menkule şirketlerine gelince: Evvelâ kanun gerek inşa etmek ve gerek satmak suretile faaliyetlerini ucuz meskenlerin inkişafına hasreden müessesat ve eşhaî hususiyeyi bilvasıta himaye etmektedir. Bir kelime ile denilebilir ki kanun bu gibi inşaat şirketlerini bu hususta kredi açan şirketleri teşvik ve himaye etmektedir.

Teşvik ve himaye şu suretle tezahür etmektedir. Birinci derecede bu şirketler malî istisnailik ve muafi-

yetleri vardır. Bu şirketlerin teşkil ve teşekkül ve infazları hususundaki bilâ resim ifa edilir. Aksiyonları, obligasyonları her nevi muamelâtı pul resminden muaftır. Ve kazanç vergisinden muaf oldukları gibi emlâk vergisi ve intikali haribi veremezler.

Diğer taraftan kanun bunlara sermaye temin eder. Kendi tahtı vilâyetinde bulunan bazı müessesata sermayelerinin bir kısmını bu gibi inşaat ve kredi şirketlerinin aksiyon ve obligasyonlarını almağı tevcih eder.

Bittabi bu şirketlerin aksiyon ve obligasyonlarını almak tevcih eder. Bittabi bu şirketlerin aksiyon ve obligasyonları borsada mukayyet olmalıdır.

Hatta umuru hayriye büroları muaveneti umumiye büroları, hastaneler ve darülâcezeler fazla sermayelerinin beşte ikisini bu gibi şirketlerin eshamını satın almağa hasır ve tahsis ederler. Şu halde vazii kanun eşhası hükmiyesi sermayelerinin bir kısmını bu gibi inşaat ve kredi şirketlerine yaptırmalarına müsaade etmiştir. Hatta eşhası hükmiye ve bu gibi şirketlere ellerinde mevcut araziyi vermek suretile iştirak ederler.

1919 kanunu kommünlere efradı kesir olan ailelere tahsis edilmek üzere ucuz mesken inşa etmek üzere bu gibi inşaat ve kredi şirketlerine arazi terk ve teberrü etmeğe müsaade etmiştir.

İşte kanunun temin ettiği bütün bu menafî yalnız insaniyettar olan bu şirketlere hasır ve tahsis ettirilmiştir.

Buna binaen bu kanundan istifade etmek istiyen ucuz mesken inşaat şirketleri bu şekilde tasdik ettirmek mecburiyetinde oldukları gibi senevi yüzde dörtten fazla da temettü tevzi edemediğini taahhüt etmişlerdir.

Ve kanun bidayetinde bu şerait altında tesis edip bilâhare maskesini atmak suretile taahhüdâtını ifa etmiyen şirketleri kanun tecziye etmekte ve şimdiye kadar temin ettiği maddî istifadeyi hükûmete tediye ve iade etmek mecburiyetini tahmil kılmıştır.

Diğer taraftan kanun ucuz mesken inşaat kooperatiflerinin sermayesi haddi azamî kaidesine tâbi değildir.

Kooperatiflerden maada kanun umuru hayriye müessesatını sermayelerinin beşte biri nisbetinde bir meblâğı ucuz mesken inşaatına tahsis edebileceğini kabul etmiştir.

Nihayet kanun kommünlerin doğrudan doğruya ucuz mesken inşa edebileceklerine müsaade ettiği gibi bunların idaresini de doğrudan doğruya deruhte edebileceğini kabul etmiştir.

Buradaki inşa ve idare tabîi bu iş için tefrik edilen bir bürodur.

Binaenaleyh bu daireler hususî ucuz mesken inşa şirketlerinin hukuk ve salâhiyetlerinden istifade ederler bu bürolar meskenlerin sıhî şeraiti haiz olup olmadığını takip edeceklerdir.

Bu bürolar şehir bahçeleri, amele bahçeleri, banyo ve hamam ve duşlar, çocuk bakım evleri, emiryon bahçeleri, çamaşırhaneler tesis edebilirler. Bu umumî müesseseler vilâyetin ve kommünün talebi üzerine Şûrayı Devlet karârile Dahiliye ve basireti içtimaiye nazırının tevabiile tesis edilirler. Bu müesseselerin idaresi bir sülüs nisbetinde kommün meclisi azasından teşkil olunacak bir gruba bir sülüsü vali tarafından tayin olunan bir grup ve nihayet üçüncü sülüsü ise muhtelif sıhhiye

ve basireti içtimaiye müesseseleri meyanından tefrik olunacak bir gruba mevdudur.

İdare edenlerin ifayi vazife ettikleri tabiidir. Grup idare hususunda mutat salâhiyetlere maliktir.

Devlet diğer taraftan ucuz mesken eserini teşvik ve tertibi için millî müessesatı umumiyesini vazifedar kılmıştır. Ve her vilâyet dahilinde ucuz mesken şirketlerini himaye için bir himaye komitesi teşkil etmiştir.

Bu komiteler kendi bürolarını kendileri intihap ederler. Ve senede asgarî dört defa içtima ederler. Vazifesini hüsnü ifa etmeyen komiteler ancak idarei milliye ile feshedilebilirler.

Bu komiteler müessesatı umumiyedendir. Bina-enaleyh devletten, vilâyetten ve kommünden muavenet ve tahsisat kabul edebilecekleri gibi hibe ve teberru de alabilirler. Fakat içtimalarına tahsis edilen binadan maada gayri menkule tasarruf edemezler.

Himaye komitelerinin salâhiyetlerinin ve vazifelerinin birincisi izahat almak ve tahsisat yapmaktır. Her sene mimarlar arasında yeni inşa olunacak ucuz mesken hakkında müsabakalar açmak ve buralarda ikamet edip ikametgâhlarını muvafık şekilde idame edenler arasında mükâfatlar tevzi etmek, intizam ve temizlik mükâfatları tesis etmek, diğer taraftan devlet basireti içtimaiye bütçesinde bu şirketlere avans verebilmek için mühim yekûnda bir kredi açmıştır.

Bu emvali gayri menkule şirketlerine tasavvur edilemeyecek bir faizle ikrazatta bulunmaktadır. Nitekim yüzde ikidir.

Ucuz mesakin eseri hakkında kavanin henüz tekemmül etmiş değildir. Bu husustaki kanunlarda yapı-

lacak tadilât ve yenilikler her halde vilâyet ve kommünlerin bu esere daha fazla nisbette iştiraklerini temin edecektir.

İhtiyarlığa karşı sigorta

İnsanların muhakkak surette tedabirler ittihaz etmek mecburiyetinde bulundukları gayri kabili teveffî muhataralardan belki birincisi de ihtiyarlıktır.

Muayyen olan zamanda mutlak surette rolünü ifa edecek bir repiktir.

Binaenaleyh çalışamıyacak bir sinde bir sermaye ve yahut bir irat temin etmek için yapılacak tasarrufu matamatik bir surette hesap etmek lâzımdır.

İhtiyarlığa karşı sigorta ya mucel veya mucil olur. Keyfiyet tabîi sigortanın şekli tediyesine bağlıdır. Ya primi defaten verir, veya her sene muntazaman verir. Alınacak sermaye ve yahut iratta ya defaten alınır ve yahut irat ve yahut tekaüt maaşı şeklinde her sene alınır. Fransa da irat gibi her sene alınması mutattır.

Basireti içtimaiyenin Fransa hükümeti birinci defa memurlarına tekaüt maaşı tahsis etmek şeklinde ihdas etmiştir.

Tekaüt mes'elesinde muhtelif sistemler mevcuttur. Birinci sistem:

Hükümet memurun tekaüdünden itibaren hazinesinin muayyen bir tahsisat vermek taahhüdünde bulunur. Yani tahsisat yalnız hükümet vermektedir.

İkinci sistem ise hükümet ile beraber memurun iştirakidir. Yani memur her sene ve her ay aldığı maaştan bir kısım tevkifat vermek şartile memurun tekaüt tahsisatını temin etmektedir.

Bu ikinci sistemde muhtelif şekiller vardır. Birinci şekil bir takım basiret, tasarruf ve tekaüt sandıkları tesis etmektedir.

Her memurun şahsî bir karnesi vardır. Her ay hükümet kendi vereceği hisseyi memurda kendine ait tevkifatı verir. Bunlar sandığa teslim edilir. Ve memurun karnesine ilâve edilir. Memurun verdiği miktar kendi malıdır. Memuriyetten çekildiği zaman istifade etmeğe başlar, hükümetin tediye ettiği miktara gelince:

Bundan istifade etmesi ancak bu baptaki kanun ahkâmının memur tarafından ifa edilmiş olmasile mukayyettir.

Yani tekaüt müddeti 25 sene ise ancak memur da 25 sene sonra bundan istifade eder.

Bu müddetten evvel istifa ve yahut ahar bir suretle memuriyetten infikâk etmişse hükümetin kendi namına vermiş olduğu meblâğdan istifade edemez.

Tabî bu şekilde memurun alacağı tekaüt maaşı müddet ve tevkifat miktarile mütenasiptir.

İkinci şekilde tekaüt sandığıdır.

Tekaüt sandığına her memur maaşından tevkifat verir. Ve hükümette ayrıca bu memur namına tevdiatta bulunur. Sandığa yapılan tevdiat müşterek bir sermayedir. Bu itibarla hukukunu iskat etmiş olan memurun sandıkta bırakacakları mebalîğ diğer memurların tekaütleri zamanında alacakları miktarları tezyit eder. Yani sandığa kalan mebalîğ mütekaütler arastnda taksim edil-

miş olur ki bu suretle mütekaidinin tekaüt maaşlarının miktarının tezyidini temin eder.

Bu sistemlerin devlet veya memur leh ve aleyhine muhassenatı ve fevaidi olduğu gibi mahzurları ve zararları da vardır.

Bu itibarla hemen hemen ekseri Avrupa devletleri tekaüt mes'lesini şu şekilde tesbit etmiştir. Memurun her ay vereceği muayyen kanunî tevkifatına mukabil hükümetin hazinesinden doğrudan doğruya memurun hini tekaüdünde muayyen ve nisbi bir aidat vermeği taahhüt etmiştir. Yalnız memurun şeraiti kanuniyeyi ifa etmiş olması esasıdır.

Kanunen muayyen olan bir müddetin hitamında hükümet memurun almış olduğu maaş nisbetinde bir tahsisat vermektedir.

Bu sistemin de hükümetleri tahmil ettiği malî mes uliyetten istikfar edilecek şekil ve miktar değildir.

Diğer taraftan devlet sanayi hidematı için de tekaüt maaşı mes'lesini ihdas etmiş ve elyevm bunlar da bu sandıklardan istifade etmektedirler.

İhtiyarlık için millî tekaüt sandığı

İhtiyarlık için millî tekaüt sandığı 1850 tarihi kanunu ile tesis edilmiştir. Bu sandık gerek vatanışa ve gerek ecnebi tabiiyetinde bulunanlara kocalarının mezuniyetine lüzum olmaksızın zatüzzevç kadınlara, velilerinin mezuniyetine lüzum olmaksızın 16 yaşından küçük olan çocuklara açıktır.

Yani bir kelime ile herkes bu sandığa tasarrufunu vazedebilir.

Bu sandık en küçük bir tasarrufu kabul edebilir. Haddi asgarî bir franktır.

Sandık bu küçük sermayeleri vazedendenler nam ve hesabına başka bir tarafa plâsa etmek suretile kullandırmaktadır ki bu yekûnda karnelerine bilâhare ilâve edilmektedir.

Ve karne sahibine kendisi tarafından tayin olunan senetler «50 ve 65 arasında» kaydi hayat şartile bir rant olarak verilmektedir.

Karne sahibi isterse sermaye olarak bütün mevduatını istirdat edebilir.

Tekaüt maaşı hiç bir zaman, hiç bir suretle başkası namına devredilemez.

İhtiyarlık için millî tekaüt sandığını kanun küçük sermayelere hasretmek istediğinden bu sandığın ihtiyarlıkta vereceği iradın haddi azamisini tayin etmiştir. Meselâ sandık senevî 1200 franktan fazla irat vereceği gibi mevduatı haddi azamisi de gene kanunen tesbit olunmuştur. Bunun miktarı da senevî 500 franktır.

Binaenaleyh sandık her şahıstan senevî 500 franktan fazla mevduat kabul etmez. Tabîî müstesna vaziyetler mevcuttur.

Yine kanun mecruhiyet ve gayri kabili tedavi vak'alar karşısında tesbit olunan müddet şartı haricinde mevduatın kısmen istirdadına cevaz vermiştir, ihtiyarlık için millî tekaüt sandığı yalnız şahsî bir sandık değildir. Belki amele cemiyetleri, patron cemiyetleri, muaveneti müteakabile cemiyetleri mesleği sandıklar müessesatı umumiye gibi cemiyetler de mevduatta bulunabilir. Hat-

ta hükümet bile kendi amelesi için bir müesseseye müracaat etmektedir.

Fakat bu takdirde azamî miktar mevzuubahs olmamaktadır.

İhtiyarlık için millî tekaüt sandığı müessesatı umumiyedendir. Emniyet sandığının idaresi altındadır.

Nakitten maada sandık yalnız devlet eshamı ve devlet tarafından mükellef esham kabul eder.

Nahiye vilâyet ve obligasyonları da kabul etmektedir. Maliye Nezaretine 50 milyon frank kadar hesabı cari açabilmesine kanun müsaade etmiştir.

Devlette alacağı faiz miktarını bililitilâf tayin eder. Sandığın temin ettiği senevî maaş muayyen bir nisbete kadar meselâ 360 franga kadar kabili haciz değildir.

Büyük hizmetleri ifa eden bu millî müessesenin yanında aynı maksatla tesis etmiş, hususî müessesat ta vardır.

Patronların tekaüt müessesesi

Amelesi veya sermayesi mahdud olan küçük sanayide patronlar kendi amele ve memurların tekaüt mes'eleleri için hususî bir takım müessesata ve yahut ta millî tekaüt sandığına müracaat ederler. Halbuki bilâkis büyük zayıde bir çok müessese, patron veya sahipleri kendi memur ve amelelerinin tekaüt mes elelerini temin ederler.

Pek tabiidir ki bu tekaüt mes'elesinde yeknesaklık olmayıp muayyen bir teşkilât ta yoktur. Her patron

kendi fikri ve kendi vesaitile hareket eder. Patronların ihdas ettikleri şeraiti yine kendileri tesbit ederler.

Binaenaleyh şeraite iştirak tekaüt maaşı miktarı sin mes'elesi, müddeti hizmet ve müessesenin tasfiyesi şeklini evvelden nizamnameler ile tesbit edilir. Ve sermayenin teşekkülü hususunda muhtelif şekiller mevcuttur.

Ve ekseriya patronların, amelelerin yevmiyelerinden alakoydukları tevkifata kendilerinin ameleler için verdikleri hisseler müesseselerin sermayesini teşkil etmektedir.

Bazen patronlar daha semih ve bazen amele daha cömert hareket etmektedirler.

Bu suretle sermaye tesis ettikten sonra faaliyete geçen müessesenin ameleyle taahhüt ettiği tekaüt maaşı patronların ameleyle karşı şahsî borcu telâkki edilirdi. Ve bu ameleyle temin edilen tekaüt maaşı da müessesenin masarifi umumiyesi meyanına dahildir.

Fakat bu maaşların patronların şahsî borcu telâkki edilmesi ameleyle acı dersler vermiştir.

Nitekim iflâs eden bir patronda amele kendi verdiği tevkifatını kaybetmekte idi.

Veya başkasına devredilen bir müessese için amele satıcı veya alıcıdan hangisine müracaat etmekte mütereddit idi.

Husule gelen İktisadî ve malî kanastirdifler felâketler nihayet vazii kanunu müdahaleye mecbur etmiş ve iflâs vukuunda tekaüt müessesenin ameleyle tekaüt maaşından olan borçları imtiyazlı borçlar meyanına dahil eylediği gibi müessesenin diğerine devri halinde de

müessesenin hukuku vecaibini yeni alıcının taahhüt etmesi lâzımdır.

Diğer taraftan müstakbel için bu müesseseler gerek amele mevduatını ve gerek amele için verecekleri kendi hisselerini malî ve İktisadî buhran ve tehlikelerden uzak bulundurmak için millî tekaüt sandığına ve yahut ta nizamnameleri Şûrayı Devletçe musaddak olan patronlar tekaüt müessesesi sendikasına tevdi mecburiyeti, tahmil olunmuştur. Esasen mesleki sendikalarının kendileri için hususî tekaüt sandığı teşkiline kanun müsaade etmiştir.

Diğer taraftan menafii mütekellife şirketleri de hususî tasarruf sandıkları teşkil edebilirler.

Maahaza elyevm mecburî tekaüt mes elesi olduğundan müessesatın böyle hususî hizmetler teşkiline lüzum yoktur. Maahaza ameleyi daha ziyade tasarrufa teşvik için bu gibi hususî tekaüt müesseselerinin teşkili de muvafıktır.

Amele ve Köylü tekaüt meselesi

5 nisan 1910 tarihli kanun istifade edenleri iki sınıfa ayırmıştır.

1 — Mecburî sigortaya tâbi olanlar.

2 — Sigorta olmakta muhayyer olanlar.

Mecburî tekaüde tâbi olan sanayiî serbest mesleklerin ziraatin tekaüdiyeleri olmıyan bilûmum devlet amelesinin vilâyet ve kommünün kadın erkek yevmiyeleri ameleleridir.

Yevmiyeleri meselâ 10 lirayı tecavüz edenler, tekaüt maaşı olanlar, şimendifer ameleleri, bahriye gediklileri, maadin amelesi ki bunlar tekaüt maaşı mes elesinde hususî ahkâma tâbidir. Bu mecburiyetten istisna edilmiştir. Amele ve köylünün aldığı ücretten dolayı sigorta olması mecburiyeti bulunduğu gibi temettüe iştirakten dolayı alacağı nispi ve gratifikasyondan dolayı bu mecburiyet tahmil edilmiştir. Bu husustaki kanun kadın ve erkek ameleye teşmil eylediği gibi bütün ecnebiler de bu ahkâma tâbidir. Şu şekildeki vatan toprağında aktolunan iş mukavelenamesi kanunun tatbikini icap ettirmektedir.

Hatta Fransa'da başka memlekete giden amele hakkında da bu kanun caridir.

Sigorta olmakta muhayyer olanlar çiftlikler, zira yarıcılar, esnaflar, küçük patronlar ve bir amele ile çalışan dükkân sahipleridirler.

Muhayyer sigortalar kanunundan istifade etmek için vatandaş olmak bu sınıfa dahil olmak ve talep etmek kâfidir.

Mecburî sigortaya tâbi olanların listelerinin tanziminde kanun bir usul vazetmiştir.

Muvakkat üsteler komisyon tarafından ihzar olunur. Vaki olacak şikâyetler komisyon tarafından tetkik olunur. Kat'î liste bu suretle teşekkül etmiş olur ki meri olması için valinin tasdikine iktiran etmesi lâzımdır. Bu kat'î listeye sulh mahkemesinde itiraz olunabilir.

Tekaüt maaşı nasıl hasıl olur. Tekaüt maaşı:

1 — Mecburî veya ihtiyarî sigortaya tâbi olanların mevduatı.

2 — İstihdam edenlerin mecburî istirak hisseleri.

3 — Devletin mademülhayat verdiği hisselerden tahassül eder.

Sigorta olanlardan her erkek amele senevi 9 frank kadın amele 6 frank ve 18 yaşından küçük olan ameleler de her sene 4,3 frank vermek mecburiyetindedir, istihdam edenlerin mecburî olarak verdikleri hisseler de sigorta olanların aynıdır.

Devletin kaydi hayat şartile verdiği miktarda 63 yaşından itibaren senevi 60 franktır. Binaenaleyh 30 sene sigortaya prim verdiğini isbat etmek mecburiyetindedir.

İhtiyari sigortaya tâbi olanlar verecekleri senevi primde muhayyerdir, istedikleri kadar verirler. İstihdam edenler için bir mecburiyet yoktur.

Yalnız yarıcılar ortaklarından bu hususta metalipte bulunabilirler. Devletin verdiği hisseye gelince devlette kendilerinin mevduatı nisbetinde yardımda bulunur.

Sigorta tarifesi sigorta sandığına göre değişir. Binaenaleyh bu sandıklar

1 — Birinci derecede vazolunan sermayenin mürekkep faizini,

2 — Ve fiat miktarını,

3 — Mevduat miktarını hesap ederler.

Her şahıs sigorta şirketini ve yahut sigorta sandığını intihap ve tercihte tamamen muhayyerdir.

İstedığı şirkete veya sandığa tevdiatta bulunabilir.

Tekaüt maaşı tahsisine gelince: Mere bu hususta bir talepname vermek lâzımdır. Sigorta sandığı tetkikatını ikmal ettikten sonra miktarını tavin eder.

Ve evrak bilâhare mesai vekâletine gönderilip mesai vergileri de devlet hissesini tayin eder.

Tekaüdisini evvelce 65 olarak tesbit edilmiş bilâhare 60 yaşına indirilmiştir. Binaenaleyh bu sene dahil olan her amele tekaütlüğünü talep edebilir.

Alelâde tekaüt mes'elesinden maada kanun amele için fevkalâde tekaüt maaşı mes'elesile alâkadar olmuş ve kabili tedavi olmıyan hastaları çin ahkâm vazolunmuştur. Bu takdirde devletin hissesi diğer alelâde tekaüt maaşı nisbetinden daha çoktur.

Menafii mütekabile şirketleri

Menafii mütekabile şirketlerinin gayeleri: Bundan evvel bahsedilen bütün basireti içtimaiye müessesatının takip ettikleri gayelerde bir hususiyet vardır. Bu hususiyetin çizdiği çerçeve haricine çıkamazlar. Halbuki muhtelif olan bu sigortaların birbirlerine iştirakleri şüphesizdir. Binaenaleyh müşterek gayeleri taikp eden bu muhtelif teşekülleri bir merkezde toplamak lüzumu vardır, işte menafii mütekabile şirketlerinin gayesi de budur.

İşte menafii mütekabile şirketleri muvakat bir zaman için muavenete lüzumu olanlara diğer sigorta müesseselerinin ihmal ettikleri risklere ve yahut sigortaların sigorta şirketlerinden istifade edebilmek için bu müesseseyi aldatmamak mesailine veya sui istimallere nihayet verilmesi yüzünden diğer müesseselerin kabul etmedikleri riskoları garanti etmektedir.

Esasen menafii mütekabile şirketlerinin buna benzer müesseselerden farkı bu birincilerde risklere nazaran prim kat'ıyyen hesap edilmez. Primler yani hissei iştirakler yeknesaktır. Yani aynı miktardadır. Ve sin mes elesi kat'ıyyen hesap edilmez.

Menafii mütekabile şirketlerinin fahrî azalarının şirketlere vaki olan azim mevduatı bu müesseseleri tesanüt ve şefkat müesseseleri haline getirmektedir. Menafii mütekabile şirketleri üç kısımdır.

- 1 — Serbest olan menafii mütekabile şirketleri.
- 2 — Musaddak olan menafii mütekabile şirketleri.
- 3 — Menafii umumiyyeye hadim menafii mütekabile şirketleri.

Serbest menafii mütekabile şirketleri gibi şirketler serbestçe teşekkül ederler, hiç bir kaydı kanunî yoktur.

Tâbi oldukları yegâne formalite nizamnamelerini ve bu müesseselerinin isimlerini havi iki nüsha beyannameye tevdi ederler. Ve tarihi tevdiden bir ay sonra faaliyete geçebilir.

- 2 — Musaddak menafii mütekabile şirketleri nizamnamelerini mesai nezaretine tevdi etmek mecburiyetindedirler. Mesai nezareti tasdik etmekten imtina edemez.

Elverir ki nizamnameleri muhalif kanun bir maddeyi tesbit etmemiş olsun, nezaret tarafından ret vukuunda Şûrayı Devlete itiraz hakkı mahfuzdur. Vekâlet tarafından tasdik keyfiyetini devleti bir takım aletine koymuş demektir.

- 3 — Menafii umumiyyeye hâdim menafii mütekabile şirketlerine gelince: Bunlar nizamnameleri Şûrayı Devletçe badettetkik idare ile teşekkül ederler. Maaha-

za bunların haiz oldukları hukuktan diğerlerinden pek vâsi değildir.

Tabîi ecnebler de kendi aralarında menafii müteakabile şirketleri tesis edebilirler. Yalnız ecnebler serbest menafii müteakabile şirketleri ihdas edemezler.

Muhakkak vekâletçe şirketleri tasdik edilmek lâzımdır. Kanun gerek serbest, gerek musaddak ve gerekse menafii umumiyyeye hâdim menafii müteakabile şirketlerinin ittihat edebileceklerini ve ünyonlar teşkil edebileceklerini kabul etmiştir. Bu ittihatlardan maada ayrıca millî menafii müteakabile federasyonu mevcuttur.

Menafii müteakabile şirketlerinin şekli idaresi Bu şirketler nizamnameleri mucibince idare edilirler. Azalar m kayıt ve kabulü ihracı meclisi idarelerinin tarzı intihabı muhtelif mesail hakkındaki hukuku vعاibi heyeti umumiyenin intihabı sermayenin teşekkülü taksim ve sureti istimali şirketin tasfiyesi fahrî azaların vaziyetlerini şirketin nizamnamesi tayin eder.

Zatüzzevç kadınlar ve sağır olan çocuklar bu şirketlere zevçlerinin ve ailelerinin müsaadeleri olmaksızın girebilirler. Azalar istifa edebilirler, istifa neticesinde şirket müddeti iştirakleri beş seneden dun ise tekaüt maaşı talebinde bulunamıyor, vermiş oldukları sermaye şirkete kalır, tekaüt maaşı alabilmek için beş sene mevduatta bulunulması lâzımdır.

Tasfiye şirketinin arzusile olabildiği gibi hükmü hâkim ile de olabilir.

Ecneblere menafii müteakabile şirketlerinin teşkiline verilen müsaade her vakit için dahiliye vekili tarafından istirdat olunabilir. Menafii müteakabile şirketlerinin esaslı maksatları:

1 — İştirak edenleri veya ailelerini hastalılıkla karşı temin eder, diğer basireti içtimaiye müessesatı bu hususu ihmal etmişlerdir.

2 — İştirak edenlerin lehine sigorta mukaveleleri imza ederler.

3 — Tekâüt maaşı tahsis edebilir ki en başlıca maksatları budur.

4 — İşsizliğe remizdede karşı temin ederler.

3 — İş büroları tesis edip iştirak edenlere iş bulurlar.

Menafii müteakabile ünyonlarına gelince: Eczahaneler, dispanserler, hastahaneler tesis ederler. Menafii müteakabile şirketleri şahsiyeti medeniyeye malktirler. Binaenaleyh müddei olabilirler. Hissei iştiraki kabul ederler ve bunlar istedikleri gibi istimal ederler, icar ve isticar mukaveleleri yapabilirler.

Kendi hizmetlerine lüzumu olan emvali gayri menkule satın alabilirler. Menkul olmak şartile hibe vasiyet kabul edebilirler.

Musaddak menafii müteakabile şirketleri sermayelerinin dörtte üçünü emvali gayri menkuleye yazdırabilirler. Serbest olan menafii müteakabile şirketlerinde farkı menafii müteakabile şirketlerince kommünler vilâyetlere muavenet etmek mecburiyetindedirler.

Meselâ henüz teşekkül edip kendini idare edecek bir vaziyete gelmiyen şirkette mahalli içtima ihzar etmek, defterlerini tedarik etmek mecburiyetindedirler. Kommünler bu şirketleri azalarından tedmin merasimi

tarifesinin ancak 3 te ikisini almakla iktifa ederler. Bundan maada devlet bu şirketlerin teşekküllerini teşvik ve terqip için bazı müsaadatta bulunur. Meselâ pullardan yüzde beşi tenzili gibi.

Menafii müteakabile şirketlerinin mürakabesine tevdi edilmiştir. Şirketleri hakkında her sene ihzar edecekleri ihşai malûmatı valiye tevdi etmek mecburiyetindedirler.

Kazalara karşı sigorta

Kazalar muvakkat veya daimî ve gayri kabili tedavi hastalıkları intaç ettiği gibi bazan da ölüme sebebiyet verir.

Bu tehlike bu muhataraya karşı kendini temin etmek isteyen şahsî bir prim vermek suretile hastalığının tedavi müddetince kendisine ve yahut ta vefatında ailesine bir irat ve yahut ta bir maaş temin eder. Bu sigorta şahsi yani münferit olduğu gibi müçtemi olabilir. Nitekim müçtemi sigortalar patronları kazaların icap ettireceği zarar ve ziyan ve tazminattan kurtarır. Bu itibarla müesseseler, büyük kumpanyalar bilûmum memurini sigorta ettirirler.

Ve bu suretle bunların maruz kalacakları kaza ve ölüm hâdiselerinden dolayı verilmesi icap eden tazminatı sigorta şirketlerinden alırlar.

Tabî bu şekil sigorta yalnız kumpanyaları alâkadar etmeyip belki meslekî sendikaları ve menafii mütekabile esasına müstenit şirketleri de alâkadar eder.

1898 senesine kadar vazii kanun kazalara karşı olan bu gibi basireti içtimaiyeden madut olan sigorta mesailile uğraşmadığı halde bu tarihten sonra bilhassa iştigal etmiştir.

Ve patronlar için mecburî olmıyan kazalara karşı sigortayı mecburî bir vaziyete sokmuştur. Binaenaleyh elyevm patronlar çalıştırdıkları ameleyi muhtemel olan kazalara karşı sigorta ettirmek mecburiyetindedir.

Ve bahusus vazii kanun alelâde kazalara karşı yapılan sigorta ile sây ve amelden mütevellit kazalara karşı yapılan sigorta arasında bir fark görünmemiştir. Nitekim birinci nevi sigortalar ahkâmı umumî sigorta şirketleri ahkâmı umumiyesine tâbidir.

Halbuki sây ve ameleden mütevellit kazalara karşı yapılan sigortalar hakkında ayrı ahkâm mevcuttur. Nitekim 1989 kanunu meslekî muhataralardan patronların mes'uliyeti esasını kabul etmiştir. Maahaza kanun esbabı mücbire altında husule gelmiş kazaları da kabul etmişti. Bununla beraber patronlar için ameleye sigorta mecburiyeti yokken 1898 kanunu patronu ameleye sigorta ettirip ettirmemekte muhayyer bırakmıştı. Patron amelesinin sigortacısı olabilirdi. Fakat patronlar kaza neticesinde kazazedeye verdikleri yekûn mühim bir adede çıktığından ve patronların bu kadar tahammül etmeleri imkânı azalmakta bulunduğundan bunlar ame-

lelerini kanunen bir mecburiyet yokken kendiliklerinden sigorta ettirmeğe başlamışlardır.

Maahaza diğer taraftan vazii kanun iki vaziyet dahilinde kazalara karşı şeklen mecburiyet tahmil etmiştir.

1 — İtfaiye teşkilatında hizmet edenler.

2 — Ticaret tecrübe yani gemiciler.

Bu teşekküller hususî bir müessese teşkil edebilirler. Teşkil edecekleri basireti içtimaiye müesseseleri yani sandıkları müessesatı umumiyedendir. Müessesatı umumiyeye hâkkındaki kanunun müsaadatından istifade ettikleri tabiidir.

Say ve amelden mütevellit sigorta şirketleri ve müessesatı hükümet tarafından daimî ve sıkı bir nezarete tâbidir.

İbrahim Âli

Mülkiye Mektebi ve Harp Akademisi
Hukuku İdare Hocası

**23 Mayıs 1932 de Londra’da toplanan
Şehirler kongresi
ve
Türkiye mahallî idareleri**

Bütün medenî memleketlerde ve asri teşkilâta malik devletlerde olduğu gibi, bizde dahi, devlet umumî idaresinin yakından görmediği ve bilhassa devlet umumî vazifelerde, milletin umumî hukuk ve ihtiyaçlarını doğrudan doğruya alâkadar etmeyip te, bir vatan parçasının İdarî ve İçtimâî faaliyetini ve o kısım halkının ihtiyaçlarını daha yakından alâkadar eden işler ve hizmetlerin, mühim bir çok vazife ve salâhiyetlerle birlikte mahallerine bırakılması suretile tedviri usulü kabul olunmuştur.

Bu sistem idare usullerinden birisi tevsii mezuniyet ve tefriki vezaif esasına müstenit olup teşkilâtı esasiye kanunumuzun doksan birinci maddesi ile bu esas, kanunî mevzuatımıza girmiş ve vilâyet mahallî idarelerimiz, 26 mart 1913 tarihli kanun ile teşekkül etmiştir.

Bu kanuna göre vilâyet mahallî idareleri menkul ve gayri menkul mallara mutasarrıf ve kanun ile muayyen vazifelerle mükellef ve salâhiyetlerle mücehhez, hükâmî birer şahsiyettirler. Vilâyetin emval ve emlâki, masuniyet ve mahfzuiyet iti-

barile devlet emvali gibidir. Türkiye Cumhuriyeti dahilinde 63 vilâyet mahallî idaresi vardır.

Mahallî idareden olan belediyelerimizin teessüs devresi daha eskidir. Belediyelerimiz, 1877 tarihli vilâyet belediyeler kanunile teşekkül etmişti. Fakat yeni ihtiyaçlara tekabül edemiyordu. Takriben yarım asırlık bir tatbik devresi geçirmiş olan bu kanunun yerine şehircilik ve belediyeçilik noktai nazarından bütün ihtiyaçları tamamiye karşılayacak yeni belediye kanununun neşri cumhuriyet devrine nasip olmuştur.

Bu kanun 3 nisan 1930 da Büyük Millet Meclisince kabul olunmuş ise de kanunun 164 üncü maddesine nazaran, ancak 1 eylül 1930 tarihinde mevkii mer'iyete girmiştir.

Belediye kanunu beş esasa istinat etmektedir.

A — Belediye tesisi, hemşehrinin hukuku, belediyenin salâhiyet ve vazifeleri, intihapların sureti icrası, belediyelerin teşkilâtı dahiliyesi mafevk İdarî makamların mürakabesi ve varidat menbaları bu esaslara göre bütün Türk belediyeleri hukukan yekdiğerlerine müsavidir.

B — Kanunlara muhalif olmıyarak, mahallî bütün ihtiyaçları karşılayan tedbirlerin ittihazında belediyenin serbest ve muhtar hukuku.

C — Kanunî tatbikata nezaret etmek üzere kuvvetli bir hükümet mürakabesi.

D — İntihapla teşekkül eden meclisler vasıtasile halk mürakabesi.

E — Belediyelerin bütçelerindeki varidata göre mecburî ve ihtiyarî vazifelerin tefriki.

Bu beş esas dahilinde, ifayi vazife etmekte olan belediyelerimizin adedi 517 dir. Nüfusu iki binden yukarı yerlerde bu kanun tatbik olunur. Belediye hudutları dahilinde beş milyona yakın nüfus vardır.

Nüfusu iki binden dun olan ve mahallî idarelerimizin üçüncü nevini teşkil eden 21 binden fazla köyümüzde köy kanunu tatbik olunur. Bu kanunda köylerimizi menkul ve gayri menkul ve gayri mallara mutasarrıf ve köy derneklerince intihap olunan heyetlerle muhtarlar tarafından idare olunan birer hükmî şahsiyet olarak tanınmıştır.

Kanunun ana hatlarına göre köylerimiz, hemen kommün hukukuna çok yakın salâhiyetlerle mücehhez vazifelerle mükelleftirler.

Kongrenin suâlleri ve cevapları

1 — S : Müntahap meclis:

1 — Memleketimizin mahallî idarelerinin beher nevi için müntahap bir meclis (yani halk mümessillerinden mürekkep bir heyet) mevcut mudur?.

1 — C : Hem belediyelerimizde ve hem de vilâyet mahallî idarelerimizde intihap edilmiş ve halk mümessilerinden mürekkep meclisler vardır.

A : Belediye meclisleri: intihap devreleri dört sene olmak üzere intihap hakkını haiz hemşehriler tarafından doğrudan doğruya intihap olunur.

3000 nüfuslu beldeler 12 aza seçerler. Bunların aynı miktarda yedek azası da seçilir.

B : Vilâyet umumî meclisleri: En son meb us intihabındaki ikinci derecedeki intihapçılarla belediye meclisleri azası tarafından seçilir. Her yedi bin beş yüz nüfus için 1 aza intihap olunur.

2 — S : Bu meclislerin azalan umumiyetle halkın hangi sınıflarından seçilmiştir ?

2 — C : Belediye meclislerde umumî meclisler azalıkları için umumiyetle sınıf farkı yoktur.

A : Belediye meclisleri: 18 yaşını bitirmiş erkek ve kadınlar diğer kanunî mâniler yoksa intihap hakkına maliktirler. Belediye meclisine aza olabilmek için intihap etmek şartlarından başka 25 yaşını bitirmiş olmak lâzımdır. Askerler ve zabitlerle polis ve jandarmalar intihap olunamazlar. Memurlar memuriyetleri sahasında intihap olunamazlar.

B : Vilâyet umumî meclisleri meb us olabilmek evsafını haiz olanlar azalığa intihap olunabilirler. Askerler ve zabitler devlet ve vilâyet memurları hâkimler intihap olunamazlar.

3 — S : Bu azalar ücretli midirler? Mecliste bulundukları esnada ikamet ve seyahat yevmiyesi alırlar mı?

3 — C : Belediye meclisi azalığı umumiyetle fahridir.

Yalnız nüfusu 80,000 ni mütecaviz şehirlerde içtima zamanlarına mahsus olmak üzere tahsisat

alabilirler. Daimî belediye encümenine intihap olunan

azalara da tahsisat verilebilir.

Vilâyet Umumî meclisi azalarına yevmi ve daimî encümen azalarına şehrî tahsisat verilir.

4 — S : Adi içtimalar nedir?

4 — C : Belediye meclisleri senede üç defa adiyen içtima ederler. Fevkalâde içtimaları caizdir. Vilâyet Umumî meclisleri senede bir defa içtima ederler. Fevkalâde içtimaları caizdir.

5 — S : Bu meslisler ruznamei müzakeratlarında ne gibi mevzular teşahhus ettirirler?

5 — C : Belediye meclisleri: Bütçe, kat'î hesap, tahsisatı munzamme veya fasıldan fasıla münakale, istikraz işleri, vergi ve resim tarifeleri, ücret tarifeleri, mesai programları. Müddeti 40 seneye kadar olan imtiyaz mukaveleleri gibi işlerle meşgul olurlar.

Vilâyet umumî meclisleri: Bilûmum yol ve köprü işleri, bataklıkların kurutulması, belediye hududu haricinde müddeti 40 seneye kadar olan imtiyaz mukaveleleri, Nümune çiftlik, fidanlıkları, haralar, ziraat aletleri depoları tesisi, sergiler at yarışları tertibi, ilk mektepler tesis ve idaresi, hastane, eytmahane, darülâceze gibi müessesat vücade getirilmesi gibi hizmetlere ait müzakerat.

- 6 — S : Bu meclisler halk veya matbuat ile hali temasta mıdır lar ? Bu meclislerde halktan çok miktarda kimse hazır bulunuyor mu?
- 6 — C : Belediye meclisleri içtimaları alenidir. Hafi cel se yapabilirler. Vilâyet Umumî meclislerinin yalnız mukarrerat hulasası ilân olunur.
- 7 — S : Müntahap meclise bir merkez temini için salâhi yet mevcut mudur ?
- 7 — C : Belediye meclisleri belediye dairelerinde içtima için tahsis edilmiş salonlarda ve vilâyet umumî meclisleri de hükümet konaklarında içtima için tahsis olunmuş salonlarda toplanırlar. Her ikisinin de kendilerine mahsus bir içtima salonu veya bu iş için bir bina vücade getirmelerine kanunî mâni yoktur.
- 8 — S : İntihabatla halk fazla alâkadar oluyor mu ?
- 8 — C : İntihabatta halk fazla alâkadar olur.
- 9 — S : Siyasî fırkaların programlarının ufuleleri karşı sında intihabat münakaşaları oluyor mu ?
- 9 — C : Bütün intihapçılar, ana vatani kurtaran bir tek fırkaya candan bağlıdırlar.
- 10 — S : İntihap edilmiş heyet veya meclis intihap edilmemiş bir kimseyi aralarına almak hakkına malik midirler ?
- 10 — C : Meclisler intihap edilmemiş kimseleri aralarına alamazlar. Fakat ihtisaslarından istifade edebilirler.

- 11 — S : Müzakereler matbuatta veya diğer bir vasıta ile neşrolunuyor mu? Ve halk bunlarla alâkadar oluyor mu?
- 11 — C : Gerek belediye meclislerinin ve gerek vilâyet umumî meclislerinin müzakere zabıtları hususları matbuatla neşrolunur.
- 12 — S : Müntahap meclisin müzakere mevzuunu teşkil eden ve bu meclisten bir azanın alâkadar bulunduğu (meselâ bir akitte) bir mes'elede bu alâkada azanın vaziyeti nedir?
- 12 — C : Belediye meclislerinde azalar, mukavelename ile alâkadar olduğu hususatta kendisinin ve kanunen dereceleri muayyen akrabalarının tasarrufu altındaki emlâkin istimlâk, isticar veya mubayaasında müzakereye iştirak edemezler. Belediye daimî encümeninde alâkadar aza celsede bulunamaz. Umumî mecliste ve daimî encümende böyle bir hüküm yoktur.

İcra Heyeti

- 1 — S : Memleketimizin mahallî kuvvetleri müntahap meclisin yanında ondan müstakil bir icra uzvuna malik midir? Bu uzvu (A) bir kimse tarafından mı? (B) bir çok kimseler tarafından da temsil edilmekte midir?
- 1 — C : Belediyelerde icra âmiri, belediye reisi ve vilâyet dairesinde icra âmiri validir.

- 2 — S : Eğer icra uzvu müteaddit şahıslardan müteşekkilse nasıl teşekkül eder? Kim tarafından tayin olunur? İcra uzvuna aza olabilmek için ne gibi şeraiti haiz olmak lâzımdır?
- 2 — C : Belediye reis muavinleriyle vali muavinleri icra mirine yardım ederler. Bu icra işlerinde belediye reisine yardım etmek üzere belediye meclisi tarafından bir sene müddetle intihap edilmiş asgarî iki zatın iştirakile belediye memurlarından mürekkep belediye daimî encümeni olduğu gibi vilâyet mahallî idarelerinde dahi, umumî meclisleri tarafından bir sene müddetle intihap edilmiş 2-4 azadan mürekkep vilâyet daimî encümenleri vardır.
- 3 — S : Bu azalar hizmetlerini ücret mukabilinde mi görürler? Bunlar harcirah alırlar mı?
- 3 — C : Belediyelerde daimî encümen azalarına, belediye meclisi kararile tahsisat verilir. Harcirah almazlar. Vilâyet daimî encümenleri azasına şehri tahsisat verilir. Harcirah alırlar.
- 4 — S : İcra uzvunun azaları tamamen tayin olunmuş vazifelere malik midirler?
- 4 — C : İcra âmiri vaziyetinde belediye reisi ve valinin vazifeleri kanunla tesbit edilmiş olduğu gibi daimî encümenlerin de salâhiyetlerini kanun tayin eylemiştir.
- 5 — S : İcra uzvu kaç defa toplanır?
- 5 — C : İcraya muavenet eden daimî encümenler asgarî

haftada bir defa toplanır, lüzumunda müteaddit defa toplanabilir.

6 — S : Bu meclisler günün mesailinde neler yaparlar?
(Bu hususta bir kaç misal zikri şayanı temennidir).

6 — C : Encümenlerin ruzname müzakeratı:

Belediye encümenleri:

A : Belediye reisi tarafından hazırlanan ilk bütçenin tetkiki.

B : Müzayede ve münakaşa şartnamelerinin ve ihalelerin ve pazarlık kararlarını tetkik ve tasdik eder.

C : İstimlâk hakkında hususî kanununa tevfikân karar itası.

D : Bütçe fasıllarının maddeleri arasında münakale icrası.

E : Havayıcı zaruriye için narh koyar.

F : Gayri melhuz masrafların sarfı mahallini tayin eder.

Vilâyet encümenleri:

A : Vali tarafından tevdi olunacak ilk bütçeyi tetkik.

B : Vali tarafından her ay nihayetinde tevdi olunacak sarfiyat cetvellerinin bütçeye mütabakatı tetkik ve tasdik.

C : Vilâyet bütçesinde işler hakkında müzayede ve münakaşa şerait ve evrakını tanzim.

D : Fasıl dahilindeki maddelerden münakale.

E : Gayri melhuz masrafların sureti sarfını tayin.

- F : Umumî meclise tevdi olunacak mahallî işlere ait projelere dair beyanı mütalea eder.
- 7 — S : Bu meclisler halk veya matbuat ile hali temasta mıdır? Bu meclislerde halk hazır bulunur mu?
- 7 — C : Bu meclislerde halk ve matbuat mümessilleri bulunmazlar.
- 8 — S : Müzakerat matbuatta veya başka bir suretle neşrolunur mu? Halk bu neşriyatla alâkadar oluyor mu ?
- 8 — C : Kanunen lüzumu olan kararlar ilân olunur.
- 9 — S :
- 9 — C : Belediye meclisleri ve vilâyet umumî meclisleri kendi daimî encümenlerini kendi aralarından intihap ettikleri için bu işte halkın doğrudan doğruya alâkası yoktur.
- 10 — S : İcra meclisinin müzakere mevzuunu teşkil eden ve bu meclisten bir azanın alâkadar bulunduğu bir mes'ealede bu alâkadar azanın vaziyeti nedir?
- 10 — C : Belediye encümen azalarının şahıslarını alâkadar eden kararların müzakeresinde bulunamazlar? Vilâyet encümeni azalarının encümenden çekileceklerine dair kanunî bir hüküm yoktur. Fakat teamülen bu gibi kararlarda rey vermezler.

Mahallî İdareler Umum Müdür Vekili Muavini
K. Naci

—————